

*De Inspectie SZW werkt aan eerlijk,
gezond en veilig werk en
bestaanszekerheid voor iedereen*

Voorwoord

Jaarlijks overlijden er in ons land circa 4100 mensen aan werkgerelateerde oorzaken. Door blootstelling aan schadelijke stoffen en dampen krijgen ze kanker, aandoeningen aan de long- en luchtwegen of aan het zenuwstelsel. Stress door hoge werkdruk zorgt voor hart- en vaatziekten. Aandoeningen die zich vaak pas na vele jaren openbaren.

Soms gaat het om voortschrijdend inzicht. Wisten we als samenleving niet beter. Stoffen waarvan het gebruik gemeengoed is, blijken alsnog gevaarlijk. Zoals asbest. Of de door DuPont gebruikte stoffen bij de productie van Teflon. Met de daar verzamelde onderzoeksresultaten leren we nu - samen met de industrie - belangrijke lessen voor de toekomst. Om de risico's van blootstelling zo vroeg mogelijk te herkennen. Toekomstige slachtoffers te voorkomen.

In een kennisplatform gaan bedrijven, kennisinstituten en overheden straks hun kennis over gevaarlijke stoffen delen. Zodat er een gezamenlijk beeld komt over eventuele risico's. En er hopelijk bij twijfel pas op de plaats gemaakt wordt, in plaats van het risico maar gewoon voor lief te nemen.

Zorg voor veiligheid en gezondheid lijkt zo vanzelfsprekend. Niemand zit toch te wachten op een ongeval met alle emotionele, persoonlijke en financiële gevolgen van dien? Maar zo eenvoudig ligt het helaas niet. Zo zien we in economisch slechte tijden bedrijven die te weinig geld vrij willen maken voor veiligheid. En als de verkoop voor de wind gaat en er meer financiële middelen beschikbaar zijn, maken ze er onvoldoende tijd voor.

Het aantal ongevallen zien we daarbij de laatste jaren stijgen. Te vaak omdat verzuimd wordt de juiste veiligheidsmaatregelen te nemen. Omdat de productie voor ging. Soms door onwetendheid. Door werkgevers die onvoldoende op de hoogte zijn van de wettelijke voorschriften. Of zien onze inspecteurs dat nieuwe eigenaren de specificaties van verouderde machines niet meer kennen. Met het risico dat een werknemer hier later de prijs voor betaalt.

Ook op het terrein van eerlijk werk zien we als Inspectie de nodige uitdagingen. Het gaat beter met de economie en de arbeidsmarkt staat onder druk van de toenemende vraag. Een deel van de werkgevers zoekt daarbij voortdurend naar constructies die de kosten van arbeid verlagen. Ze bewandelen zelfbedachte olifantenpaadjes, snijden officiële routes af. Ondermijnen de concurrentiepositie van bedrijven die zich wel aan de regels houden en daar ook in investeren. En duperen bewust hun medewerkers.

In ons land lopen 600.000 mensen het risico op onderbetaling van het minimumloon. Het mogelijk aantal slachtoffers is naar schatting 24.000. En uit onze opsporingsonderzoeken blijkt dat het aantal slachtoffers stijgt. Het is een belangrijk signaal waar we – in combinatie met het toenemende aantal arbeidsongevallen – aandacht voor hebben gevraagd bij branches, werkgevers en het parlement. Onder andere door middel van de rapporten “De staat van eerlijk werk” en “De staat van ernstige arbeidsongevallen”.

In het regeerakkoord is nu extra budget beschikbaar gesteld voor het versterken van onze handhavingketen. In 2018 leggen we daarvoor het fundament. In 2022 moet de uitbreiding gereed zijn. Circa driekwart van de totale capaciteitsuitbreiding wordt ingezet op het thema eerlijk werk. Het bestrijden van oneerlijk werk, onderbetaling en uitbuiting. Via programma's die de focus leggen op de grootste risico's binnen een sector of op een bepaald thema. Risicogericht en op basis van goede analyses. Ons doel is een betere handhaving, met zo min mogelijk belemmeringen voor goed presterende bedrijven. Daar waar bewust de wet wordt overtreden grijpen we met onze extra slagkracht gericht in.

Bij het versterken van de handhavingketen is samenwerking een sleutelwoord. Daarbij werken we zoveel mogelijk samen met andere toezichthouders. We doen dat bij inspecties en door het steeds efficiënter delen van waardevolle data. Ook in het regeerakkoord staat dat de overheid effectief gebruik moet

maken van de mogelijkheden tot het delen, koppelen en analyseren van data. De vraag die we als toezichthouders hebben is hoe we - binnen heldere wettelijke grenzen - meer digitale informatie kunnen uitwisselen. Om dan die verrijkte data stevig te verankeren in onze toezichtprogramma's. Geen "nee, tenzij", maar "ja, mits". Met een duidelijke bijsluiters en de daarbij geldende randvoorwaarden.

Ook met brancheorganisaties en werkgevers- en werknemersorganisaties pakken we graag samen de handschoenen op. Met respect voor ieders rol en verantwoordelijkheid. We zijn met elkaar in gesprek over de geconstateerde problemen. Over ieders aanpak om eerlijk en veilig werk te stimuleren. En hoe we elkaar daarin kunnen versterken. Een samenwerking die onder meer op internet en via social media zichtbaar werd op 7 oktober, in onze gezamenlijke verklaringen over Decent Work Day. Met als centrale thema's fatsoenlijk en eerlijk werk. Met correcte lonen, goede werkomstandigheden en respect voor elkaar. Want verantwoord werkgeverschap loont. Het leidt tot gemotiveerde werknemers en een goede naam bij klanten. Tot bedrijven waar gezond werken en duurzame inzetbaarheid hand in hand gaan.

We leven in een welvarend land waar iedereen recht heeft op gezond, veilig en eerlijk werk. Met zo min mogelijk gezondheid- en veiligheidsrisico's. En waar werkgevers en werknemers elkaar met respect en waardering behandelen. Niet wanneer het even uitkomt. Of toevallig in de planning past. Gewoon omdat het zo hoort. Laten we daar met elkaar aan werken. Dag in, dag uit. Ook in 2018.

Marc Kuipers

Inspecteur-generaal Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Ontwikkelingen in het werkveld van de Inspectie SZW	8
1.1 Meer meldingen van ongevallen en klachten	8
1.2 Onderbetaling en uitbuiting	9
1.3 Blootstelling aan gevaarlijke stoffen	10
1.4 De gevolgen van het regeerakkoord	11
1.5 Werkveld en inzet Inspectie SZW	12
1.5.1 Werkveld	12
1.5.2 Werken aan fatsoenlijk werk	15
2. Programma's	18
2.1 Inleiding	18
2.2 Vernieuwing in praktische aanpak, methoden en instrumenten	18
2.2.1 Systeemgericht stelseltoezicht en inspecties: complementariteit als meerwaarde	18
2.2.2 Nieuwe methoden	19
2.3 Programma's	20
2.3.1 Schoonmaak	20
2.3.2 Horeca en detailhandel	21
2.3.3 Uitzendbureaus	22
2.3.4 Bouw en Infra	24
2.3.5 Metaal	25
2.3.6 Zorg en Welzijn	26
2.3.7 Agrarische en groene sector	27
2.3.8 Transport en Logistiek	28
2.3.9 Bedrijven met gevaarlijke stoffen	30
2.3.10 Asbest	32
2.3.11 Ioniserende straling	33
2.3.12 Arbeidsuitbuiting	34
2.3.13 Schijnconstructies en CAO-naleving	36
2.3.14 Misbruik van regelingen	37
2.3.15 Arbeidsdiscriminatie	39
2.3.16 Psychosociale arbeidsbelasting (PSA)	40
2.3.17 Arbozorg	41
2.3.18 Markttoezicht	42
2.3.19 Certificatie	43
2.3.20 Participatie en financiële zelfredzaamheid	44
2.3.21 Rijkstoezicht op het Sociaal Domein	45
2.3.22 Misstanden en notoire overtreeders	46
2.3.23 Arbo reactief (arbeidsongevallen, klachten en ontheffingen)	47
2.3.24 Overtredingen eerlijk werk in sectoren waar de Inspectie niet actief is	48
2.4 Zorgfraude	48

3. Uitgangspunten en optiek voor het inspectiehandelen	50
3.1 Uitgangspunten	50
3.1.1 Meerjarencyclus	50
3.1.2 Risicogestuurde en alerte reactie op ernstige gebeurtenissen	50
3.1.3 Samenwerken	50
3.1.4 Eigen verantwoordelijkheid	51
3.1.5 Transparantie	51
3.2 Interventies	52
3.2.1 Handhaving in evenredigheid	53
3.2.2 Opsporingsonderzoeken	53
3.3 Reflectie en signalering	54
4. Risico's	55
4.1 Koppeling blootstelling risico's, sectoren en aandacht in programma's	55
5. Bedrijfsvoering	57
5.1 Organisatie ontwikkeling	57
5.2 Human Resource Management	57
5.3 Informatievoorziening: datagedreven toezicht	58
5.4 Formatie en budget	58
5.5 Kerncijfers Inspectie SZW	63

1. Ontwikkelingen in het werkveld van de Inspectie SZW

Algemeen

De economische motor draait steeds beter. Nadat het herstel zich aanvankelijk nog niet doorvertaalde naar de arbeidsmarkt daalt de werkloosheid nu merkbaar. In een aantal sectoren en deelmarkten is daarbij ook sprake van schaarste en wordt veel nieuw of tijdelijk personeel ingezet. Binnen de Europese Unie fungeren landen als Duitsland en Nederland als magneten voor arbeidsaanbod uit andere lidstaten en daarbuiten. Naast de uitgesproken positieve kant van de toenemende groei en de toename van het aantal werkenden springen ook de negatieve aspecten in het oog: meer risico's op onveilig, ongezond en oneerlijk werk.

Dit hoofdstuk gaat in op de drie ontwikkelingen die vorig jaar zijn gesignaleerd. Het gaat om ongevallen en klachten, onderbetaling en uitbuiting en gevaarlijke stoffen. Zaken die ook in de aanpak in 2018 onverminderd van belang zijn.

In paragraaf 1.1 tot en met paragraaf 1.3 wordt nader ingegaan op de drie ontwikkelingen.

In paragraaf 1.4 wordt ingegaan op het feit dat in 2018 de programmeringsperiode 2015 – 2018 eindigt en dat een nieuw meerjarenprogramma 2019 – 2022 wordt opgesteld in relatie tot de opdracht die het regeerakkoord geeft om de handhavingketen, waarvan de Inspectie onderdeel uitmaakt, te versterken.

Deze versterking richt zich vooral op die ontwikkelingen die in het Inspectie Control Framework (ICF) zijn geïdentificeerd¹

Hoofdstuk 2 geeft de prioriteiten van de programma's van de Inspectie in 2018 weer.

1.1 Meer meldingen van ongevallen en klachten

In de loop van 2016 werd duidelijk dat de hoeveelheid 'reactief werk' - het aantal onderzoeken van ernstige ongevallen en klachten - flink steeg. Deze stijging heeft geleid tot een tussentijdse bijstelling van het Jaarplan 2016.²

Er is een uitgebreide analyse gemaakt van het oplopend aantal ongevallen, die in het jaarverslag 2016 is opgenomen. Voor 2017 werd als uitgangspunt genomen dat meer ongevalonderzoek zou leiden tot minder inzet van capaciteit voor inspectieprogramma's gericht op preventie. Bovendien voorzag de Inspectie dat - bij een voortgaande stijging van te onderzoeken arbeidsongevallen - enkele op preventie van onveilig en ongezond werk gerichte programma's zouden moeten stoppen.

¹ Het Inspectie Control Framework is door SZW opgesteld om politieke keuzes te faciliteren en is in mei 2017 aan de Tweede Kamer aangeboden (TK 2017, 34 550 XV, nr 74). Het is tot stand gekomen naar aanleiding van de motie Heerma c.s. (TK 34 475 XV, nr 9) die vroeg om beoordeling van de toereikendheid van de capaciteit van de Inspectie. In eerste instantie heeft dit geresulteerd in het rapport van ABD topconsult 'Werken met effect' (TK 34 550 XV, nr 14). Daarin werd geconcludeerd dat voor beantwoording van de vraag niet de juiste informatie beschikbaar was en een politiek vastgestelde norm ontbrak. Het rapport heeft aanbevolen een Inspectie Control Framework te ontwikkelen. Het daarop tot stand gebrachte ICF maakt de relatie inzichtelijk tussen enerzijds de maatschappelijke problemen, risico's en verwachtingen op het domein van SZW en anderzijds de inzet van de Inspectie SZW in haar toezichtprogramma's.

² Tweede Kamer, 2016-2017, 34 550-XV, nr. 5.

Het regeerakkoord wijst structureel 50 miljoen euro toe aan versterking van de handhavingketen. Daarmee is – voorbouwend op het ICF - besloten dat de komende jaren de balans tussen reactief en preventief werk wordt teruggebracht. De wijze waarop dit plaatsvindt wordt nader toegelicht in paragraaf 5.4 en 5.5.

Wat betreft de ontwikkeling van het aantal ongevallen en klachten in 2017, bestaat op dit ogenblik nog geen compleet beeld. Wel lijkt duidelijk dat de stijging van de te onderzoeken arbeidsongevallen doorzet. Dit blijkt uit de voorlopige cijfers van de Inspectie en uit de werkdruk die inspecteurs ervaren door de stijgende aantallen meldingen die ze van de front-office van de Inspectie krijgen toegewezen voor onderzoek. De verwachte toename in 2017 is circa 7% ten opzichte van 2016.

Het jaarverslag 2017 zal hier nader op ingaan. De verdere toename van de te onderzoeken arbeidsongevallen in 2017 onderstreept het belang van de politieke besluitvorming over de balans tussen preventie en ongevalsonderzoeken. Dit onderstreept wederom dat de feitelijke toekomstige ontwikkelingen op het vlak van de te onderzoeken ongevallen in 2018 zullen bepalen in welke mate de in dit jaarplan voorgenomen activiteiten op het vlak van arbeidsomstandigheden zullen worden uitgevoerd.

1.2 Onderbetaling en uitbuiting

Het tegengaan van onderbetaling en uitbuiting wordt steeds belangrijker. In de bijstelling van het Jaarplan 2016 is gemeld dat de inspectiewerkwijze daarom werd aangepast. De controle op onderbetaling staat vanaf januari 2016 voorop. Daarbij wordt ook gecontroleerd op overtredingen, zoals te lange arbeidstijden en illegaal werkende vreemdelingen. Het ging hier om een aanzienlijke verandering in de werkwijze, waarbij is aangegeven dat die nog niet is uitgekristalliseerd.

In het jaarverslag 2016 zijn de eerste resultaten gemeld. Het ging onder meer om de constatering dat de focus op de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag (WML) met zich meebrengt dat er minder bedrijven worden gecontroleerd. De controles zijn daarbij wel scherper, vooral omdat er boekonderzoek wordt gedaan. Het aandeel gecontroleerde bedrijven waar de Inspectie handhavend optreedt, is gestegen.

Met de aanpassing van de organisatiestructuur is medio 2017 een reorganisatie doorgevoerd. Doel is het volledig doorvoeren van de programmatische manier van werken. De thematische of sectorgerichte programma's komen centraler te staan. Maatschappelijke resultaten worden via de programma's behaald. Dit betekent voor het werkerrein "eerlijk werk" een ontwikkeling naar meer differentiatie tussen de programma's. Ook betekent dit het aanbrengen van focus per programma op de grootste risico's binnen de sector of op het thema waarop het programma toeziet.

Het jaarverslag 2016 en de "Staat van eerlijk werk" hebben bevestigd dat onderbetaling en uitbuiting belangrijke problemen zijn. Problemen die zowel werknemers als goedwillende bedrijven benadelen. Door de toename van deze problematiek lijden goede bedrijven onder bedrijven die het niet zo nauw nemen met de regels. Die met onveilig, ongezond en oneerlijk werk kostenvoordeel halen. Dit kan het algemene nalevingniveau ondergraven. Daarom wordt per programma nauwkeurig bepaald welke problemen als eerste de aandacht vragen. Vervolgens wordt bepaald welke interventiemix het beste kan worden ingezet en op welke wijze de inzet in het ene programma kan bijdragen aan effectieve en efficiënte inzet van een ander programma. Concreet voorbeeld hiervan is de in het programma Aanpak Malafide Uitzendbureaus opgedane kennis over de uitzendbranche die ook in het programma Arbeidsuitbuiting wordt ingezet. Het gaat daarbij om strafrechtelijk onderzoek naar mensenhandel. De handhavinginzet op de geschetste problematiek heeft steeds vaker ook een grensoverschrijdend karakter. Bij de aanpak van de misstanden is het actief zoeken naar internationale samenwerking een belangrijk onderdeel.³

³ Zo wordt in 2017 in het kader van concrete onderzoeken samengewerkt met diensten uit bijvoorbeeld België, Roemenië en Polen.

Toekomstige ontwikkelingen - zoals de introductie van een meldplicht voor medewerkers die vanuit het buitenland in Nederland zijn gedetacheerd - gaan ook specifieke programma-eisen met zich meebrengen.

In 2017 ontstaat al meer differentiatie in programma's op het vlak van eerlijk werk. Daarbij legt het ene programma of project bijvoorbeeld meer focus op vermoede overtredingen van de WML en/of de Arbeidstijdenwet (ATW), terwijl een ander programma meer focus legt op overtredingen van de Wet arbeid vreemdelingen (Wav) of de Wet Allocatie Arbeidskrachten Door Intermediairs (WAADI). Daarnaast wordt er op differentiatie gestuurd om de inspectiedekking op peil te houden. In het jaarverslag 2017 zal hierop worden ingegaan.

Het Regeerakkoord heeft heldere politieke keuzes gemaakt: "er wordt 50 miljoen euro per jaar vrijgemaakt voor de handhavingsketen van de Inspectie SZW, conform het Inspectie Control Framework" (ICF)⁴. Daarin zijn onderbetaling en uitbuiting prominent: circa driekwart van de beoogde uitbreiding betreft programma's gericht op eerlijk werk. In paragraaf 1.4 en paragrafen 5.4 en 5.5 wordt hierop nader ingegaan.

1.3 Blootstelling aan gevaarlijke stoffen

Op het gebied van gevaarlijke stoffen spelen de komende jaren een aantal belangrijke ontwikkelingen:

- Aantallen gezamenlijke BRZO inspecties;
- Toezicht op (ernstig) gevaarlijke stoffen in het CMR⁵-spectrum;
- Toezichtaandacht voor Arie-bedrijven⁶;
- Ondersteuning strafrechtelijke onderzoeken (zware ongevallen, e.a.);
- Risico's na faillissement.

Sinds 2016 heeft de Inspectie een programma dat zich richt op bedrijven met gevaarlijke stoffen. Daarbij wordt gelet op acute gevaren van het werken met gevaarlijke stoffen (procesveiligheid) en op de effecten op de gezondheid voor de langere termijn (blootstelling). Het betreft ruim 100.000 bedrijven.

De interventies op het gebied van procesveiligheid hebben betrekking op Brzo-bedrijven⁷ en overige bedrijven met procesinstallaties.

De Inspectie SZW neemt deel aan circa 60% van de gezamenlijke inspecties die worden uitgevoerd bij Brzo bedrijven. De inspectiepartners (Wabo-bevoegd gezag en Veiligheidsregio's) ervaren dat als te weinig. Ook de Onderzoeksraad voor de Veiligheid (OvV) heeft in zijn rapport "Veiligheid Brzo-bedrijven: lessen na Odfjell" aangegeven dat de beperkte deelname van de Inspectie SZW een bedreiging betekent voor de kwaliteit van het toezicht op de Brzo-bedrijven.

In het ICF werd geconstateerd dat binnen het programma bedrijven met gevaarlijke stoffen de inspectiedekking bij Brzo bedrijven rond de reeds genoemde 60 procent lag. Uit het regeerakkoord vloeit voort dat, conform het ICF, de komende jaren de Inspectie haar bijdrage aan de gezamenlijke inspecties bij Brzo bedrijven zal verhogen tot (dicht bij) 100 procent. Paragraaf 5.4. en 5.5. gaan hierop nader in.

⁴ Het Inspectie Control Framework is door het ministerie van SZW opgesteld om politieke keuzes te faciliteren en is in mei 2017 aan de Tweede Kamer aangeboden. TK 2017, 34 550 XVV, nr 74.

⁵ Carcinogeen, Mutageen, Reprotoxisch (respectievelijk. Kankerverwekkend, veroorzaker DNA mutaties, schadelijke invloed op vruchtbaarheid en voortplanting).

⁶ Arie: Aanvullende risico inventarisatie en evaluatie. Bedrijven die met hoeveelheden gevaarlijke stoffen werken boven bepaalde grenswaarden en om die reden ten opzichte van 'gewone' bedrijven een aanvullende RIE moet hebben. Op deze bedrijven zijn additionele verplichtingen van toepassing op grond van de Arie regeling. Boven andere grenswaarden vallen bedrijven onder de Brzo regeling.

⁷ Brzo-bedrijven zijn bedrijven die zoveel van nader omschreven gevaarlijke stoffen gebruiken, dat ze moeten voldoen aan de regels zoals beschreven in het Besluit risico's zware ongevallen 2015.

Belangrijke input voor de inspectiebrede risicoanalyse, omgevingsanalyse en meerjarenprogramma 2019-2022 op het terrein van gevaarlijke stoffen komt voort uit de volgende zaken:

- Het van kracht worden van de vernieuwde ARIE-regeling betekent dat een groot aantal bedrijven - die net onder de Brzo-grenzen vallen - extra verplichtingen krijgen om de gevaren beter in beeld te brengen en te beheersen via een managementsysteem. De wijze waarop toezicht wordt gehouden, zal vormgegeven moeten worden.
- De toename in de capaciteit die noodzakelijk is voor het uitvoeren van strafrechtelijke onderzoeken. Dit naar aanleiding van zware ongevallen. In de bijstelling van het Jaarplan 2016 is dit reeds aangegeven.
- Wat blootstelling aan gevaarlijke stoffen betreft, is - in relatie tot het ICF en de lessen van Dupont - het mogelijk instellen van een gespecialiseerd team benoemd.
- Het recente advies van de commissie-Samsom over de sanering van het bedrijf Thermphos maakt duidelijk welke grote hoeveelheden stoffen er achterblijven na het faillissement van een bedrijf. En welke technische en organisatorische problemen dat met zich meebrengt. De sanering duurt al een aantal jaren en is onder andere vertraagd door de vraag wie de kosten moet betalen. Hier ligt een opgave voor meerdere maatschappelijke partijen om verbeteringen aan te brengen in het systeem rond bedrijven met gevaarlijke stoffen om negatieve maatschappelijke impact te verkleinen. De Inspectie wil hier aan bijdragen.
- Een ander aandachtspunt speelt bij het strategische thema: 'ageing'. Veel procesinstallaties dateren uit de jaren zestig en zeventig. Dit leidt tot mogelijke nieuwe risico's op veiligheidsgebied. Op een aantal fronten wordt nu aandacht besteed aan dit onderwerp. De centrale opgave voor de Inspectie SZW is om te beoordelen of de middelen voor risicoreductie afdoende zijn.

Al deze aspecten betekenen voor zowel beleid als toezicht de komende jaren een belangrijke stimulans voor intensivering en vernieuwing.

1.4 De gevolgen van het regeerakkoord

Het regeerakkoord onderstreept dat handhaving een randvoorwaarde is voor een werkende arbeidsmarkt en een werkend stelsel van sociale zekerheid, waarvoor internationale samenwerking en afspraken nodig zijn. Om de handhaving en fraudebestrijding te intensiveren maakt het regeerakkoord daarom - geleidelijk oplopend naar 2022 - jaarlijks 50 miljoen euro extra vrij voor versterking van de handhavingketens waarin de Inspectie SZW opereert. Deze middelen stellen de Inspectie in staat om beter en intensiever toezicht te houden op de WML en om intensiever schijnconstructies, onveilige en ongezonde arbeidsomstandigheden en arbeidsuitbuiting tegen te gaan. Het ICF geeft aan hoe de Inspectie SZW verhoudingsgewijs de middelen zal inzetten de komende jaren. Hierbij blijft zij, samen met de andere schakels in de handhavingketen, bezien hoe toekomstige ontwikkelingen van invloed zijn op de voorgenomen inzet van de middelen. De volgende 5 zaken zijn hierbij in ieder geval van belang:

- Het proces van meerjarenplanning door de Inspectie. Het ICF beschrijft de werkwijze van de Inspectie om periodiek een risico-inventarisatie en omgevingsanalyse te maken die leiden tot een vierjaar programma. In 2018 wordt het nieuwe meerjarenplan 2019-2022 opgesteld;
- Het ICF identificeert de noodzaak om periodiek (per 2 jaar) de balans tussen preventief en reactief werk te beoordelen;
- Het regeerakkoord bevat een passage over de impuls aan data-analyse om misbruik van sociale uitkeringen tegen te gaan. Het ministerie van SZW werkt aan de concrete uitwerking van de passage en doet dit in samenhang met het ICF;
- Het regeerakkoord geeft aan dat het Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie een vervolg krijgt. Ook dit wordt opgepakt door het ministerie van SZW. Dit in relatie tot het huidige, nu nog tijdelijke, arbeidsdiscriminatieteam bij de Inspectie SZW;
- Wat blootstelling aan gevaarlijke stoffen betreft, is in relatie tot het ICF en de lessen van Dupont het mogelijk instellen van een gespecialiseerd team benoemd. Dit wordt meegenomen in het meerjarenplan van de Inspectie SZW.

De keuzes en de gevolgen van bovenstaande worden in de jaarplan- en jaarverslagcyclus belicht.

De Inspectie is met de voorbereidingen begonnen om in 2018 de inspectieketen in de handhaving personeelsmatig te versterken. Conform de insteek van het ICF zal het zwaartepunt van de inhoudelijke en personeelsmatige intensivering - rond driekwart van de extra capaciteit - op het vlak van bevordering van eerlijk werk liggen, dus op het vlak van de bestrijding van oneerlijk werk, onderbetaling en uitbuiting.

Verder wordt de komende jaren ingezet op het herstel van de balans tussen inzet op 'reactief' (ernstige ongevallen) en de risicogerichte aanpak gericht op preventie. Conform het ICF betekent dit dat circa 10% van de extra middelen aan versterking van toezicht op gezond en veilig werk zal worden besteed. De in de vorige paragraaf benoemde verhoging van de inspectiedekking bij Brzo bedrijven beslaat circa 5% van de extra middelen. Ook zal de data-analyse verder worden versterkt, onder andere ten behoeve van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI). Conform het ICF betreft dit circa 10% van de middelen.

De voorwaarden voor de concrete werving van extra personeel - zoals de bepaling van de balans tussen verschillende typen personeel, de specifieke functievereisten en hrm-maatregelen zoals opleidingen, trainingen en ingroei in programma's - worden uitgewerkt. De doorlooptijd van werving, selectie, screening en opleiding maakt dat de uitgaven voor extra capaciteit in jaar n, in het daaropvolgende jaar n + 1 tot operationele inzet leidt.

De intensivering wordt doorgevoerd conform het ICF, dat daarmee bepaalt welke zaken wel en niet wijzigen. Het ICF beschrijft de werkwijze en afwegingsprocessen bij het ministerie van SZW en de Inspectie. Daarbij gaat het bij de Inspectie onder meer om het gebruik van risico-analyse, omgevingsanalyse, meerjarige programmering, bepaling en inzet van een mix aan toezichtsinstrumenten in de programma's en inpassing daarvan binnen de totale set aan instrumenten van het ministerie van SZW. Kort gezegd: alles wat reeds als goed is beoordeeld (zie bijvoorbeeld de doorlichting vorig jaar door ABD topconsult "Werken met effect") blijft en biedt ankers bij de groei.

Paragraaf 5.4. en 5.5. gaan in op de betekenis van de opdracht in het regeerakkoord voor de bedrijfsvoering, het budget, de formatie en kengetallen en indicatoren.

1.5 Werkveld en inzet Inspectie SZW

1.5.1 Werkveld

Het werkveld van Inspectie SZW is breed: 1,6 miljoen bedrijven, 8,6 miljoen werkenden en 1,4 miljoen mensen die een beroep doen op het sociale zekerheidsstelsel.

De Inspectie werkt binnen dat brede werkveld vanuit de volgende visie op 'werkend Nederland':

- de meeste werkgevers kunnen en willen zich aan de wet houden en tonen zich een goed werkgever. In onderstaand figuur de basis van de piramide. Anderen willen het wel, maar kunnen het om uiteenlopende redenen (nog) niet. (In de figuur de tweede laag in de piramide);
- er is ook een groep werkgevers die wetten bewust overtreedt, al dan niet stelselmatig. (De derde en vierde laag in de figuur.);
- ten slotte zijn er criminele organisaties die als uitgangspunt hebben om voordeel te halen door middel van misdrijven richting mensen of gemeenschap.

De wenselijke ontwikkeling is naar beneden gericht. Onwenselijk is dat bedrijven de beweging naar boven maken. Bijvoorbeeld door het vooruitzicht van financieel gewin of door norm overschrijdend gedrag van concurrenten, dat de neiging kan versterken zelf ook de wet te overtreden.

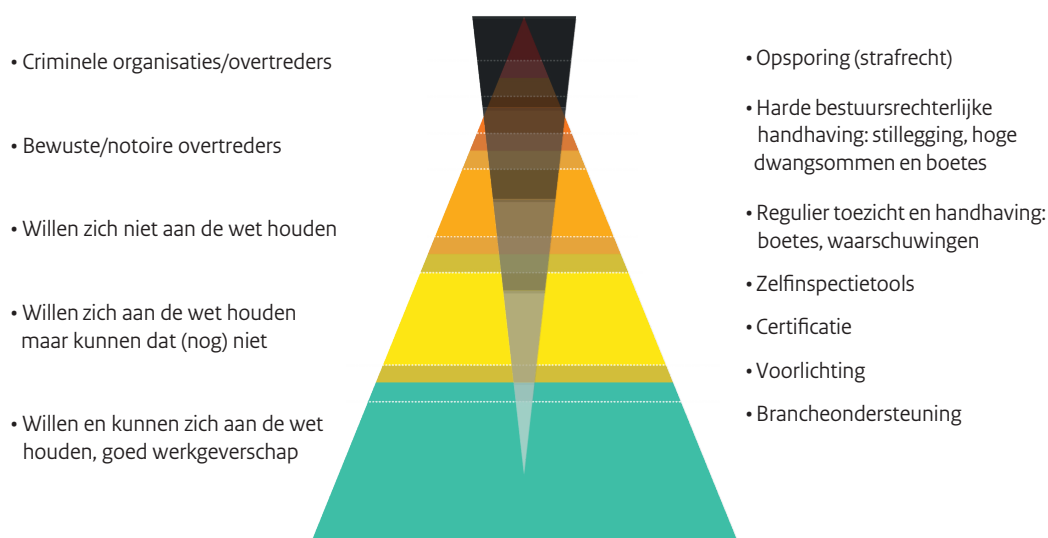
De bedrijven/werkgevers in Nederland

Inzet

De gewenste inzet van de Inspectie is daarom omgekeerd aan de vorm van de piramide gericht en bestaat uit de interventie die te zien is rechts van de nu volgende figuur.

De inzet van Inspectie SZW

Naarmate de naleving minder wordt, zet de Inspectie meer waarschuwingen, boetes, stilleggingen en dwangsommen in. Bewuste en notoire overtreders en criminele organisaties pakt zij hard aan met een bestuursrechtelijke of strafrechtelijke aanpak. Deze laatste aanpak gebeurt onder aansturing van het Openbaar Ministerie/Functioneel Parket.

Bedrijven die worden geïnspecteerd en de regels (blijven) overtreden, worden - met inzet van een escalatiemodel en stappenplan - aangepakt met steeds zwaardere handhaving. De inspectielijn is: bij minimaal 20% van de bedrijven die in overtreding zijn, volgt een herinspectie. Zijn bedrijven dan nog niet op orde, dan volgt een "niet-naleversinspectie". Als het daarna nog niet op orde is, volgt de notoire overtredersaanpak met zware handhavinginzet.

De middengroepen, de "gelegenheidsovertreders" (die de grenzen van de wet opzoeken) en de "ontwijkers", krijgen speciale aandacht van de Inspectie. Doel is om deze groepen met gerichte interventies aan de goede kant te krijgen en te houden. Voorbeelden van interventies zijn inspecties, ketensamenwerking, handhavingcommunicatie en branchebeïnvloeding.

Hierbij is samenwerking - mede gericht op preventie - met branches, beleidsmakers, sociale partners en andere diensten essentieel. Vanuit haar eigen rol en bevoegdheden helpt de Inspectie de juiste spelers en motiveert hen om hun rol te pakken. Daarnaast neemt het ministerie van SZW diverse beleidsmaatregelen. Daarbij gaat het om een breed palet aan maatregelen:

- gerichte communicatie en stimulering gericht op doelgroepen en brancheorganisaties;
- cultuurtrajecten gericht op bevordering van goed werkgeverschap en werknemerschap en een adequaat en doorleefd handhavingsbeleid op basis van praktijkervaringen;
- actualisering van arboregelingen, zoals de recente aanpassing van de Arbowet.

1.5.2 Werken aan fatsoenlijk werk

Arbeidsuitbuiting, onderbetaling en ernstige (dodelijke) arbeidsongevallen nemen in omvang en aantal toe. Dat blijkt uit de rapporten “Staat van eerlijk werk” en de “Staat van ernstige arbeidsongevallen”, die de Inspectie voorjaar 2017 openbaar maakte.⁸ Dit baart de Inspectie zorgen. Door inspectieprogramma's uit te voeren blijft zij daarom investeren in de naleving van arbozorgverplichtingen en het bestrijden van onderbetaling en arbeidsuitbuiting.

Belangrijke conclusies ‘Staat van eerlijk werk’

- In risicosectoren bestaat bij een deel van de bedrijven de voortdurende neiging om constructies te ontwikkelen die de kosten van arbeid verlagen. In de praktijk ziet de Inspectie dat terug in een groter aantal gevallen waarin nationale en Europese regels inzake arbeidsverhoudingen worden ontweken of ontdoken.
- Als het gaat om onderbetaling ziet de Inspectie de laatste jaren een toename van het aantal meldingen, overtredingen en slachtoffers van onderbetaling. De sector intermediairs/uitzendbureaus is al jarenlang verantwoordelijk voor circa 40% van de meldingen over arbeidsuitbuiting en onderbetaling.
- Cijfers over de omvang van arbeidsuitbuiting in Nederland zijn indicatief; desondanks wijzen verschillende bronnen dat het aantal geregistreerde slachtoffers van arbeidsuitbuiting de laatste jaren gestaag toeneemt.
- De cijfers en feiten geven een partieel beeld en leiden tot een voorlopige conclusie: een steeds grotere groep Nederlanders aan de ‘onderkant’ van de arbeidsmarkt wordt bedreigd door het risico op onderbetaling, te lange werkdagen of uitbuiting.
- De Inspectie loopt in de praktijk tegen constructies aan die (bewust) complex zijn gemaakt met het oog op de belemmering van de handhaving. Internationale regels rondom arbeidsverhoudingen bieden intermediairs en bedrijven daartoe de mogelijkheden. Daarnaast zijn slachtoffers vaak niet bereid mee te werken aan inspectieonderzoek, omdat ze bang zijn hun baan te verliezen.
- Malafide werkgevers gokken op een lage pakkans, vaak door onderbetaling te maskeren met een op papier deugdelijke loonadministratie, of door gebruik te maken van detachering- en stukloonconstructies. Verdienmodellen zijn bijvoorbeeld gestoeld op het fors laten betalen voor huisvesting en andere kosten.

De toename van arbeidsuitbuiting, onderbetaling en ernstige (dodelijke) arbeidsongevallen is een bedreiging voor zowel werknemers als goede werkgevers. Zij lijden immers onder de bedrijven die het niet nauw nemen met de regels en die met onveilig, ongezond en oneerlijk werk kostenvoordeel halen. Het terugdringen van het risico op arbeidsongevallen, onderbetaling en uitbuiting is dan ook een gezamenlijke opgave voor meerdere partijen. Daar komt bij dat het beste resultaat te verwachten is als niet alleen bedrijven, maar ook brancheorganisaties deze handschoen oppakken. Er is winst te behalen wanneer belangrijke partijen - zoals sociale partners, brancheorganisaties en overheidsinstanties - beter van elkaar weten welke initiatieven er zijn, waarop zij kunnen anticiperen en voortbouwen.

⁸ www.inspectieszw.nl/Staat van ernstige arbeidsongevallen en www.inspectieszw.nl/Staat van eerlijk werk

Belangrijke conclusies “Staat van ernstige arbeidsongevallen”

- In 2016 stijgt het aantal arbeidsongevallen ten opzichte van 2015 met 13% naar 2.450. Ook het aantal ongevallen met een dodelijke afloop stijgt, namelijk van 51 naar 70 slachtoffers.
- In sectoren waar het risico op een ongeval al jaren het grootst is (industrie, vervoer, opslag en vooral de bouw), neemt het aantal slachtoffers van gemelde ongevallen per 100.000 werknemers al vanaf 2014 toe. Deze toename is te verklaren door het aantrekken van de economie in die sectoren.
- De groep flexwerkers heeft een twee keer zo grote kans op een ernstig arbeidsongeval dan de groep reguliere werknemers. Het grootste risico op een ernstig arbeidsongeval doet zich voor in de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder.
- 80% van de ernstige arbeidsongevallen is al jarenlang het gevolg van steeds dezelfde oorzaken: contact met bewegend object (28%), vallen (niet van hoogte) (19,3%), vallen van hoogte (16%) en contact met bewegende delen van een machine (16,1%).
- De meest voorkomende achterliggende faalfactoren hangen samen met een gebrek aan motivatie, alertheid en veiligheidsbewustzijn (38%).
- Dossieranalyse van dodelijke ongevallen laat zien dat achterliggende oorzaken vooral zijn: gebrek aan communicatie en afstemming, (gevoelde) werkdruk, niet adequaat reageren op onverwachte situaties en het ontbreken van toezicht.

De eerder genoemde ‘Staten’ zijn onderwerp van gesprek met brancheorganisaties. Doel hiervan is een gedeeld beeld en de erkenning van wat goed gaat en ook waar het fout gaat. Daaruit volgt ook wat ieders aanpak is om eerlijk en veilig werken te stimuleren en hoe de aanpakken van de Inspectie en de brancheorganisaties elkaar kunnen versterken. De Inspectie legt bij het tot stand komen van de programma’s de nadruk op het ontwikkelen van een interventiemix die past bij de in het programma aangesproken risico’s. Op grond van de “Staat van ernstige arbeidsongevallen” zal via stakeholders meer aan versterking van de cultuur van veilig en gezond werken worden gedaan.

Om de gezamenlijke verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers en overheid goed uit te dragen en als voorbeeld te laten dienen van de goede samenwerking tussen private organisaties en publieke toezichtinstanties, heeft de Inspectie de brancheorganisaties en sociale partners een platform gegeven op *World Decent Work Day* (7 oktober 2017).⁹ We citeren in dit jaarplan een aantal van hun uitspraken gedaan op “World Decent Work Day”. Alle bijdragen zijn te lezen op de [website van de Inspectie SZW](#).

Maxime Verhagen, voorzitter Bouwend Nederland

“Werkgevers in Bouw en Infra beschouwen hun werknemers als hun grootste kapitaal. Veiligheid en duurzame inzetbaarheid hebben in onze sector topprioriteit. Dat betekent voor ons niet concurreren op veiligheid. Onder de noemer ‘Bouwen doen we Samen!’ trekken Bouwend Nederland, FNV en CNV Vakmensen gezamenlijk op om sociaal verantwoord opdrachtgeverschap binnen de bouw- en infrasector een gezicht te geven. We willen dat ook opdrachtgevers invulling geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Onze ambitie in het kort: nul arbeidsongevallen met dodelijke afloop.”

⁹ World Decent Work Day is internationaal een dag waarop vooral de vakbeweging stilstaat bij misstanden als moderne slavernij, arbeidsuitbuiting en onderbetaling.

Van World Decent Work Day naar World Memorial Workers Day

Deze wijze van communiceren en samenwerken wordt in 2018 voortgezet. Zo zal in het voorjaar 2018 de “Staat van arbeidsveiligheid” verschijnen. Daarmee heeft deze publicatie nadrukkelijk een breder perspectief dan de Staat van ernstige arbeidsongevallen uit 2017. Een breder palet aan onderwerpen over gezond en veilig werken zullen hierin aan bod komen, zoals informatie over recente ontwikkelingen rond arbeidsongevallen en beroepsziekten door gevaarlijke stoffen. Daarnaast wordt ingegaan op thema’s die te maken hebben met de veiligheidscultuur binnen bedrijven en bijvoorbeeld de mate waarin arbozorgverplichtingen worden nageleefd. De Inspectie organiseert rond *World Memorial Workers Day* (april 2018)¹⁰ opnieuw een bijeenkomst met branches en andere belanghebbenden. Daar staan dan de problemen en oplossingen uit de “Staat van arbeidsveiligheid” op de agenda.

Op *World Decent Work Day* (7 oktober 2018) wordt de actuele “Staat van eerlijk werk” opnieuw besproken.

Han Busker, voorzitter FNV

“We zien dagelijks dat mensen worden onderbetaald, overuren maken die niet worden gecompenseerd en van het ene onzekere 0-urencontract in het andere vervallen. Maar ook situaties die ernstiger zijn, waar mensen geïntimideerd worden of beperkt worden in hun bewegingsvrijheid. Mensen worden op de werkvloer tegen elkaar opgezet om hun werk zo goedkoop mogelijk aan te bieden. We zien het in de scheepsbouw, in het vervoer, in de agrarische sector, in de luchtvaart, op veel plaatsen waar de FNV actief is. Het gevolg is dat fundamentele (arbeids)rechten worden geschonden, werkplaatsen onveiliger worden en mensen niet gewaardeerd worden in hun werk. Deze problematiek is niet in één dag op te lossen, maar erkenning is een goed begin. Daarna de wil om er iets aan te doen door te beginnen met het handhaven en naleven van de internationale en nationale wet- en regelgeving die we hebben.”

Maurice Limmen, voorzitter CNV

“Werknemers hebben recht op veilig en zeker werk, niet alleen vandaag maar het hele jaar door. Dat is niet vanzelfsprekend. Daarom moeten werkgevers die verantwoordelijk zijn voor onveilige werksituaties, uitbuiting of schijnconstructies aangesproken en stevig aangepakt worden, als ze hun gedrag niet willen verbeteren. Dat kunnen wij als vakbond CNV niet alleen. Daar is een stevige Inspectie SZW voor nodig, met voldoende capaciteit en tanden genoeg om zich vast te bijten in misstanden.”

¹⁰ De jaarlijkse internationale herdenkingsdag tijdens de ILO-dag - 29 april 2018 - voor de slachtoffers van arbeidgerelateerde ongevallen en beroepsziekten. Het doel van de World Memorial Workers Day is aandacht genereren voor de omvang van ongevallen en ziekten gerelateerd aan de arbeidsplek en -omstandigheden, teneinde het bewustzijn van gezondheids- en veiligheidskwesties in het algemeen te versterken.

2. Programma's

2.1 Inleiding

De Inspectie organiseert haar activiteiten doelgericht door middel van programma's. Een programma bestaat uit een meerjarige mix van activiteiten, toegespitst op het aanpakken van de grootste risico's en het behalen van gestelde doelen. Door een gecoördineerde inzet van meerdere disciplines binnen de Inspectie behaalt zij meer effect. Hierbij wordt gekozen voor vier benaderingen:

- een thematische benadering (zoals in programma's voor werken met gevaarlijke stoffen of arbeidsuitbuiting);
- een sectorbenadering (zoals in de programma's Metaal en Uitzendbureaus);
- een systeemgerichte benadering van risico's in stelsels (zoals het stelsel van certificering, het stelsel van markttoezicht en het stelsel van Werk en Inkomen);
- een reactieve benadering met onderzoek van ongevallen, klachten en andere meldingen. Hieronder vallen ook verzoeken tot ontheffing van wettelijke verplichtingen.

Voor het ministerie van VWS voert de Inspectie SZW - onder gezag van het Functioneel Parket - strafrechtelijke onderzoeken uit naar fraude in de zorg.

In paragraaf 3 worden per programma het maatschappelijk belang en de beoogde maatschappelijke effecten en resultaten beschreven, Dit gebeurt volgens een indeling conform de vier benaderingen. Vanwege de focus en overzichtelijkheid zijn hier alleen de voornaamste programmadoelen en beoogde effecten geselecteerd.

2.2 Vernieuwing in praktische aanpak, methoden en instrumenten

De effectieve uitvoering van de toezichttaak van de Inspectie is een voortdurende zoektocht naar nieuwe, praktische mogelijkheden. Dit gebeurt samen met de partijen in de verschillende stelsels en met beleidspartners.

2.2.1 Systeemgericht stelseltoezicht en inspecties: complementariteit als meerwaarde

In 2018 neemt de Inspectie SZW verdere stappen bij de uitvoering van onderzoek naar meer systematische factoren of fenomenen bij opvallende bevindingen tijdens bedrijfsinspecties.

Bij inspecties gericht op naleving en bij ongevalonderzoek gaat de Inspectie meer aandacht besteden aan indicaties van achterliggende stelsel- en systeemkenmerken. Om zo mogelijke structurele risico's te signaleren. Dit is een belangrijk aanvulling op de resultaten van "regulier" handhavingtoezicht. Op deze wijze komen mogelijk structurele fouten of zwakke punten in bedrijven boven water. Zaken die niet alleen bij individuele bedrijven, maar ook breder binnen een sector, branche of publieke instantie kunnen worden aangepakt.

Daarnaast houdt de Inspectie (systeemgericht) stelseltoezicht en zal dat ook blijven doen. Deze stelselbenadering richt zich op de vraag hoe partijen - die op grond van wetgeving en beleids- en maatschappelijke doelen met elkaar verbonden zijn - gezamenlijk in de uitvoering van deze taken functioneren en als een (gedifferentieerd) geheel bijdragen aan het behalen van benoemde maatschappelijke doelen. Zo houdt de Inspectie SZW toezicht op gecertificeerde systemen, het systeem van Arbozorg, de doeltreffende uitvoering van de Participatiewet en het brede terrein van het Sociaal Domein als integraal stelsel.

Bij het rijkstoezicht op het Sociaal Domein werken vier rijksinspecties¹¹ in het samenwerkingsverband Toezicht Sociaal Domein (TSD) samen aan risicogerichte toezichtonderzoeken. Daarbij bekijkt het toezicht hoe uitvoerende partijen gezamenlijk omgaan met risico's in hun uitvoering voor het bereiken van de beleidsdoelen. De gezamenlijke Rijksinspecties richten zich op de vraag of zij in de praktijk kunnen zien of het stelsel werkt zoals beoogd; krijgen kwetsbare burgers de benodigde zorg en ondersteuning, is deze passend, effectief en waar nodig?

Een dergelijke gezamenlijke aanpak leidt tot uitspraken over de inzet en prestaties van alle (of een deel van de) relevante partijen in het stelsel of systeem. Het gaat daarbij over ieders bijdrage aan concrete doelen en over processen, de werking van stelselprikkels en werkzame verbanden.

2.2.2 Nieuwe methoden

In 2018 past de Inspectie een aantal nieuwe methoden toe. Voor een deel experimenteel.

Voorbeelden

- De uitvoering in de horecasector van een gedragsexperiment met verschillende vormen van informatie aan startende restauranthouders. Doel is om te onderzoeken welke vorm van overdracht het meeste effect heeft op de naleving.
- In de metaalsector wordt in 2018 meer ingezet op bewustwording en de eigen verantwoordelijkheid van de werknemers. Voor zowel hun eigen gezondheid en veiligheid als die van hun collega's op de werkvloer. Om het aantal ongevallen terug te brengen worden - naast de werkgevers - ook de werknemers zelf aangesproken. Dit gebeurt in een reeks "kantinegesprekken" met werknemers over concrete, ter plekke aangetroffen risico's op de werkvloer. Daarbij zal ook de werkgever aanwezig zijn. Deze kantinegesprekken en de gewone inspecties zullen met elkaar worden vergeleken qua effectiviteit op de bewustwording bij werknemers van gezondheid- en veiligheidsrisico's.
- De ervaringen van cliënten met een uitkering worden over langere tijd met een klantenquête gevolgd. De uitkomsten vormen input voor leerpunten. Vooral voor de uitvoerders, maar ook voor beleidsmakers. Om te beoordelen of nadere acties nodig zijn voor het bevorderen van betere burger- en cliëntgerichte dienstverlening.
- Op regionaal niveau investeert de Inspectie in zogenoemde focusgroepen (met medewerkers van sociale diensten, vertegenwoordigers van UWV-vestigingen, werkgevers- en werknemersclubs en anderen) om inspectie-inzichten te delen en er draagvlak voor te krijgen.
- Om zo efficiënt en effectief mogelijk om te gaan met de uitvoering van ernstige ongevalonderzoeken voert de Inspectie een drietal pilots uit met nieuwe vormen van ongevalonderzoek.
- Wat betreft samenwerkingsvormen intensiveert de Inspectie bijvoorbeeld de samenwerking met Omgevingsdiensten en het OM bij de aanpak van illegale asbestsanering.

Vanuit dezelfde invalshoek van optimalisering van haar doelgerichtheid en efficiëntie heeft de Inspectie het programma Bouw en Grond-, Weg- en Waterbouw samengevoegd tot een programma Bouw en Infra. De programma's Certificatie en Markttoezicht zullen in 2018 worden geïntegreerd.

¹¹ Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd in oprichting, Inspectie Veiligheid en Justitie, Inspectie van het Onderwijs en Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

2.3 Programma's

Sectoren

2.3.1 Schoonmaak

Maatschappelijk effect

Een schone schoonmaakbranche bevorderen waar op duurzame wijze eerlijk wordt gewerkt.

Beoogd resultaat in 2018

- Een aantal grotere opdrachtgevers binnen de hotel- en horecaschoonmaak is zich bewust van het feit dat binnen hun bedrijfsvoering misstanden plaatsvinden. Om die misstanden tegen te gaan nemen ze maatregelen.
- Er is opgetreden tegen bedrijven die de regels overtreden. De Inspectie heeft een verkenning uitgevoerd om een effectieve handhavingstrategie te bepalen voor glasbewassing.

Maatschappelijk belang

De schoonmaaksector bestaat - naast zelfstandigen - uit ruim 14.000 bedrijven met 151.000 werknemers. Er bestaan structureel misstanden op het gebied van eerlijke en veilige werkomstandigheden. De grootste risico's liggen op het vlak van onderbetaling, illegale tewerkstelling, fiscale en sociale zekerheidsfraude, schijnconstructies, fictieve dienstverbanden en overschrijding van arbeidstijden. Er is sprake van laaggeschoolde arbeid en werknemers die de Nederlandse taal vaak maar beperkt beheersen.

Toelichting op beoogde resultaten

In 2018 geeft het programma in het bijzonder aandacht aan een aantal segmenten. Eén daarvan is de hotelschoonmaak. Het grootste deel van de meldingen van de Inspectie heeft betrekking op misstanden in dit segment. Deze misstanden trekken maatschappelijk en politiek sterk de aandacht.

Een ander segment is de schoonmaak in de horeca. Uit eerdere controleacties is gebleken dat zich hier relatief veel risico's voordoen op het gebied van eerlijk werk.

Ook kijkt de Inspectie de (particuliere) glazenwasserij. In dit segment zijn wijken "overgenomen" – soms letterlijk met fysiek geweld of bedreigingen – door organisaties die nauwelijks of niet bekend zijn bij de Kamer van Koophandel en/of de Belastingdienst. Er wordt een pilot gestart om tot een effectieve handhavingstrategie te komen.

In de schoonmaaksector bestaan al risico's op het moment van de aanbestedingsprocedures. Nog te veel ondernemers menen dat ze bij uitbesteding van schoonmaak niet verantwoordelijk zijn voor eerlijk werk. De prijs is veelal doorslaggevend. Door het hanteren van de Code Verantwoordelijk Marktgedrag van de sector wordt verantwoord opdrachtgeverschap mogelijk.

Piet Adema, voorzitter Ondernemersorganisatie Schoonmaak- en Bedrijfsdiensten (OSB):

"Leden van OSB willen zich nadrukkelijk onderscheiden van bedrijven die het niet zo nauw nemen met de regels. Vandaar dat voor hen het OSB-Keurmerk verplicht is. Zij moeten voldoen aan strenge regels op het gebied van onder andere arbeidsvoorwaarden en de afdracht van sociale premies. Ook veilig en gezond werken hoort daarbij. Tevens geldt voor OSB-leden de Code Verantwoordelijk Marktgedrag, waarin is vastgelegd dat alle betrokken partijen bij aanbestedingen niet alleen kijken naar de prijs, maar ook kwaliteit moet worden meegewogen. In een mensenbranche als de schoonmaak gaat het dan met name over de kwaliteit van arbeid."

2.3.2 Horeca en detailhandel

Maatschappelijk effect

Het verhogen van de naleving van wetgeving op het gebied van eerlijk werken met betrekking tot beloning, arbeidstijden en illegale tewerkstelling. Meer bewustwording van en kennis over rechten en plichten in arbeidswetten bij werkgevers, werknemers, intermediairs en zzp'ers.

Beoogd resultaat in 2018

- Meer laagopgeleide jongeren in de horeca en detailhandel kennen hun rechten en plichten en eisen de juiste werktijden en het juiste minimumloon.
- Afname van onderbetaling, illegale tewerkstelling, onjuiste urenregistratie en arbeidsuitbuiting in risicovolle ondernemingen.
- Nalevinggedrag van supermarktondernemers vergroten en eerlijk werkgeverschap verbeteren.

Maatschappelijk belang

In de horeca zijn ongeveer 40.000 bedrijven actief met ruim 300.000 werkenden. In de detailhandel zijn 68.000 bedrijven met 880.000 werkenden. In beide sectoren werken veel zelfstandigen, flexwerkers en jongeren en komen illegale tewerkstelling, overschrijding van arbeidstijden en onderbetaling voor.

Toelichting op resultaten

Het programma richt zich met name op het verhogen van de naleving van de Wet minimumloon (WM), de Arbeidstijdenwet (ATW) en de Wet arbeid vreemdelingen (Wav). Hierbij werkt de Inspectie samen met de politie, gemeenten, de Belastingdienst, NVWA en UWV. Om de naleving van deze arbeidswetten te bevorderen werkt de Inspectie ook samen met organisaties in de sector, zoals de brancheverenigingen en vakbonden.

In 2018 richt de Inspectie zich vooral op risicovolle bedrijven in specifieke delen van de horeca, wasserijen, wellness en malafide doorstarters. De focus ligt op onderbetaling, onjuiste urenregistratie, maar ook op illegale tewerkstelling en zelfs arbeidsuitbuiting die in de hoog risico ondernemingen in de horeca en detailhandel voorkomen.

Controle in de horeca: samen met anderen

Vier horecaondernemingen in Amsterdam-West zijn in juli 2017 tijdens een grote controle bezocht door de Inspectie SZW, politie, douane, gemeente, Belastingdienst en deurwaarders. De controles en de samenwerking verliepen heel soepel. Bij alle ondernemingen bleek dat er zaken niet in orde waren.

De inspecteur aan het woord:

“Ook in deze regio willen we als Inspectie SZW de horeca controleren. In dit gebied heeft ook de politie een doel, want criminele activiteiten kunnen door het samenkomen van partijen in de horeca ontstaan.”

“Bij drie ondernemingen was er sprake van onderbetaling en te lange werktijden. Bij een andere ondernemer troffen wij twee vreemdelingen aan, waarvan er één geen identiteitsbewijs kon tonen. Deze vreemdeling hebben we meegenomen naar het politiebureau en gehoord. Voor de andere vreemdeling kon de werkgever geen tewerkstellingsvergunning tonen. Die vreemdeling was illegaal aan het werk gezet.”

“De controle vond plaats in het kader van de samenwerking binnen het Regionale Informatie en Expertise Centrum (RIEC). De samenwerking met andere diensten is zeer belangrijk. Het RIEC is een sterk verband waarmee we met veel diensten tegelijkertijd controleren. Daardoor hebben we impact. Je geeft een signaal af en bent zichtbaar in de wijk. Kortom, een prima effect!”

2.3.3 Uitzendbureaus

Maatschappelijk effect

Bevorderen van eerlijk werk in de uitzendbranche en minder oneerlijke concurrentie door malafide uitzendbureaus.

Beoogd resultaat in 2018

- De Inspectie pakt malafide uitzendbureaus aan tot de overtredingen zijn opgehouden.
- De Inspectie publiceert over haar acties om de gepercipieerde pakkans te verhogen.
- Via brancheorganisaties, partners en uitzendbureaus en inleners wordt bijgedragen aan kennis en bewustwording over eerlijk werk.

Maatschappelijk belang

Het gaat om uitzendbureaus die moedwillig en systematisch wet- en regelgeving overtreden of ontwijken, met als doel winstbejag.

De voornaamste risico's waaraan de werknemers worden blootgesteld, zijn onderbetaling, overschrijding van arbeidstijden, illegale tewerkstelling, niet-naleving van sociale zekerheidswetten en soms arbeidsuitbuiting. Door dit soort praktijken ontstaat er oneerlijke concurrentie en worden kwetsbare groepen misbruikt. Door malafide uitzendbureaus aan te pakken worden dergelijke misstanden teruggedrongen. De Inspectie werkt daarbij nauw samen met de Belastingdienst en UWV.

De uitzendsector is van groot belang voor de Nederlandse economie en arbeidsmarkt. In Nederland zijn ongeveer 22.000 bedrijven ingeschreven bij de Kamer van Koophandel (KvK) als uitzendbureau¹².

¹² Met een andere definitie komt CBS (data 2015) op een lager aantal uitzendbureaus uit.

Jaarlijks zijn er ongeveer 770.000 uitzendkrachten aan de slag. De behoefte aan een flexibele schil van arbeid neemt nog altijd toe en uitzendbureaus voorzien in die behoefte. Het aantal uitzendbureaus neemt ook nog steeds toe. Een groot deel van de uitzendbureaus leeft wet- en regelgeving na. Maar onder de uitzendbureaus die bemiddelen in arbeid aan de onderkant van de arbeidsmarkt treft de Inspectie meer dan gemiddeld malafide ondernemingen aan. Het gaat dan om uitzendbureaus die bemiddelen in ongeschoolde arbeid, waarvoor vaak buitenlandse werknemers worden ingezet. De Inspectie wil minder oneerlijke concurrentie en verdringing en richt zich daarbij zowel op de uitzendbureaus als op de inleners. Beiden moeten hun verantwoordelijkheid nemen.

Sieto de Leeuw, voorzitter Algemene Bond Uitzendondernemingen (ABU)

“Controle is een onmisbare schakel, niet in de laatste plaats omdat dit bijdraagt aan een gelijk speelveld. Zo worden de verschillende belangen met elkaar in verbinding gebracht. De uitzendbranche werkt sinds 2002 nauw samen met de overheid om het net te sluiten rond ondernemingen, ketens en personen met verdienmodellen waarin men zich weinig tot niets van de regels aantrekt.”

Toelichting op beoogde resultaten

De afgelopen jaren is al veel in gang gezet om malafide praktijken de kop in te drukken. Denk aan de invoering van de registratieplicht, gegevensuitwisseling publiek/privaat, het versterken van de handhaving, certificering en voorlichting. Desondanks blijven malafide praktijken bestaan. Dit komt vooral door de vluchtigheid van het ondernemerschap, de steeds wijzigende constructies en het financiële gewin voor uitzendbureau, inlener én soms ook werknemer. De grote internationale verschillen in de kosten van arbeid maken het voor inlenende bedrijven en buitenlandse werknemers aantrekkelijk om regels te ontduiken.

Een terugkerend fenomeen wordt gevormd door uitzendbureaus die over de grens werken, met als doel om onder de radar te blijven van de toezichthouders. In samenwerking met de Belastingdienst, het UWV en Belgische collega's pakte de Inspectie een aantal Nederlandse uitzendbureaus aan, die werknemers zwart lieten werken in België. Deze uitzendbureaus overtraden de WML. Bovendien betaalden ze geen belastingen en sociale premies. Ook was er sprake van werknemers die zwart werkten mét een uitkering. Het UWV onderzoekt deze werknemers.

Ook in 2018 vindt grensoverschrijdende samenwerking met toezichtpartners plaats.

2.3.4 Bouw en Infra

Maatschappelijk effect

Goed opdrachtgeverschap, goed werkgeverschap en goed werknemerschap waardoor er gezonder, veiliger en eerlijker wordt gewerkt aan duurzamere inzetbaarheid, een beter veiligheidsbesef en minder oneerlijke concurrentie.

Beoogd resultaat in 2018

- Meer opdrachtgevers en uitvoerders in de Bouw en Infra nemen hun verantwoordelijkheid voor eerlijk, gezond en veilig werken. Meer opdrachtgevers zijn geïnformeerd over de nieuwe bouwprocesbepalingen en passen deze op juiste wijze toe in de ontwerpfase.
- Op basis van doelgerichte inspecties en inspectie naar aanleiding van meldingen en signalen is op de naleving van de Wv, WML en Waadi geïntervenieerd.
- Op Bouw- en Infralocaties is geïnspecteerd op de naleving van arbozorgbepalingen met betrekking tot hijsen en heffen, werken op hoogte (rolsteigers), fysieke belasting, gevaarlijke stoffen, aanrijdgevaar, verontreinigde grond en explosieven.
- Een nieuwe aanpak is ontwikkeld om ongevallen door vallen van hoogte terug te dringen.

Maatschappelijk belang

In de Bouw en Infra werken circa 515.000 werknemers en zijn 20.000 bedrijven en ruim 136.000 zelfstandigen actief. Bouw- en infralocaties zijn complexe en dynamische arbeidsplaatsen, waar meerdere bedrijven en zelfstandigen gelijktijdig aan het werk zijn. De sector Bouw en Infra kent risico's zoals vallen van hoogte, fysieke overbelasting, blootstelling aan gevaarlijke stoffen, aanrijdingen, bedolven worden, door vallend materiaal getroffen worden, verdrinking, explosies, elektrocutie, te lang werken, onderbetaald krijgen en/of schijnzelfstandigheid van zzp'ers.

Toelichting op beoogde resultaten

Opdrachtgeversaanpak - De bouw wordt gekenmerkt door lange ketens van onderaanneming en het ontbreken van een integrale borging van eerlijk, gezond en veilig werken op de bouwplaats. Vanuit de arbobepalingen - en in het bijzonder de bouwprocesbepalingen - heeft de opdrachtgever of initiatiefnemer een belangrijke verplichting om eerlijk, gezond en veilig werken tijdens het hele bouwproces te borgen. In de praktijk worden verantwoordelijkheden verschoven naar de hoofdaannemers, onderaannemers en zzp'ers. De Inspectie gaat dat tegen.

Werkgeversaanpak - De Inspectie werkt aan bewustwording bij werkgevers, werknemers en zelfstandigen, en zet betrokkenen aan tot betere risicobeheersing. Dat doet de Inspectie door te inspecteren op bouw- en infralocaties. Wanneer overtredingen worden geconstateerd, worden deze op indringende wijze met de werkgever besproken. Wanneer dat van toepassing is worden de overtredingen (ook) beboet. Als blijkt dat de overtreding mede voortkomt uit de wijze waarop de opdracht is gegeven, wordt ook de opdrachtgever erop aangesproken. Maar ook werknemers kunnen in hun eigen belang meewerken aan gezonder en veiliger werken door instructies op te volgen en elkaar aan te spreken op onveilig gedrag.

Nieuwe aanpak ontwikkelen vallen van hoogte - Onveilig werken op hoogte is een hardnekkig probleem. De kans op een arbeidsongeval in de bouw is opgelopen van 129 slachtoffers per 100.000 banen van werknemers in 2014 naar 158 slachtoffers in 2016¹³. Een toename van 22 procent. Bij niet-dodelijke ongevallen gaat het niet zelden om ernstige, blijvende verwondingen en/of langdurige revalidatie. Dat betekent veel leed bij het slachtoffer (en nabestaanden van het slachtoffer). Maar het betekent ook grote economische schade. In 2018 wordt onderzoek uitgevoerd naar de achterliggende oorzaken van ongevallen bij werken op hoogte. Dit onderzoek moet leiden tot een nieuwe aanpak, zodat er aantoonbaar minder ongevallen bij het werken op hoogte zullen plaatsvinden.

¹³ Berekend aan de hand van de bij de Inspectie gemelde en geregistreeerde arbeidsongevallen.

In het kader van het beïnvloeden van invloedrijke stakeholders heeft de Inspectie met Bouwend Nederland de volgende afspraken gemaakt:

- Een verkenning hoe Bouwend Nederland en de Inspectie SZW kunnen gaan samenwerken om verantwoord opdrachtgeverschap in de ontwerpfase te vergroten;
- De Inspectie wordt door Bouwend Nederland geraadpleegd bij de aanbevelingen van de Taskforce Veiligheid en Arbeidsomstandigheden;
- Bouwend Nederland heeft toegezegd om te bezien in hoeverre de eigen gedragscode geactualiseerd of geconcretiseerd moet worden. Deze toezegging is gedaan met het oog op het hoge percentage bedrijven zonder RI&E (niet-willers).

2.3.5 Metaal

Maatschappelijk effect

Eerlijk, gezond en veilig werk voor alle werkenden in de metaalsector.

Beoogd resultaat in 2018

- De naleving van de Arboret bij bedrijven wordt verhoogd door inspecties. Het nalevingspercentage bij reeds geïnspecteerde bedrijven die opnieuw bezocht worden, ligt op 75%.
- Het interactieve gebruik van de nieuwe Arbocatalogus Veilige Werkwijze Gevaarlijke Stoffen is toegenomen, evenals het gebruik van de Arbocatalogus Machineveiligheid.
- De bekendheid en het gebruik van verbeterchecks in beroepsopleidingen en leerbedrijven in de metaalsector is toegenomen.

Maatschappelijk belang

Het gaat om alle werkenden in de metaalsector, zowel werkgevers en werknemers, als arbeidskrachten in de flexibele schil en toeleveranciers van metaalarbeid. De metaalsector kent zeven subsectoren. Naast enkele grotere spelers bestaat de sector voornamelijk uit kleine bedrijven. De sector bedient een internationale markt. In de metaalsector zijn circa 450.000 mensen werkzaam. Er is sprake van een groeiende flexibele schil. De sociale partners zijn actief.

Door kennis en ervaring te bundelen is een typering van bedrijven tot stand gekomen. Naast bedrijven met een overwegend reactief karakter onderscheidt de Inspectie bedrijven waar gebrek aan kennis de voornaamste oorzaak voor overtredingen is. De sector kenmerkt zich door veel onbewuste overtreders.

Toelichting op beoogde resultaten

Er worden drie typen risico's onderscheiden, namelijk ziekmakers (onder andere lasrook en gevaarlijke stoffen), ongevalveroorzakers en verdringing van werk. De beoogde resultaten hebben betrekking op deze drie risicotypen.

Vanuit het programmadoel dat metaalbedrijven aantoonbaar meer duurzame maatregelen gaan nemen tegen de belangrijkste ziekmakers, is voor 2018 het risico 'lasrook (blootstelling aan gevaarlijke stoffen)' als hoofdthema gekozen. De focus in 2018 ligt op risico's die zich voordoen bij drie specifieke metaalwerkzaamheden: lassen, verfverwerking en voorbehandeling van metalen. Vanwege het vrijkomen van het kankerverwekkende Chroom VI bij het lassen van roestvrij staal inspecteert de Inspectie specifiek of de beschermende maatregelen nog wel voldoen aan de nieuwe verlaagde grenswaarden voor Chroom VI.

De ingezette lijn om de belangrijkste ongevalveroorzakers aan te pakken wordt in 2018 verder aangescherpt. De Inspectie besteedt meer aandacht aan veiligheidsbewust gedrag van de metaalbewerkers zelf. Uiteindelijk moet dit leiden tot een reductie van een kwart van het aantal meldingsplichtige ongevallen (2015-2020). De inspectie verbreedt de reeds ingezette lijn om de belangrijkste niet-nalevers op het domein van arbeidsmarktfraude aan te pakken. Deze bevinden zich in het scheepsgelateerde segment van de metaalsector, maar ook in de subsectoren waar met laaggeschoolde flexkrachten wordt gewerkt.

In de metaalsector gaat de Inspectie contextrijk inspecteren. Dat houdt in dat er niet alleen handhavend wordt opgetreden, maar dat er ook in een kantinegesprek tussen de inspecteur en de direct leidinggevende(n) en werknemers ruimte gemaakt wordt voor achterliggende oorzaken en de context waarin men werkt. Tijdens de inspectie schrijft de leidinggevende mee (kladblokbenadering). In een experimenteel onderzoek wordt nagegaan of het effect van deze aanpak wetenschappelijk is vast te stellen.

Door in beroepsopleidingen en leerbedrijven expliciet het gebruik van verbeterchecks en zelfinspectie-tools (zoals Healthy Metal) onder de aandacht te brengen, krijgen jongeren in opleiding meer kennis van praktische hulpmiddelen en maatregelen om het metaalvak in de praktijk op een gezonde en veilige manier aan te leren. Dit helpt ook bij een betere afstemming tussen school en leerbedrijf over wat men onder gezond en veilig werken verstaat.

In de metaalsector let de Inspectie dit jaar met een gericht aantal inspecties ook op eerlijk werk. Onder andere bij bedrijven die tijdelijke arbeidskrachten uitlenen of inlenen. De Inspectie controleert of aan de werkvergunningen wordt voldaan, of de Arbeidstijdenwet niet wordt overschreden en of aan de Wet minimumloon wordt voldaan. Zodat er geen oneerlijke concurrentie plaatsvindt.

2.3.6 Zorg en Welzijn

Maatschappelijk effect

Bijdragen aan het beter hanteerbaar maken van werkdruk en fysieke belasting om arbeidsuitval te voorkomen.

Bevorderen van verantwoord werkgeverschap, waarbij werknemers in zorg en welzijn gezond kunnen blijven werken en eerlijk worden betaald.

Beoogd resultaat in 2018

- Alle geïnspecteerde zorginstellingen hebben inzicht in de fysieke belasting en nemen daar actief, als onderdeel van het HRM-beleid, aantoonbaar maatregelen op.
- Alle geïnspecteerde thuiszorgorganisaties leven de WML en de ATW na.

Maatschappelijk belang

In de zorg werken ruim 1 miljoen werknemers. De sector is goed voor 14% van alle banen van werknemers in Nederland. Ruim een derde van deze werknemers werkt in de verpleging, verzorging en thuiszorg. Een kwart werkt in een ziekenhuis.

De sector kent een hoger ziekteverzuim dan gemiddeld; werken in de zorg brengt specifieke lichamelijke en geestelijke gezondheidsrisico's met zich mee. Vooral in de thuiszorg doen zich risico's voor op het terrein van eerlijk werk. Bij het verbeteren van gezondheid en inzetbaarheid - na een aantal jaren mindere aandacht - ligt de focus op fysieke belasting. Het project rond fysieke belasting loopt door in 2019.

Toelichting op beoogde resultaten

Het toezicht richt zich op de deelsectoren verpleging, verzorging en thuiszorg, ziekenhuizen, geestelijke gezondheidszorg en gehandicaptenzorg. Doel van het combineren van interventies is om bij te dragen aan het verminderen van de fysieke belasting en om overtredingen van onderbetaling en arbeidstijden aan te pakken.

De thuiszorg is een deelsector waarin zich - naast fysieke belasting en werkdruk - ook risico's voordoen op het gebied van eerlijk werk. Zoals onderbetaling, te lange werktijden en schijnzelfstandigheid van zzp'ers. Thuiszorginstellingen zullen worden geïnspecteerd om verbetering van de naleving af te dwingen. De Inspectie wil de samenwerking met relevante stakeholders in de branche optimaliseren. Overleg met brancheorganisaties, vakverenigingen en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd in oprichting moet leiden tot een hoger niveau van naleving, ook bij de niet-geïnspecteerde instellingen/bedrijven.

2.3.7 Agrarische en groene sector

Maatschappelijk effect

- Bijdragen aan gezond doorwerken tot de pensioenleeftijd zonder ongelukken.
- Bijdragen aan eerlijke beloning en acceptabele werktijden voor werknemers.

Beoogd resultaat in 2018

- In de deelsectoren glastuinbouw, kippenvangers, zacht en houtig kleinfruit, uienteelt en preiteelt is het nalevingpercentage voor de wetten Wav, WML, Waadi en ATW bij herinspecties minstens 70%.
- In de deelsectoren dierhouderij, kippenvangers, loonwerkbedrijven en paddenstoelenteelt is het nalevingpercentage voor de Arbowet bij herinspecties minstens 60%.
- De fysieke overbelasting daalt in deze subsectoren met 15% en het aantal ongevallen met 20% ten opzichte van 2014.

Maatschappelijk belang

De teeltgebonden arbeidspieken en de continue aandacht voor (loon)kostenreductie - in combinatie met relatief veel tijdelijk, buitenlands en lager opgeleid personeel - maakt dat eerlijk, veilig en gezond werken in de agrarische en groene sector onder druk kan staan. De sector kent specifieke arborisico's vanwege het werken met dieren, zware machines en bestrijdingsmiddelen en vanwege repetitief werk en veiligheidsproblemen rond het woonerf. Voor een gelijk speelveld hebben ook de werkgevers belang bij toezicht.

Marc Calon, voorzitter LTO Nederland

“Goed werkgeverschap is een belangrijk thema van LTO Nederland. De land- en tuinbouw biedt mooi, eerlijk en veilig werk met veel persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden. En die moeten we koesteren. Al jaren wordt er geïnvesteerd in goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden. Zo is er een fonds voor arbeidsmarkt, een pensioenfonds, zijn er scholingsconsulenten, is er een eigen arbodienst en kenniscentrum duurzame inzetbaarheid, een mobiliteitscentrum en een Werkgeverslijn voor alle aangelegenheden rondom het werkgeverschap.”

Toelichting op beoogde resultaten

Met inspecties en herinspecties wordt ervoor gezorgd dat werkgevers niet onder de wettelijke ondergrenzen zakken. Risicogericht wordt in de glastuinbouw geïnspecteerd, met name ook bij eerdere overtreders. In de uienteelt wordt met name geïnspecteerd op arbeidstijden, bij loonwerkbedrijven op veiligheid en in de paddenstoelenteelt op fysieke belasting.

Sociale partners in de glastuinbouw hebben belang bij een goed, feitelijk kloppend imago van een economisch en sociaal vitale sector waarin het aantrekkelijk werken is. In afstemming en samenwerking met kennisinstituut Stigas van sociale partners van de sector¹⁴ worden communicatieproducten ontwikkeld om het veiligheidsbewustzijn en -gedrag bij werkgevers en zelfstandige ondernemers te bevorderen. Doel is het verminderen van het aantal arbeidsongevallen. Goede praktijken worden uitgedragen. De Inspectie werkt ook in 2018 samen met sociale partners aan een sociaal vitale branche waarin goed werkgeverschap centraal staat.

¹⁴ LTO Nederland, CUMELA Nederland, Branchevereniging VHG, FNV en CNV Vakmensen

Misstanden en oneerlijke concurrentie

Helaas zijn sommige bedrijven op ‘creatieve’ manieren bezig om de (loon)kosten op een onaanvaardbare wijze te drukken. Daarbij worden ‘slimme constructies’ bedacht om loon- en premieheffing te ontlopen. Door fraude en de inzet van goedkope arbeidskrachten wordt concurrentievoordeel behaald ten opzichte van de vele tuinders die wel volgens de regels werken.

Op 20 juli 2017 heeft het Functioneel Parket een onderzoek afgesloten dat onder leiding van het OM is uitgevoerd door opsporingsmedewerkers van de Inspectie SZW. Het onderzoek was gericht op een aantal tuinders (onder andere aardbeien, asperges en paddenstoelen) in Noord-Brabant en Limburg die gebruik maakten van internationale constructies, waarbij er sprake was van valsheid in geschrifte en witwassen.

Met 18 tuinders zijn schikkingen getroffen: naast werkstraffen is hen in totaal voor ruim 25 miljoen euro aan wederrechtelijk verkregen voordeel ontnomen. Ook de verschuldigde belasting zal alsnog aan de Belastingdienst worden afgedragen. Het OM wil de hoofdverdachte dagvaarden om in de rechtbank verantwoording af te leggen. Voorlopige schattingen gaan ervan uit dat deze verdachte met de constructie ruim 30 miljoen euro heeft verdiend.

2.3.8 Transport en Logistiek

Maatschappelijk effect

Bijdragen aan een sector zonder oneerlijke concurrentie tussen werkgevers. Tegengaan van verdringing van werknemers als gevolg van onderbetaling, illegale tewerkstelling, arbeidsuitbuiting en/of de inzet van schijnconstructies.

Beoogd resultaat in 2018

- Risicovolle werkgevers zijn samen met andere handhavende diensten met name de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) geïnspecteerd en aangepakt.
- Het inzicht in motieven tot naleving is samen met stakeholders versterkt voor het bevorderen van de naleving.

Maatschappelijk belang

Transport en Logistiek is een grote en diverse sector, waarin in totaal ongeveer 400.000 werknemers werkzaam zijn. Transport (met name wegtransport) wordt vaak genoemd als risicosector. In het bijzonder door de internationale concurrentie staan de marges voor de ondernemers onder druk. Dat heeft niet alleen gevolgen voor werknemers, maar lokt ook allerlei constructies uit die oneerlijke concurrentie vergroten. Ook bij koeriersdiensten ziet de Inspectie steeds meer constructies om (op oneigenlijke manieren) te besparen op loonkosten.

Toelichting op beoogde resultaten

Verschillende partijen hebben grote belangen in de branche. Vakbonden hebben misstanden in de sector Transport en Logistiek hoog op de agenda staan. Werkgevers en brancheorganisaties hebben last van een slecht imago van de branche en opdrachtgevers lopen risico's vanwege de ketenaansprakelijkheid die voor veel wetten geldt. De aanpak van de Inspectie is gericht op samenwerking met andere inspecties die actief zijn in de branche. Daarnaast is de aanpak gericht op het aanspreken van opdrachtgevers (waarmee druk wordt gezet op de keten), het benutten van activiteiten en signalen vanuit de vakbonden en het aanzetten van brancheorganisaties tot het nemen van maatregelen gericht op de onderkant van hun branche.

Zoektocht naar bewijs van onderbetaling

“Krijgen vrachtwagenchauffeurs uit Litouwen bij een Nederlands transportbedrijf te weinig betaald?” Bij een bezoek aan Litouwen kregen twee inspecteurs hiervoor sterke aanwijzingen. “De reclamefoto’s van trucks waren gefotoshopt.”

De inspecteurs aan het woord:

“We kregen signalen dat een transportbedrijf veel Litouwse chauffeurs aan het werk had. Hun salaris ligt op het niveau van het land van herkomst, en is dus veel lager dan de Nederlandse lonen. Maar het bedrijf zei dat de chauffeurs niet daar in dienst waren, maar bij een Litouwse onderneming.”

“Wij hadden vooraf het idee dat in Litouwen sprake was van een schijnvestiging. En dat de chauffeurs vanuit Nederland worden aangestuurd. Dan zijn ze in dienst van een Nederlands bedrijf en gelden de Nederlandse regels, zoals ons wettelijk minimumloon.”

“Vanuit Nederland is er duidelijk geïnvesteerd om het kantoor in Litouwen op een reële vestiging te laten lijken. Sinds we een onderzoek zijn gestart, heeft de Nederlandse eigenaar zich uitgeschreven als bestuurder van het Litouwse bedrijf. Ze zijn verhuisd naar een groter kantoorpand en hebben meer personeel. De trucks worden nu niet meer gehuurd van de Gelderse opdrachtgever. Ze worden direct vanuit Nederland geleased. Toch opvallend dat een Litouwse ondernemer 150 trucks kan leasen à 150.000 euro per maand.”

“We hebben bewijs dat de chauffeurs aangestuurd worden door het Nederlandse bedrijf. En ook dat de Litouwse chauffeurs in Nederland wonen. Alleen dan geldt voor hen het wettelijk minimumloon. Ze werken hier 6 weken en gaan dan 3 weken naar huis. Ze slapen praktisch iedere nacht in trucks op het terrein van het bedrijf.”

Inspectie SZW onderzoekt schimmig taxibedrijf

De Inspectie SZW controleerde in juli 2017 voor de derde keer een bedrijfspan van een taxibedrijf in Amsterdam. Bij de controle waren ook de Vreemdelingenpolitie, de Belastingdienst en de ILT aanwezig. Bij de actie werd een medewerker aangetroffen die hier niet mocht werken.

Bij het eerste bezoek werden twee schoonmakers aangetroffen, die niet in Nederland mochten werken. Bij een tweede controle werd één van deze twee werknemers opnieuw aangetroffen. Zij werkten voor verschillende taxibedrijven die vermoedelijk geleid werden door de eigenaren. Uit de controle van de taxi-activiteiten bleek dat de taxi-chauffeurs valse arbeidscontracten hadden met taxi-ondernemingen die geïsoleerd waren aan deze personen. Het ging om meer dan 50 taxi's die bij verschillende BV's waren ondergebracht.

Taxi's worden van de ene op de andere dag naar andere BV's overgeschreven, hetgeen wijst op bewust vluchtig ondernemerschap. Bij de derde controle heeft de Inspectie SZW de administratie in beslag genomen. Deze administratie wordt door zowel de Inspectie SZW als de andere betrokken diensten gecontroleerd op schijnconstructies, minimumloon, afdracht van loonbelasting, andere belastingen en sociale premies.

Thema's

2.3.9 Bedrijven met gevaarlijke stoffen

Maatschappelijk effect:

De schadelijke effecten van gevaarlijke stoffen voor werknemers verminderen

Beoogd resultaat in 2018:

- Minstens 90% van de bedrijven die bij een eerder controle niet voldeed aan blootstellingseisen, heeft bij hercontrole de tekortkomingen opgeheven. Het beoogde doel voor het einde van de programmaperiode in 2019 is 95%.
- 90% van gecontroleerde complexe bedrijven maakt veilig gebruik van CMR-stoffen
- Minstens 30% van de Brzo-bedrijven die in 2017 nog een onvoldoende scoorde hebben dit in 2019 verbeterd naar een voldoende.
- 90% van de bedrijven die bij eerdere controle niet voldeed aan het Brzo-besluit, heeft bij hercontrole de gebreken opgelost.

Maatschappelijk belang

Ongezonde werkomstandigheden met stoffen veroorzaken jaarlijks het verlies van 86.000 gezonde levensjaren in Nederland. En jaarlijks sterven naar schatting 4.100 werknemers aan beroepsziekten, waarvan een belangrijk deel veroorzaakt is door vroegere blootstelling aan gevaarlijke stoffen¹⁵. Gevaarlijke stoffen komen voor bij meer dan 100.000 bedrijven. Voor ongeveer 400 meestal grotere bedrijven geldt het Besluit risico's zware ongevallen (Brzo) dat eisen stelt aan de procesveiligheid.

Toelichting op beoogde resultaten

Het programma focust in 2018 op twee risico's: procesveiligheid en de beheersing van blootstelling aan carcinogene, mutagene en reprotoxische stoffen (CMR). Op beide onderwerpen wordt een mix van interventies ingezet. Van inspecties tot communicatie en de beïnvloeding van stakeholders, zoals sociale partners.

Het toezicht op procesveiligheid richt zich op alle bedrijven waar met gevaarlijke processen en installaties wordt gewerkt. Daarbij wordt niet alleen aandacht besteed aan de technische integriteit van de procesinstallaties, maar ook aan het veiligheidsmanagementsysteem.

Het toezicht op de 400 Brzo-bedrijven vindt plaats in het samenwerkingsverband Brzo+, waarin de inspectie samenwerkt met het Wabo-bevoegd gezag en de veiligheidsregio's.

In het kader van blootstelling aan CMR stoffen zet de Inspectie een interventiemix in om blootstelling te verminderen. De Inspectie draagt bij aan meer bewustwording bij werkgevers en werknemers over specifieke gevaren en kennis over preventie daarvan.

Bij de inspecties is de stand der techniek het uitgangspunt voor de handhaving. Deze stand zal voor veel voorkomende situaties beschreven en gedeeld worden met werkgevers en werknemers. Daarnaast ziet de Inspectie SZW tijdens inspecties erop toe dat de bedrijven de arbeidshygiënische strategie toepassen: eerst blootstelling aan de bron tegengaan, vervolgens collectieve maatregelen treffen - zoals afzuiging - of individuele afscherming met persoonlijke beschermingsmiddelen. Zoals in hoofdstuk 1 beschreven, zijn deze op preventie gerichte werkzaamheden afhankelijk van de ontwikkeling in het aantal te onderzoeken ongevallen. Een stijging van het aantal te onderzoeken arbeidsongevallen gaat ten koste van de actieve inspecties in onder andere dit programma.

De Europese campagne 'roadmap on carcinogens', die gericht is op het delen van goede voorbeelden op het gebied van werken met kankerverwekkende stoffen, loopt door in 2018. Ook in 2018 zal de Inspectie bijdragen aan deze campagne en aan de EU OSHA campagne 'dangerous substances'.

¹⁵ Arbobalans TNO Leiden 2016

De Inspectie is betrokken bij het programma preventie van beroepsziekten dat vanuit de beleidsdirectie Gezond en Veilig Werken van het ministerie van SZW start. Dit programma loopt van 2018 tot 2021 en richt zich de eerste twee jaar op het voorkomen van nadelige gezondheidseffecten van gevaarlijke stoffen.

Lessen DuPont

Vanaf 2015 berichtten de media regelmatig over mogelijke gezondheidsschade bij (voormalig) werknemers van het bedrijf DuPont (en rechtsopvolgers).

In reactie op vragen vanuit de Tweede Kamer hierover heeft de minister van SZW een eenmalig diepgaand onderzoek toegezegd om alle feiten op een rij te zetten, gericht op het trekken van lessen voor de toekomst. Dit onderzoek is uitgevoerd door de beleidsdirectie Gezond en Veilig Werken van het ministerie van SZW en de Inspectie SZW. Het onderzoek is in juli 2017 aangeboden aan de Tweede Kamer.

Uit het onderzoek komt duidelijk naar voren dat kennis over gevaarlijke stoffen ook als deze wel aanwezig is, niet altijd eenduidig is. Daarnaast wordt de kennis over de gevaren van gevaarlijke stoffen niet altijd door bedrijven gedeeld. Kennisverhoging is ook noodzakelijk bij professionals die bedrijven op dit terrein adviseren. Daarnaast kunnen Arbo professionals signalen over het niet goed omgaan met gevaarlijke stoffen melden bij de Inspectie SZW. Deze signalen zullen vanaf 2018, door de Inspectie SZW onderzocht worden.¹⁶

Uit het onderzoek komt ook het voornemen om het toezicht aan te scherpen, onder andere door een speciaal team in te stellen met gespecialiseerde inspecteurs op het terrein van blootstelling aan gevaarlijke stoffen. De uitkomsten van het onderzoek en de mogelijkheid van een gespecialiseerd team worden betrokken bij het meerjarenprogramma 2019-2022 van de Inspectie SZW.

Meer aandacht voor Ageing

De Brzo toezichthouders zijn in 2017 begonnen met gezamenlijke inspecties op het onderwerp 'ageing'. Ageing omvat meer dan alleen fysieke veroudering van installaties en brengt risico's met zich mee die niet altijd tijdig worden onderkend, laat staan beheerst. Ageing heeft bijvoorbeeld ook te maken met organisatorische veroudering zoals het weglekken van specifieke veiligheidskennis uit het bedrijf vanwege personeelsverloop, een onvolledige documentatie van de veranderingen die in de loop van de tijd aan installaties zijn aangebracht, of het niet meer leverbaar zijn van specifieke reserveonderdelen. Ook veranderde inzichten rond veiligheid, nieuwe regelgeving, veranderingen in de stand van de techniek en het naderende einde van de economische levensduur zijn aspecten ervan. Vaak wordt hiervoor de Engelse term 'obsolescence' gebruikt.

De Inspectie besteedt niet alleen aandacht aan ageing door er op te inspecteren, maar ook door over de resultaten ervan te publiceren op de Brzo+ website en in andere publicaties.

Geen idee...

'Een inspecteur vraagt tijdens een inspectie naar de tekening van een installatie. Nadat die is opgezocht en naast de veiligheidsstudie is gelegd, blijkt dat een temperatuurmeter zeer belangrijk is als maatregel tegen het vrijkomen van een gevaarlijke stof. Op de vraag waar deze meter fysiek zit, duurt het bijna een uur voordat deze is gevonden. De jonge ingenieurs die de fabriek besturen en onderhouden bleken zelf geen gedetailleerde kennis van de dertig jaar oude installatie te hebben.'

¹⁶ Het aantal signalen dat door de Inspectie SZW zal kunnen worden onderzocht, is, zoals in hoofdstuk 1 benoemd afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal te onderzoeken arbeidsongevallen in 2018. Een stijging van het aantal ongevallen gaat ten koste van de inspecties binnen onder andere dit programma.

2.3.10 Asbest

Maatschappelijk effect

Bijdragen aan het beschermen tegen blootstelling aan asbest om gezondheidsschade door asbest te voorkomen

Beoogd resultaat in 2018

- De asbestinventarisatie-bureaus hebben - na de interventies van de Inspectie - de kwaliteit van de asbestinventarisatierapporten verbeterd.
- De notoire niet-nalevers zijn stilgelegd of alsnog de regels gaan naleven.
- De Inspectie heeft bij geïnspecteerde illegale saneringen de overtredingen onweerlegbaar vast kunnen stellen, zodanig dat er boeterapporten konden worden opgemaakt.

Maatschappelijk belang

De productie en het gebruik van asbest zijn in Nederland sinds 1994 verboden. Asbest is echter nog in ruime mate aanwezig in daken, vloeren, rioolpijpen of andere toepassingen. Bij het verbouwen en slopen van gebouwen, woningen, machines of schepen kan nog altijd asbest vrijkomen. Door blootstelling aan asbestvezels kunnen op termijn zeer ernstige gezondheidsklachten optreden bij werknemers, maar ook bij bezoekers en omwonenden. Om dit risico zo klein mogelijk te houden is de sanering van asbest aan strikte regels gebonden.

In de Tweede Kamer ligt het wetsvoorstel om per 2024 het hebben van asbestdaken te verbieden. Als gevolg hiervan wordt de komende jaren een toename van de sanering van daken verwacht. Bij asbestsaneringen zijn gecertificeerde bedrijven betrokken, zowel asbestinventarisatiebureaus als asbestsaneerders. De saneringswerkzaamheden gebeuren niet altijd correct en zijn daarom onderwerp van toezicht. Naast gecertificeerde asbestsaneerders komt de Inspectie ook niet-gecertificeerde saneerders tegen bij asbestsanering met een risico hoger dan risicoklasse 1.

Toelichting op beoogde resultaten

De aanpak richt zich op betere naleving van de wet- en regelgeving door zowel (gecertificeerde) werkgevers als werknemers en door minder illegale, onzichtbare en onveilige asbestverwijderingen.

Om de beoogde resultaten te behalen worden verschillende interventies ingezet, zoals 'inspecteren bij de gecertificeerde werkgevers', 'druk zetten op het stelsel' en het versterken van de positie van de 'Deskundig Inventariseerder Asbest' (DIA).

Zo bestaan de interventies die er aan moeten bijdragen dat de asbestinventarisatiebureaus de kwaliteit van de rapporten verbeteren uit inspecteren, gesprekken met de bureaus, druk zetten op netwerken (afwijkingen melden aan CKI's) en communicatie via het platform DIA/ DTA (Deskundig Toezichthouder Asbestverwijdering) met als doel kennis verhogen bij de DIA's.

De Inspectie blijft notoire niet-nalevers hinderlijk volgen door voortdurend te inspecteren en te handhaven bij overtredingen in samenwerking met de Omgevingsdiensten en de CKI's. Notoire niet-nalevers gaan uiteindelijk de regels respecteren of ze worden stilgelegd, of hun certificering wordt ingetrokken.

Optreden tegen illegale saneerders vindt onder andere plaats door onaangekondigd te inspecteren, door direct (sneller) te reageren op (anonieme) meldingen via de asbest-App, via Meld Misdad Anoniem (MMA) en door samenwerking met de Omgevingsdiensten.¹⁷ Ook het inzetten van strafrechtelijk onderzoek, het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel en het openbaar maken van namen van overtreders

¹⁷ Het aantal interventies dat door de Inspectie zal worden gedaan, is, zoals in hoofdstuk 1 benoemd, afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal te onderzoeken arbeidsongevallen in 2018. Een stijging van het aantal arbeidsongevallen gaat ten koste van de inspecties binnen onder andere dit programma.

draagt bij aan het realiseren van de doelstelling. Over de activiteiten van de Inspectie en door hen opgelegde sancties wordt naar buiten toe gecommuniceerd.

De Inspectie staat bij het programma Asbest aan het begin van een intensieve samenwerking met de Omgevingsdiensten en het Openbaar Ministerie (OM). De verwachting is dat deze samenwerking het gezamenlijk effect op de samenleving vergroot, omdat hierdoor beter de illegale asbestverwijdering en notoire niet-nalevers binnen de gecertificeerde sector worden aangepakt. Er zijn verschillende activiteiten in gang gezet. Het gaat daarbij om het opstellen van een gezamenlijke handhaving- en sanctiestrategie, om nieuwe afspraken over onderlinge gegevensuitwisseling en om het inrichten van zes regionale handhavingoverleggen. Daaraan nemen - naast de Inspectie SZW, de Omgevingsdiensten en het OM - ook de politie en ILT deel.

Dubieuze rol makelaar bij illegale asbestsanering

Een makelaar heeft een illegale asbestsaneerder aanbevolen bij tenminste twee verkopers van particuliere woningen. De Inspectie SZW heeft twee boetes opgelegd tegen de malafide saneerder. De Inspectie SZW heeft de NVM op de hoogte gebracht van de dubieuze handelingen van deze makelaar.

Uit nader onderzoek bleek dat de saneerder in ieder geval nog op één andere locatie illegaal asbest had gesaneerd. Beide huizenverkopers, die elkaar niet kennen, verklaarden tegen de inspecteurs dat zij van hun makelaar de naam van deze malafide saneerder hadden gekregen.

De huizenverkopers lijden een aanzienlijke financiële schade door het niet correct laten verwijderen van asbest. Ook voor de bewoners had de illegale sanering financiële consequenties. Zo moesten zij een besmettingsonderzoek laten verrichten, om te kijken of in de woning geen asbestvezels waren achtergebleven. Bij het niet goed verwijderen van asbest bestaat immers de kans dat asbestvezels in andere ruimten terecht komen. Verder moest op hun kosten alsnog een inventarisatie-rapport gemaakt moeten worden en een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf ingehuurd worden voor het verwijderen van achtergebleven asbest en asbestvezels.

2.3.11 Ioniserende straling

Maatschappelijke effecten

Voorkomen dat werknemers blootgesteld worden aan ioniserende straling.

Beoogd resultaat in 2018

- Bij minimaal 70% van de geïnspecteerde bedrijven worden geen overtredingen geconstateerd.
- Minstens 80% van de geïnspecteerde bedrijven heeft een geregistreerde stralingsdeskundige ingeschakeld voor de in die bedrijven voorkomende werkzaamheden die tot diens taakgebied horen.

Maatschappelijk belang

Oogmerk van het programma is het verbeteren van de stralingsveiligheid op het werk. Het programma richt zich op ondernemingen met één of meer stralingsbronnen. Deze ondernemingen kunnen zowel werkgevers als zzp'ers zijn. Het programma richt zich ook op personen die tijdens het werk een (hoge) kans hebben blootgesteld te worden aan ioniserende straling.

Het vergunningstelsel voor gebruik van radioactieve stoffen en toestellen die ioniserende straling produceren heeft een zekere mate van toezicht nodig. Dit om te beoordelen of er conform de vergunning gewerkt wordt. Enige inspectiedruk is nodig om voldoende aandacht voor het risico en de benodigde maatregelen op de werkplek te behouden. Stralingsbronnen zijn lang niet altijd de 'core business' van deze bedrijven, waardoor de benodigde aandacht onder druk kan komen.

Toelichting op beoogde resultaten

De sectoren en/of toepassingen die in 2018 aandacht krijgen zijn nucleaire instellingen (jaarlijks), afdelingen voor nucleaire geneeskunde in ziekenhuizen (het toedienen van radiofarmaca)¹⁸, leveranciers van stralingsbronnen¹⁹ en de procesindustrie die gebruik maakt van meet- en regelbronnen²⁰. Ook worden inspecties uitgevoerd op basis van meldingen of signalen.

Daarnaast worden herinspecties uitgevoerd, bijvoorbeeld binnen de gezondheidszorg buiten ziekenhuizen en bij niet-destructief onderzoek van constructies op locatie, wegenbouw en MBO- en HBO-instellingen.

Met werkplekinspecties houdt de Inspectie dus een vinger aan de pols. Daarnaast wordt er handhaving-communicatie ingezet, omdat de meerderheid van de overtreders behoort tot de categorie “niet-weters”, dan wel “vergeters”. Het effect van de inspecties wordt per project vergroot door over de resultaten daarvan te communiceren via persberichten en achtergrondartikelen. Focus daarbij zijn de verbeterpunten waar werkgevers aan moeten werken. Verder verzorgt de Inspectie presentaties voor meerdere branchepartijen.

De ervaring leert dat het informeren van de beroepsvereniging over gewijzigde regelgeving en de implementatie daarvan goed werkt. De nieuwe regelgeving over stralingsbescherming en de benodigde deskundigheid om risicoanalyses op te kunnen stellen zijn voor de Inspectie aanleiding om met de beroepsvereniging in gesprek te gaan over de implementatie in de praktijk. De beroepsvereniging stelt onder andere het opleidingscurriculum vast, waarin deze deskundigheid aandacht krijgt.

2.3.12 Arbeidsuitbuiting

Maatschappelijk effect

Door het identificeren en aanpakken van arbeidsuitbuiting bijdragen aan het effectiever beschermen van met name kwetsbare groepen.

Beoogd resultaat in 2018

- De arbeidsuitbuiting stoppen met bestuurlijke instrumenten, dan wel door het uitvoeren van strafrechtelijke onderzoeken
- Een aantal (circa 5) vermoedelijk criminele werkgevers zijn integraal onderzocht.
- Er zijn concrete afspraken met ketenpartners over preventie en aanpak van arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling.

Maatschappelijk belang

De Inspectie spreekt van arbeidsuitbuiting als werkgevers de inkomsten van hun werknemers afnemen en/of hen onder mensonterende omstandigheden laten werken. Het gaat om ernstige en onmenselijke situaties op de werkvloer, waarbij sprake is van dwang, geweld, chantage of misleiding zoals genoemd in art 273 f van het Wetboek van strafrecht. Dit is een vorm van sociaal-economische criminaliteit die slachtoffers ten diepste raakt.

De Raad van Europa en Europol verwachten dat arbeidsuitbuiting nog in omvang zal toenemen door diverse ontwikkelingen. Zoals vluchtelingenstromen, flexibilisering en globalisering. Het risico van

¹⁸ Vervolg op project van 2014.

¹⁹ De leveranciers kunnen de bronnen alleen in opslag hebben of verschillende, meer of minder specialistische handelingen verrichten met deze bronnen. Voorbeelden hiervan zijn het demonstreren van de toepassingen van de bronnen, het verwisselen (monteren/demonteren) van de radioactieve bronnen, en het uitvoeren van kwaliteitscontroles, lek- en besmettingscontroles aan respectievelijk bronnen en bronhouders. Vervolg op project van 2007 en 2012.

²⁰ In de procesindustrie en in verschillende soorten bedrijven worden radioactieve bronnen gebruikt voor het meten en regelen van het productieproces. Radioactieve bronnen worden bijvoorbeeld ingezet voor het meten en regelen van de dikte of dichtheid van onder meer papier/folie, het meten van de vulhoogte van een grondstof in een silo of reactorvat, of het automatisch vullen van drankflesjes en -blikjes in de voedingsmiddelenindustrie. Daarnaast worden toestellen gebruikt die straling uitzenden. Vervolg op project van 2014.

arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling is met name in bepaalde sectoren en bij bepaalde kwetsbare groepen zichtbaar. Doel van het programma is deze groepen effectiever te beschermen door het verhogen van de meldingsbereidheid en het intensiveren van de nationale en internationale aanpak.

Toelichting op beoogde resultaten

Met de inzet van een mix van bestuurlijke en/of strafrechtelijke instrumenten werkt het programma aan het stoppen van criminele werkgevers die werkenden ernstig benadelen. In dat kader bevordert de Inspectie de bewustwording en meldingsbereidheid en werkt ze samen met de Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's).

Voor het stoppen van arbeidsuitbuiting door criminele werkgevers via strafrechtelijke onderzoeken wordt - conform het handhavingarrangement met het Openbaar Ministerie - circa 35% van de capaciteit van de Opsporing van de Inspectie ingezet. Daarbij worden ook ontnemingsrapportages opgesteld.

De Inspectie zet tevens in op samenwerking met de private sector. Dat doet ze door afnemers van producten of diensten met een verhoogd risico op arbeidsuitbuiting of ernstige benadeling bewust te maken van dit risico.

De Inspectie experimenteert met interventies, zoals het beïnvloeden van de vraagkant bij huishoudelijk werk. Deze sector is in een onderzoek in 2017 als extra risicovol naar voren gekomen.

Mensenhandel, mensensmokkel en witwassen in een wasserij

In twee onderzoeken van de Inspectie bij wasserijen was sprake van onveilige machines die te heet waren, onveilige 'werkkleding', en medewerkers die te lange dagen maakten en te weinig betaald kregen.

Een bij het onderzoek betrokken senior rechercheur vertelt:

"Bij de wasserij in Amsterdam werden arbeidsomstandigheden vastgesteld die ver beneden de maat waren. Water lag op de vloer, terwijl ook de draden van machines openlijk over de grond waren verspreid. Er stonden lege vaten op de trap waar chemicaliën in hadden gezeten. Het was sowieso stampvol binnen. Daarbij hadden de vreemdelingen gewerkt met hete en soms onveilige machines. Een aantal van hen liep rond in een T-shirt en op blote voeten."

"De verdachte had ook een wasserij in het Oosten van Nederland. Een aantal illegale vreemdelingen had daar onder dezelfde omstandigheden gewerkt, maar deze wasserij was afgebrand. De officier van justitie vroeg vrijspraak, omdat door de brand niet meer vastgesteld kon worden wat er wel of niet mis was."

"De verdachte beweerde dat hij niet verantwoordelijk was voor wat er op de werkvloer gebeurde. Hij gaf aan dat een medeverdachte hiervoor verantwoordelijk was. Maar de getuigen gaven aan dat de verdachte degene was die hen had aangesteld, loon uitbetaalde en instructies gaf. Daarbij maakte de verdachte een hoger salaris dan afgesproken over aan de medeverdachte. Die haalde het geld vervolgens van zijn bankrekening en liet de verdachte daarmee de illegale vreemdelingen betalen. Hiermee werd duidelijk dat er sprake was van witwassen en dat de verdachte daadwerkelijk degene was die de touwtjes in handen had."

Bewezen werd dat de verdachte behulpzaam is geweest bij het verschaffen van een verblijf in Nederland aan illegale vreemdelingen. De verdachte gaf de vreemdelingen een werkplek en onderdak. Daar heeft hij een gewoonte van gemaakt. Zo werd duidelijk dat de verdachte schuldig was aan mensenhandel en mensensmokkel. Daarnaast werd de verdachte veroordeeld voor het witwassen van ruim 32.000 euro. Uiteindelijk is de verdachte veroordeeld tot 12 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf."

2.3.13 Schijnconstructies en CAO-naleving

Maatschappelijk effect

Bevorderen van eerlijk werk door het detecteren en aanpakken van schijnconstructies.

Beoogd resultaat in 2018

- Er is een aantal schijnconstructies aangepakt en de Inspectie SZW is in staat vijf belangrijke (grensoverschrijdende) fenomenen van complexe (schijn)constructies te benoemen, te detecteren en aan te pakken.
- Er zijn 30 onderzoeksbevindingen geleverd aan sociale partners in verband met cao-naleving.
- Er zijn behandel mogelijkheden voor de aanpak van schijnconstructies opgesteld door het Kennis- en Informatieplatform

Maatschappelijk belang

Doel van het programma is om oneerlijke arbeidsverhoudingen en oneerlijke concurrentie als gevolg van het gebruik van mazen in de wet en het opzetten van schijnconstructies door malafide werkgevers aan te pakken. Van belang is dat de Inspectie SZW complexe vormen van (schijn)constructies kan detecteren en aanpakken.

Toelichting op beoogde resultaten

Schijnconstructies pakt de Inspectie aan door te inspecteren in samenwerking met (internationale) ketenpartners. Dit kan leiden tot het beboeten van de feitelijk leidinggevendenden, de faciliteerders en andere betrokkenen. Schijnconstructies worden ook aangepakt door de directie Opsporing, als er sprake lijkt te zijn van grootschalige en bewuste fraude. Een andere aanpak is het signaleren van nieuwe schijnconstructies of ongewenste constructies aan de betreffende beleidsdirectie van het ministerie van SZW. Zo kan - als dat nodig is - wet- en regelgeving worden aangepast. Ook vindt er communicatie plaats (bijvoorbeeld door het publiceren van persberichten, nieuwsbrieven, factsheets, rapportages en infographics en door de inzet van social media) die laat zien dat er tegen schijnconstructies wordt opgetreden.

Gefingeerde dienstverbanden pakt de Inspectie aan met inspecties die uitmonden in een rapportage aan de IND in verband met daar ingediende verzoeken voor verblijfvergunningen.

Daarnaast wordt gewerkt aan het versterken van het Kennis- en Informatieplatform. Dat gebeurt met de ontwikkeling van indicatoren/methodieken die zich richten op (kenmerken van) schijnconstructies. Verder gebeurt dat door te adviseren over de handhavingstrategie en de interventiemogelijkheden van de aangesloten partners (Inspectie SZW, BD, SVB, IND, UWV).

De Inspectie SZW ondersteunt het toezicht op de naleving van cao-bepalingen door het doen van cao-nalevingsonderzoeken op verzoek van sociale partners. Ook stelt de Inspectie op verzoek onderzoek in naar de naleving van artikel 8 Waadi (gelijke behandelingsnorm). Met deze rapporten kan de verzoeker een civiele vordering instellen om naleving af te dwingen.

Vloer was bezaaid met honderden bankpassen

Eén marktkoopman met een vreemd identiteitspasje. Dat was de aanleiding om uiteindelijk een complete fictieve economie op te rollen met 300 verzonnen ondernemingen, 800 denkbeeldige werknemers en tonnen verduisterd geld.

Twee inspecteurs zien op de identiteitspas van een Chinese marktkoopman ‘general manager’ staan. Dat verbaast hen. Ze duiken er dieper in en gaan naar het bedrijf waarvan de man manager zou zijn. Op het opgegeven adres is geen bedrijf te vinden. Wel treffen zij een bewoner aan die toegeeft geld te krijgen om zijn adres te lenen als vestigingsadres. Hier blijken verschillende bedrijven en kennismigranten ingeschreven te staan. De bewoner kent geen van hen. De zaak wordt overgedragen aan Opsporing. Op papier leek alles te kloppen. Alleen: het bleek allemaal vals te zijn.

Op de marktkoopman na hadden de meeste papieren betrekking op Chinezen die nooit een voet in Nederland hadden gezet. De Chinezen betaalden 38.000 euro om in Nederland te kunnen wonen en werken, terwijl ze in hun eigen land bleven. Daarnaast betaalden ze vanuit China vijf jaar lang hun eigen loonheffing. De Inspectie vermoedt dat het doel hiervan was om met zo’n nepdienstverband rechten op te bouwen, waarmee later een beroep op AOW, WW en Bijstand kan worden gedaan. Na vijf jaar kun je zelfs Nederlands staatsburger worden.

De hoofdverdachten vroegen voor de Chinese klanten allerlei toeslagen aan, zoals zorgtoeslag. Dankzij het onderzoek van de Inspectie heeft de SVB de kinderbijslag voor de Chinezen stopgezet. Het wederrechtelijk voordeel liep in de miljoenen. Andere instanties hebben verblijfs- en werkvergunningen ingetrokken.

De hoofdverdachten waren een Nederlandse tolk Mandarijn en zijn Chinese echtgenote. De vloer in hun huis was tijdens de inval bezaaid met honderden bankpassen.

De hoofdverdachten kregen 3 en 2,5 jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf van het Gerechtshof.

De senior-rechercheur van het onderzoek heeft er een duidelijke mening over: “Nu het Gerechtshof zware straffen heeft opgelegd, ben ik natuurlijk heel erg blij. Vergelding is op z’n plaats want er is grof gefraudeerd. We hebben in dit onderzoek met veel instanties geweldig samengewerkt: de Koninklijke Marechaussee, de politie, IND, UWV en de Belastingdienst.”

2.3.14 Misbruik van regelingen

Maatschappelijk effect

Voorkomen en beperken van misbruik van arbeidsmarkt- en sociale zekerheidsregelingen.

Beoogd resultaat in 2018

- Een aantal werkgevers en kenniswerkers die de arbeidsmarkt- en sociale zekerheidsregels overtreedt is aangepakt door de Inspectie en collega toezichthouders. De perceptie van pakkans wordt verhoogd door communicatie.
- Het aantal derdelanders (werknemers van buiten de Europese Economische Ruimte) dat op basis van geautomatiseerde controles niet voldoet aan de uren- en salarisnormen is 10% minder dan begin 2017.
- Kenniswerkers en werkgevers/referenten hebben meer kennis over de regelingen en de toelatingsnormen.

Maatschappelijk belang

Misbruik van arbeidsmarkt- en sociale zekerheidsregelingen ondermijnt het draagvlak voor goede sociale voorzieningen voor mensen die er aanspraak op moeten maken. Het aantal arbeidsmarkt- en sociale zekerheidsregelingen in ons land is groot, net als het negatieve effect van misbruik daarvan.

De IND en Inspectie SZW constateren dat van de regelingen voor kennismigranten misbruik wordt gemaakt. Daarbij doen zich verschillende fenomenen voor. Zo zijn er personen die misbruik maken om een verblijfstitel te verkrijgen. Op papier voldoet men dan keurig aan de voorwaarden, maar er is in feite geen sprake van een reële onderneming of van reële werkzaamheden.

Het komt ook voor dat misbruik wordt gemaakt van deze migranten. Die zijn kwetsbaar vanwege hun onbekendheid met de Nederlandse samenleving en hun veelal financieel zwakkere positie. Naast onderbetaling liggen ook arbeidsuitbuiting en mensenhandel op de loer.

Toelichting beoogde resultaten

Elk jaar kiest de Inspectie voor een aanpak op een aantal specifieke, extra risicovolle regelingen en thema's. Voor 2018 staan de arbeidsmarktregelingen voor kenniswerkers van buiten Europa centraal.

Nederland wil een kennisland zijn. Daarbij is het van belang dat bedrijven en universiteiten/onderwijsinstituten relatief eenvoudig kenniswerkers kunnen binnenhalen. Daarvoor kunnen deze organisaties via de IND de status van erkend referent krijgen. In totaal zijn er in ons land momenteel ongeveer 6000 erkend referenten. Er zijn in Nederland tienduizenden kenniswerkers actief. De groep varieert van kennismigranten²¹ en onderzoekers tot buitenlandse studenten en stagiaires. Risicovolle bedrijven worden geïnspecteerd. Tegelijk maakt de Inspectie gebruik van voorlichting aan specifieke categorieën.

De inspectie wil graag samen met de uitvoerders werken aan het voorkomen en bestrijden van fraude. In dat verband verbetert de Inspectie haar signalering van mogelijke casussen van zwarte fraude aan onder andere het UWV en gemeenten door haar daarop geënte organisatie- en analyseprocessen gericht te verbeteren. De Inspectie monitort in 2018 de ontwikkeling van de kwantiteit en kwaliteit van de aan deze organisaties afgegeven signalen. Tegelijkertijd onderzoekt de Inspectie bij UWV en gemeenten welke activiteiten zij ondernemen met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van zwarte fraude. De afhandeling van afgegeven signalen van 'zwarte fraude' van haar inspecteurs en die worden verkregen van derde partijen over uitkeringsfraude vormen daarvan een onderdeel. Hiermee wil de inspectie ook zicht krijgen op de resultaten die afhandelen van de signalen oplevert.

Frauderende koerier aangepakt

Een Limburgse koerier en zijn werkgever zijn tegen de lamp gelopen. De koerier werkte voor een koeriersdienst, die weer een contract had met één van de grote Nederlandse koeriersdiensten. De koerier droeg bedrijfskleding van deze koeriersdienst, en reed ook in een bus waarop het logo van die dienst stond. De koerier had een Ziektewetuitkering, maar werkte daarnaast meer dan fulltime als pakketbezorger. Hij kreeg zijn - te lage - loon zwart uitbetaald door zijn werkgever, die op de hoogte was van zijn uitkering. Daarmee overtreedt niet alleen de koerier de wet, maar ook zijn werkgever.

Omdat er verschillende wetten zijn overtreden, worden de koerier en werkgever gezamenlijk aangepakt door de Inspectie SZW, de ILT, de Belastingdienst en het UWV.

De Inspectie SZW geeft een boete aan de werkgever voor het overtreden van de Wet minimumloon. De ILT beboet dezelfde werkgever voor het overtreden van de Arbeidstijdenwet. Het UWV zal de onterecht verkregen uitkering bij de koerier terugvorderen en legt ook een boete op wegens het niet nakomen van de inlichtingenplicht. Tot slot onderzoekt de Belastingdienst of zij de niet betaalde belasting kan naheffen.

²¹ De Kennismigrantenregeling staat open voor verschillende groepen werknemers van buiten de EER (o.a. promovendi, artsen in opleiding tot specialist, post-doctoralen, wetenschappelijk onderzoekers en universitaire (gast-)docenten). Daarnaast kent de regeling meerdere groepen die aan verschillende beloningscriteria dienen te voldoen.

2.3.15 Arbeidsdiscriminatie

Maatschappelijk effect

Voorkomen van verzuim en burn-out-klachten door discriminatie op het werk.

Beoogd resultaat in 2018

- Meer kennis en bewustzijn bij werkgevers, werknemers en arbodeskundigen over de plicht tot het voeren van een antidiscriminatiebeleid.
- Meer zicht op gronden van niet-naleving door werkgevers die bij herinspectie nog niet voldoen aan de wettelijke plicht tot het voeren van antidiscriminatiebeleid.
- Brancheorganisaties in risicosectoren en het netwerk van arbo- en HRM-professionals verrichten ondersteunende activiteiten voor hun achterban/leden.

Maatschappelijk belang

Het voorkomen van arbeidsdiscriminatie en het bevorderen van een goed werkklimaat is een belangrijke verantwoordelijkheid van werkgevers. De inspectie zet ook komend jaar in op meer kennis en bewustzijn van het voeren van een antidiscriminatiebeleid.

Naar aanleiding van een tijdens de begrotingsbehandeling van SZW in december 2016 aangenomen amendement van de Tweede Kamerleden Van Weyenberg (D66) en Karabulut (SP) is in 2018 voor het team Arbeidsdiscriminatie bij de Inspectie SZW aanvullende financiering ter beschikking gesteld. Dit is bestemd voor extra inzet op voorlichting en inspecties. Het regeerakkoord benadrukt het belang van toezicht door de Inspectie om discriminatie op de arbeidsmarkt en op de werkvloer terug te dringen.

Toelichting op beoogde resultaten

De Inspectie inspecteert, communiceert en kent een stakeholderbenadering gericht op de risicosectoren vervoer, horeca, industrie, ICT en openbaar bestuur. Daarbinnen ligt de focus op de grotere bedrijven en instellingen met meer dan honderd werknemers. Omdat er extra middelen beschikbaar komen, wordt de inzet verzwaard.

Het team Arbeidsdiscriminatie bij de Inspectie SZW gebruikt in haar selectie van te inspecteren bedrijven signalen van mogelijke discriminatie. Deze zijn afkomstig van bedrijven, het College voor de Rechten van de Mens, provinciale en gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen en de politie. Bij signalen dat er bij een bepaalde werkgever of inlener mogelijk gediscrimineerd wordt, gaat de Inspectie na of het bedrijf een afdoende antidiscriminatiebeleid heeft. Alle discriminatiegronden - waaronder ook discriminatie van zwangeren en leeftijdsdiscriminatie - worden hierbij betrokken.

De stakeholderbenadering richt zich op samenwerken en ondersteunen van partners om discriminatie op het werk tegen te gaan. Er wordt samengewerkt met OVAL (de brancheorganisatie van arbodiensten), inPreventie (het netwerk van preventiedewerkeren), Steunpunt RI&E/www.rie.nl; beheerder van de internetsite met "erkende" branche RI&E-en, HRM-base; een netwerkorganisatie van HRM-professionals en de LVV; de landelijke vereniging voor vertrouwenspersonen.

2.3.16 Psychosociale arbeidsbelasting (PSA)

Maatschappelijk effect

Voorkomen van arbeidsuitval door PSA en bevorderen van de re-integratie in het arbeidsproces van mensen met psychische problematiek.

Beoogd resultaat in 2018

- Geïnspecteerde bedrijven en instellingen met een hoog risico op PSA geven vaker of beter aandacht aan het voorkomen van te hoge psychosociale arbeidsbelasting (werkdruk en ongewenst gedrag). Dat komt tot uiting in meer aandacht voor PSA in het arbobeleid, RI&E's en plannen van aanpak. Vaker of beter aandacht beoogt minder arbeidsuitval als gevolg van PSA.
- Er is meer samenwerking tussen beroepsgroepen die werkzaam zijn bij de preventie van PSA.
- Er volgen initiatieven om de re-integratie van mensen met psychische problematiek te verbeteren door effectievere samenwerking tussen zorg, onderwijs en de uitvoerders binnen het stelsel van Werk en Inkomen.

Maatschappelijk belang

PSA wordt veroorzaakt door te hoge werkdruk, agressie en geweld door derden en ongewenst gedrag op de werkvloer, zoals pesten, discriminatie en seksuele intimidatie. PSA kan leiden tot fysieke en psychische gezondheidsklachten. Ruim een derde van het arbeidsgelateerde ziekteverzuim wordt veroorzaakt door psychische klachten. Meer dan de helft van de mensen, die vanwege een arbeidsbeperking gebruik maken van een uitkering, kampt met psychische problemen.

Toelichting op beoogde resultaten

De Inspectie SZW vindt inspecteren en herinspecteren een krachtig instrument om in risicobedrijven voldoende aandacht voor PSA in het arbobeleid te krijgen. Bij herinspectie in 2018 moet blijken dat de feitelijke uitvoering van RI&E en het plan van aanpak voldoende worden opgepakt. Samen met de stakeholders focust de Inspectie op betere werking van het proces van arbozorg en ziekteverzuimbegeleiding bij psychische klachten.

Stakeholderbeïnvloeding en communicatie dragen in de breedte bij aan versterkt bewustzijn van en kennis over de aanpak van PSA. De inspectie SZW gaat samen met de Inspectie van het Onderwijs in gesprek met bestuurders in het onderwijs. Doel is om hen aan te zetten tot een meer integrale aanpak van werkdruk en sociale veiligheid voor leerlingen én werknemers.

Systeemgericht stelseltoezicht zal voor betrokken organisaties, deskundigen en beroepsgroepen bijdragen aan het inzicht in de feitelijke praktijk van re-integratie van psychisch zieke mensen. Ook zal het bijdragen aan inzicht in verbetermogelijkheden.

De werking van het arbozorgsysteem voor PSA en ziekteverzuimbegeleiding bij psychische klachten tot aan de WIA-claimbeoordeling is bestudeerd. Empirisch onderzoek legt bloot hoe het proces in de praktijk verloopt en wat succes- en faalfactoren zijn. De Inspectie maakt casestudies van bedrijven en instellingen. Die dienen niet alleen de onderzoekstrategie, maar vormen tevens een procesinterventie. De casestudies vinden plaats in samenwerking met stakeholders: sociale partners en koepels van arbodiensten en (kern) deskundigen.

In 2017 is in opdracht van de beleidsdirectie Gezond en Veilig Werken van het ministerie van SZW een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar de juridische en praktische mogelijkheden van het toepassen van een interventie die gericht is op het aanpakken van specifieke cultuur en gedragingen die de achterliggende oorzaak kunnen zijn van pesten op het werk. Aan de hand van de resultaten van het haalbaarheidsonderzoek zal in 2018 worden nagegaan - in de vorm van een pilot - of en hoe gedragsinterventies effectief in de toezichtpraktijk een plek kunnen krijgen.

Bij inspecties op PSA bleek het afgelopen jaar dat geïnspecteerde organisaties in diverse sectoren meer kunnen én moeten doen aan het voorkomen van werkstress. De inspectie SZW gaat daarom in gesprek met branchepartijen en bestuurders om hen aan te zetten tot een aanpak van werkdruk. Hierin trekt daarbij samen met andere Inspectiediensten op. Bijvoorbeeld met de Inspectie van het Onderwijs in het onderwijs en de Inspectie Justitie en Veiligheid bij (jeugd)gevangenissen.

Nic van Holstein, voorzitter Vakcentrale voor Professionals

“De VCP maakt zich zorgen dat steeds meer werknemers in de problemen komen door toenemende werkdruk, onzekere financiën of een lastige balans tussen werk en privé. De daarmee samenhangende stress kan ingrijpende gevolgen hebben in de vorm van ernstige psychische en lichamelijke klachten. Het is goed dat ook de Inspectie SZW werkgevers hierbij aanspreekt op hun verantwoordelijkheden. Ook dat hoort bij decent work.”

2.3.17 Arbozorg

Maatschappelijk effect

Door het bevorderen van systematisch arbozorgbeleid in bedrijven met en door stakeholders worden veiligheids- en gezondheidsrisico's beperkt en preventie versterkt.

Beoogd resultaat in 2018

- Zicht op de invulling en toepassing door bedrijven van de nieuwe arbozorgverplichtingen in de Arbowet per 1 juli 2017.
- Op een hoger plan tillen van de gezondheids- en veiligheidscultuur van geselecteerde bedrijven / branches.

Maatschappelijk belang

De Arbowet verplicht werkgevers ervoor te zorgen dat hun werknemers veilig en gezond kunnen werken. Elk bedrijf moet arbobeleid voeren. Een goed arbozorgbeleid beperkt de veiligheids- en gezondheidsrisico's in het bedrijf en is preventief bij ongevallen, ziekteverzuim en arbeidsuitval. Dit beleid moet worden opgesteld in samenwerking met de OR of personeelsvertegenwoordiging.

Toelichting op beoogde resultaten

De Inspectie ondersteunt de implementatie van de in 2017 vernieuwde Arbowet in de praktijk. Zo kunnen werkgevers, werknemers, arbodeskundigen (diensten) en bedrijfsartsen meer aan preventie gaan doen.

In 2016 was er sprake van een hoog aantal beroepsgebonden klachten en beroepsziekten en een hoger aantal ernstige ongevallen. Dit is voor de Inspectie aanleiding de aandacht voor preventie te verschuiven naar het versterken van de veiligheids- en gezondheidscultuur en de intrinsieke motivatie om gezond en veilig te werken.

Om zoveel mogelijk (maatschappelijk) effect te bereiken stimuleert de Inspectie de belangrijkste stakeholders in het veld van arbeidsomstandighedenbeleid. Dit om werkgevers en werknemers de nodige maatregelen te laten treffen gericht op goede arbozorg. De Inspectie maakt een 'Staat van de Arbeidsveiligheid'. Daarin wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van arbozorg in de bedrijven. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de opbrengsten van het project 'Werken aan een cultuur van gezond en veilig werken' (GVC).

De Inspectie verricht onderzoek om een goed beeld te krijgen van zowel de invulling als de toepassing van de per 1 juli 2017 gewijzigde Arbowetverplichtingen. Die betreffen betere randvoorwaarden voor het functioneren van de bedrijfsarts, andere arboprofessionals en preventiemedewerkers. Daarnaast gaat het om een sterkere rol van de medezeggenschap, recht op een preventie spreekuur en een second opinion voor werknemers en handhaving van de verplichte melding van beroepsziekten.

2.3.18 Markttoezicht

Maatschappelijk belang

Eraan bijdragen dat producten voor professioneel gebruik voldoen aan de in Europa geldende essentiële veiligheids- en gezondheidseisen.

Beoogd resultaat in 2018

- Alle nieuwe stalschermen, buisrailwagens, teeltwisselmachines, en bowlingbaanmachines in Nederland zijn conform de essentiële veiligheids- en gezondheidseisen.
- Er is inzicht opgebouwd in de risico's en markten van personenwerkbakken en dakhazen (ankerpunten voor werken op daken).
- De bevindingen zijn gedeeld met Europese collega-toezichthouders.

Maatschappelijk belang

Gebruikers van producten moeten erop kunnen vertrouwen dat de CE-gemarkeerde producten voldoen aan essentiële veiligheids- en gezondheidseisen. De Inspectie SZW houdt markttoezicht op machines, persoonlijke beschermingsmiddelen, liften, drukvaten van eenvoudige vorm, drukapparatuur, en explosieveilig materieel. Het toezicht betreft marktdeelnemers, zoals fabrikanten, importeurs en distributeurs.

Toelichting op beoogde resultaten

Doel van het toezicht is dat de producttypen in overeenstemming zijn met de eisen van de Warenwet en specifieke warenwetbesluiten. Nieuwe producten in de handel worden geïnspecteerd. Het handhavingpercentage bij hercontrole - dus daar waar fabrikanten of importeurs zijn aangesproken op tekortkomingen - moet nul zijn. Afhankelijk van het gevaar, het aantal en de verspreiding van de producten worden acties ondernomen om te controleren of de fabrikanten ook de reeds geleverde niet-conforme producten bij eigenaren hebben aangepast.

Dat betekent dat er na de programmaperiode die in 2018 afloopt alleen nog maar CE-conforme stalschermen, buisrailwagens, en teeltwisselmachines op de Nederlandse markt verkrijgbaar zijn. Het betekent ook dat de Europese toezichtpartners zijn geïnformeerd over geconstateerde tekortkomingen.

Voor het versterken van de informatiepositie zullen voor intern gebruik ook in 2018 marktverkenningen en productverkenningen worden afgerond voor de productgroepen motorkettingzagen en personenwerkbakken.

In Nederland stemmen de verschillende markttoezichthouders hun aanpakken af en delen kennis. Ze doen dit binnen het Alliantieoverleg onder leiding van de NVWA.

In Europa bevordert de Inspectie beter inzicht in producten met potentieel ernstig schadelijk effect op de veiligheid/gezondheid en in de hoeveelheid non-conforme producten. De Inspectie zal meedoen aan gezamenlijke Europese acties op het terrein van markttoezicht. De Inspectie verbetert dataverzameling via de Europese systemen van gegevensuitwisseling.

Stalschermen

Naar aanleiding van twee dodelijke ongevallen met stalschermen is een interventie gedaan bij twintig fabrikanten in Nederland en vijf fabrikanten elders in Europa. De branche heeft een NTA (Nederlandse Technische Afspraak) opgesteld, die zal leiden tot een geharmoniseerde norm. In 2018, aan het einde van de programmaperiode, moet bij hercontrole blijken of alle fabrikanten hun nieuwe producten verbeterd hebben. In Nederland zijn circa 15.000 tot 20.000 stalschermen in gebruik. Daarmee zijn de laatste jaren geen ongevallen meer gebeurd.

Stelsels

2.3.19 Certificatie

Maatschappelijk effect

Gebruikers kunnen vertrouwen op een certificaat van een bedrijf, proces, persoon of product.

Beoogd resultaat in 2018

- Betere kwaliteit van getoetste RI&E's door gecertificeerde arbodiensten en arbodeskundigen.
- Betere kwaliteit van asbestinventarisatierapporten.
- Betere naleving door lifteigenaren.

Maatschappelijk belang

Het Ministerie van SZW zet wettelijke certificatie in bij 24 typen risicovolle arbeid. Gebruikers moeten erop kunnen vertrouwen dat een gecertificeerd bedrijf, proces, persoon of product voldoet aan de eisen voor veilig en gezond werken. Wettelijke certificatie is een stelsel waarin verschillende private en publieke partijen een taak hebben.

De Inspectie SZW ziet toe op de doeltreffendheid van de certificatiestelsels. Door stelseltoezicht geeft ze de betrokken partijen informatie over de werking van het betreffende certificaat en doet ze voorstellen voor verbetering.

De Inspectie wijst certificaatverstrekkers aan (certificerende instellingen (CI's) en conformiteitsbeoordelinginstanties (CBI's). De Inspectie toetst - in afstemming met de Raad voor Accreditatie - of deze instellingen hun taak goed uitvoeren. Daarnaast wordt in de praktijk getoetst of de certificaatplichtigen zich aan de wettelijke eisen houden en daarmee veilig en gezond werken.

Toelichting op beoogde resultaten

In 2018 vindt een stelselanalyse plaats naar de certificatie van arbodiensten en arbodeskundigen. Dit stelsel gaat veranderen door de overgang naar accreditatie. De Inspectie SZW kijkt daarbij vooral naar de compleetheid en doeltreffendheid (passend bij de situatie) van de getoetste RI&E's. De resultaten kunnen leiden tot aanpassing van de certificatieschema's.

De Inspectie voert verschillende projecten uit op het gebied van asbest. Zo wordt de kwaliteit van de rapporten van gecertificeerde asbestinventarisatiebedrijven onder de loep genomen en voorstellen voor kwaliteitsverbetering gedaan. Ook wordt getoetst of het sanctiebeleid dat CI's op het gebied van asbest hanteren, in de praktijk leidt tot (de juiste) sancties aan certificaathouders die niet conform de eisen van het certificaat werken. Afronding en rapportage zijn voorzien voor 2019.

De Inspectie onderzoekt of afgekeurde liften ook daadwerkelijk buiten werking zijn gesteld, en of voldaan wordt aan periodieke keuringsverplichtingen.

2.3.20 Participatie en financiële zelfredzaamheid

Maatschappelijk effect

Bijdragen aan de bevordering van de financiële zelfredzaamheid van kwetsbare groepen.
Bijdragen aan effectievere uitvoering van participatie en re-integratie van kwetsbare groepen.

Beoogd resultaat in 2018

- Inzicht in knelpunten en mechanismen in de uitvoering en handvatten ter verbetering van de uitvoering en ter informatie van bewindspersonen SZW over:
- De manier waarop statushouders door gemeenten worden ondersteund wat betreft participatie en problemen met financiële zelfredzaamheid.
- De uitvoering van de schuldhulpverlening.
- De kenmerken van doelgroepen met inkomens lager dan het bestaansminimum.
- De factoren en mechanismen die de bestaanszekerheid van zelfstandigen betreffen.

Maatschappelijk belang

Ruim 1,4 miljoen mensen zullen in 2018²² een beroep doen op de voorzieningen in het sociale zekerheidsstelsel. Het gaat daarbij om circa 24,5 miljard euro aan bijstands-, werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Daarnaast gaat het om 2,7 miljard re-integratie- en participatieactiviteiten voor arbeidsongeschikten en integratie-uitkeringen in het sociaal domein. Uitgangspunt van het stelsel is dat mensen zo zelfredzaam mogelijk zijn, door actief te worden op de arbeidsmarkt en inkomsten te genereren uit betaald werk. Voor diegenen die dat niet kunnen of niet (meer) hoeven, biedt het sociale zekerheidsstelsel een vangnet. Bestaanszekerheid zorgt ervoor dat mensen kunnen meedoen in onze maatschappij en zich daarmee verbonden voelen.

Als toezichthouder op het effect van het uitvoerend stelsel van werk en inkomen op de doelstelling van bestaanszekerheid voor iedereen, heeft de Inspectie een signalerende rol richting minister en politiek. Daarnaast geven de producten die de Inspectie in het kader van haar signalerende rol maakt, de gemeenten en uitvoeringsinstellingen handvatten hoe zij kunnen bijdragen aan een effectievere werking van het stelsel.

Toelichting op resultaten

De Inspectie biedt met haar inzichten en oordelen over aspecten van de werking van het stelsel handvatten aan de stelselpartijen, zoals het UWV, de SVB en colleges van B&W van gemeenten. Zo kan de uitvoering van de Participatiewet en de werking van het stelsel van werk en inkomen worden verbeterd en kunnen burgers met financiële- en participatieproblemen beter worden bediend. Verder ziet de Inspectie goede kansen om met UWV, SVB en andere maatschappelijke organisaties de financiële zelfredzaamheid van kwetsbare groepen te verbeteren of deze samenwerking te bevorderen. Bijvoorbeeld bij de reeds zichtbare inzet van ketenpartijen op de aanpak en preventie van schuldenproblematiek.

Daarbij ligt de prioriteit van de Inspectie op risico's voor de dienstverlening aan specifieke onderscheiden groepen. Het gaat daarbij onder meer om mensen in kwetsbare posities, mensen die ondanks werk toch structureel beneden het bestaansminimum (dreigen te) raken, mensen met schulden en vluchtelingen met verkregen verblijfstatus.

De Inspectie werkt bij het uitwerken van de onderzoeksaanpakken samen met organisaties als UWV, SVB en Divosa. Bij het bepalen van haar methodieken zal zij ook gebruik maken van bij derden beschikbare relevante informatie op betreffende onderwerpen, om mede hierdoor de toezichtlast zo beperkt mogelijk te houden.

²² Op basis van ramingen in de SZW-begroting 2018

Naast de uitvoering van de risicogerichte onderzoeken gaat de Inspectie in 2018 een brede klantenquête uitvoeren onder werkloze en arbeidsongeschikte mensen. Hiermee wordt de ervaring en waardering van klanten met de dienstverlening van vooral het UWV in kaart gebracht. Met de resultaten van de enquête en de inspectieonderzoeken kunnen stelselpartijen hun dienstverlening op concrete punten optimaliseren.

Voor alle in 2018 uit te voeren voornoemde stelselonderzoeken naar re-integratieprocessen en financiële zelfredzaamheid geldt een aantal concrete doelstellingen:

- Inspectieresultaten landen goed bij betrokken partijen, bijvoorbeeld via combinaties van overleg over onderzoeksresultaten, seminars, focusgroepen op regionale niveaus en workshops.
- De partijen onderkennen de onderzoeksresultaten en oordelen.
- Er zijn concrete afspraken gemaakt dan wel er zijn toezeggingen tot verbetering van processen door uitvoeringspartijen en - wanneer nodig - door de minister van SZW. Hierdoor verminderen risico's.

2.3.21 Rijkstoezicht op het Sociaal Domein

Maatschappelijk effect

Bijdragen van de gezamenlijke rijksinspecties aan een betere werking van het sociaal domein: samenwerkende rijksinspecties geven inzichten en adviezen aan betrokken instanties en betrokken bewindspersonen.

Beoogd resultaat in 2018

De uitkomsten van de in samenwerking uitgevoerde onderzoeken leiden zichtbaar tot concrete toezeggingen door de relevante stelselpartijen en de daarbinnen aangewezen verantwoordelijken - inclusief bewindspersonen - om zo verbeteringen op de betreffende onderwerpen mogelijk te maken.

Maatschappelijk belang

Het sociaal domein omvat de maatschappelijke (thuis)zorg, jeugdhulp, participatie en werk & inkomen. De kwetsbare burger krijgt de zorg, hulp en ondersteuning die noodzakelijk is. Met name burgers die met meerdere - soms elkaar versterkende - problemen te kampen hebben.

Het is van primair maatschappelijk belang dat kinderen gezond en veilig kunnen opgroeien, alle mensen naar vermogen kunnen participeren, zoveel mogelijk zelfredzaam kunnen zijn en de regie over hun eigen leven kunnen voeren. Eigen kracht en werkzame lokale/buurt sociale netwerken zijn belangrijke uitgangspunten. De lokaal te organiseren mate en intensiteit van hulp en ondersteuning aan mensen met zorgbehoefte hangt af van de mate waarin en voor hoe lang mensen zelf hierin kunnen voorzien. Het samenhangende aanbod waarop de gemeente stuurt en regisseert, sluit aan op of vult de eigen mogelijkheden aan van mensen met zorg- en andersoortige problemen die binnen het brede sociaal domein vallen.

Dit brede stelsel, met vele partijen in veelsoortige relaties, is volop in ontwikkeling. Het biedt vele kansen, maar ook stevige risico's bij het optimaliseren van maatwerk van begeleiding, zorg of verdergaande hulp waar nodig en standaardisering waar mogelijk. De vier betrokken samenwerkende rijksinspecties willen partijen op meerdere wijzen stimuleren hun processen van zorgverlening, samenwerking, informatiedeling en regievoering door gemeenten te optimaliseren. Zij treden op als zich meerdere, samenhangende problemen voordoen.

De samenwerkende rijksinspecties (Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, Inspectie Veiligheid en Justitie, Inspectie van het Onderwijs en Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid) programmeren hun toezichtinzet op de onderwerpen die worden getypeerd als de grootste risico's voor een succesvolle uitvoering. De kern van visie, missie en programmering op hoofdlijnen tot en met 2019 is neergelegd in de Meerjarenvisie 2016-2019, inclusief het programma 2017-2018 van het samenwerkend Toezicht Sociaal Domein (TSD). Zie: [Meerjarenvisie 2016-2019](#).

Toelichting resultaten

In 2018 zet de Inspectie SZW capaciteit in op 'Participatie en inburgering van statushouders'. Verder doet de Inspectie onderzoek naar de 'Problematiek van uitstroom van jongvolwassenen uit voorgezet speciaal onderwijs, praktijkonderwijs en entreeopleidingen met of zonder diploma', die niet participeren in de maatschappij. Het gaat daarbij om jongeren die geen werk hebben, geen dagbesteding of uitkering en die niet meer naar school gaan.

De onderzoeksresultaten, oordelen en adviezen van de betrokken professionele organisaties en goede voorbeelden moeten leiden tot acceptatie bij- en toezeggingen door betrokken partijen in het Sociaal Domein (inclusief ministeries en bewindspersonen) om te komen tot zichtbare verbeteringen op de beschreven tekorten. Daarvoor passen de samenwerkende rijksinspecties meerdere communicatievormen toe. Zij doen dit ook in de fase van uitvoering van (stelsel)onderzoeken.

Reactief

2.3.22 Misstanden en notoire overtreders

Maatschappelijk effect

Bijdragen aan het rechtsgevoel door bedrijven die de regels keer op keer overtreden niet los te laten totdat zij de naleving op orde hebben, of hun bedrijfsactiviteiten hebben beëindigd.

Beoogd resultaat in 2018

- Meer notoire overtreders en misstanden worden gevonden door gegevensuitwisseling met samenwerkingspartners en andere inspectiediensten.
- Meer notoire overtreders en misstanden worden met maatwerk aangepakt.

Maatschappelijk belang

Er zijn werkgevers die herhaaldelijk en bewust de regels overtreden, vaak om er zelf beter van te worden. Deze werkgevers zoeken de zwakke plekken in het arbeidsrecht en laten hun bedrijf desnoods failliet gaan om met een nieuw bedrijf een frisse start te maken. Het gedrag van deze werkgevers leidt tot risico's op uitbuiting en illegale arbeid. Het zorgt bovendien voor oneerlijke concurrentieverhoudingen en gevaarlijke arbeidsomstandigheden. Daarnaast bestaat het risico op schade aan het rechtsgevoel in de samenleving, als juist deze groep de dans ontspringt. De aanpak van deze groep werkgevers is een cruciale voorwaarde voor een eerlijker, gezonder en veiliger arbeidsmarkt.

Toelichting op beoogde resultaten

In alle andere programma's van de Inspectie wordt bij een geconstateerde overtreding selectief opnieuw geïnspecteerd. Blijkt die werkgever nog steeds in overtreding, dan wordt in beginsel een niet-naleversinspectie uitgevoerd. Volhardt de werkgever in dat stadium nog steeds in zijn overtreding, dan wordt deze *notoire overtreder* gemeld aan het programma Misstanden en Notoire Overtreders die ze oppakt.

Deze *notoire overtreders* worden - net als de *nieuwe notoire overtreders en misstanden* - aangepakt met maatwerk, onder meer via een 'casustafel'. Daarnaast wordt kennis uitgewisseld met andere instanties - zoals de Belastingdienst, het Openbaar Ministerie en de politie - over de vraag hoe ernstige overtreders het meest effectief kunnen worden aangepakt. Bovendien worden de beschikbare handhavinginstrumenten verder ontwikkeld, zodat deze effectief kunnen worden toegepast.

Inspectie corrigeert notoire overtreder

Een notoire overtreder is door de Inspectie aangepakt. Het metaalbedrijf lapte al geruime tijd de arboregels aan zijn laars. Na een zorgvuldig geplande actie met verschillende diensten werden diverse overtredingen geconstateerd.

“Zelfs stilleggingen van machines hielpen niet. In het metaalbewerkingsbedrijf bleef het op de werkvloer een ‘zooitje’. De werkgever intimideerde werknemers, waardoor ze geen verklaring wilden afleggen. Ook belemmerde de werkgever het verzamelen van bewijsmateriaal, waardoor handhaving niet mogelijk was.”

Deze zaak was door een inspecteur aangemeld bij het programma Misstanden en Notoire Overtreders. Besloten werd er een casustafel aan te wijden: collega's uit meerdere disciplines van de Inspectie sluiten dan aan om 'moeilijke' bedrijven aan te pakken. Deze casustafel kwam tot de conclusie dat bij dit bedrijf een integrale aanpak op zijn plaats was. De regionale milieudienst en de brandweer werd gevraagd mee te gaan.

De toestand die de inspecteurs tijdens de actie aantroffen was abominabel. Een guillotineschaar legden zij direct stil. Met een machine die al eerder was stilgelegd, werd toch gewerkt. Dat werd een proces-verbaal. De Inspectie had eerder geëist dat andere machines gemoderniseerd moesten worden. Dat was niet gebeurd. Dit resulteerde in een boete. Ook de milieudienst deelde een boete uit voor diverse overtredingen. De gemeente overweegt opdrachten aan het bedrijf in te trekken.

2.3.23 Arbo reactief (arbeidsongevallen, klachten en ontheffingen)

Maatschappelijk effect

Bijdragen aan daling van het aantal arbeidsongevallen en arbeidsgerelateerde gezondheidsklachten, en naleving van eisen aan verleende ontheffingen.

Beoogd resultaat

- Aanpak en uitvoering conform wettelijke vereisten van onderzoek naar ernstige ongevallen en klachten en het verlenen van ontheffingen.
- Signalementen aan externe stakeholders op basis van het geleerde uit ongevalonderzoeken.
- Inzicht in de uitkomsten van pilots.

Maatschappelijk belang

Op het terrein van arbeidsomstandigheden bestaat het reactieve werk van de Inspectie SZW uit het onderzoeken van klachten en signalen, en van meldingen van risicovolle werkzaamheden (kennisgevingen en verzoeken om ontheffingen van wettelijke verplichtingen).

Doel hiervan is objectieve vaststelling van de oorzaken, zorgvuldige afhandeling en om ervan te leren. In 2017 zijn de activiteiten gebundeld in een programma met als doel het bereiken van meer gedragseffecten bij werknemers en werkgevers. De Inspectie kiest voor een forse inzet op herinspecties.

Toelichting op beoogde resultaten

Door te leren van ongevallen en klachten kunnen preventieve activiteiten worden ingezet. Dit inzicht stelt de Inspectie ook in staat brancheorganisaties, sociale partners en werkgevers aan te sporen om hun verantwoordelijkheid te nemen op het gebied van arbeidsomstandigheden.

Via pilots met nieuwe vormen van ongevalonderzoek wordt verkend of de Inspectie de gemiddelde onderzoekstijd van ongevallen kan verlagen.

2.3.24 Overtredingen eerlijk werk in sectoren waar de Inspectie niet actief is

Maatschappelijk effect

Overtreders van arbeidswetten worden ook aangepakt binnen segmenten van de arbeidsmarkt waar de Inspectie niet al via andere programma's aanwezig is.

Beoogd resultaat in 2018

- Een consequente aanpak van overtreders buiten de focussegmenten van de Inspectie.
- Inzicht verkrijgen in segmenten van de arbeidsmarkt die mogelijk een actieve focus verdienen of waarover signalering moet plaatsvinden.

Maatschappelijk belang

De Inspectie werkt risicogericht en focust zich op bepaalde risico's en segmenten van de arbeidsmarkt. Omdat de Inspectie niet in alle segmenten actief is, zijn meldingen van cruciaal belang om mogelijke misstanden op het spoor te komen. Het betreft meldingen over overtredingen op het gebied van onder meer arbeidstijden, onderbetaling en illegale tewerkstelling. Veel van de meldingen zijn afkomstig van belangrijke samenwerkingspartners, zoals gemeenten en de politie.

Toelichting op beoogde resultaten

De behandeling van klachten en signalen die de Inspectie ontvangt op het terrein van eerlijk werk wordt in 2018 programmatisch opgepakt. Potentiële overtreders buiten focussegmenten van de arbeidsmarkt worden waar nodig wel aangepakt. Signalen en meldingen zijn bovendien waardevol voor toekomstige keuzes van segmenten van de arbeidsmarkt die onze aandacht verdienen. Tevens kunnen deze meldingen en signalen aanleiding geven voor signalering aan beleidsdirecties, bewindspersonen of collega-rijksinspecties.

2.4 Zorgfraude

De Inspectie ontvangt sinds 2013 middelen van het ministerie van VWS voor de strafrechtelijke opsporing van fraude in de zorg. Met deze middelen is binnen de Inspectie een aparte afdeling opgericht.

Deze afdeling Opsporing Zorgfraude richt zich op strafrechtelijke opsporing van fraude met het persoonsgebonden budget en declaraties. De keuze voor een aparte afdeling Zorgfraude volgt uit de wens om een stevige opsporingsfunctie in de zorg, die zich zichtbaar op dit terrein profileert. Dit maakt het ook mogelijk om de capaciteit die vanuit het ministerie van VWS beschikbaar is gesteld, te oormerken. Ook wordt zo voldoende (sector)specifieke kennis en expertise opgebouwd. Die kennis wordt ingezet bij de verdere ontwikkeling van het beleid.

De Inspectie brengt met input van ketenpartners jaarlijks een signaleringsbrief met de opgedane inzichten en knelpunten uit aan het ministerie van VWS. Om de gehele keten te versterken, participeert de Inspectie daarnaast in (interdepartementale) overleggen, werkgroepen en samenwerkingsverbanden.

De opsporingsonderzoeken, die de afdeling Opsporing Zorgfraude voor het ministerie van VWS uitvoert, hebben door de separate financiering geen gevolgen voor de opsporingsonderzoeken die de Inspectie op het terrein van werk en inkomen uitvoert. Met het ministerie van VWS en het Openbaar Ministerie is afgesproken welke inhoudelijke prioriteiten de Inspectie aanhoudt bij de opsporing van zorgfraude. Deze prioriteiten sluiten aan bij de aandachtsgebieden van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZA). Opsporingsonderzoeken die de Inspectie uitvoert, vallen onder het gezag van het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie.

In 2018 zal de Inspectie SZW op het terrein van zorgfraudebestrijding de methoden van risicoanalyse, effectmeting en intelligencegestuurd werken toepassen.

Zorgfraude: de grote PGB-roof

Tegen vier verdachten van fraude met persoonsgebonden budgetten (PGB) heeft het Openbaar Ministerie (OM) gevangenisstraffen tot drie en een half jaar geëist. De rechter heeft dat conform opgelegd met 42 maanden beroepsverbod. De twee hoofdverdachten en hun zorgbureau wordt verweten dat zij een ambtenaar omkochten, meewerkten aan mensensmokkel, valse documenten opmaakten en in totaal ruim 1.2 miljoen euro witwasten.

De officier van justitie gaf op de zitting aan dat de hebzucht bevredigd is ten koste van zorgbehoevenden, belastinggeld en de samenleving.

De twee hoofdverdachten hebben zorggelden afhandig gemaakt van tientallen - vooral oudere Turkse - cliënten. Deze cliënten waren veelal de Nederlandse taal niet machtig. Zij kenden de verdachten en vertrouwden hen. Zij stonden hun bankpassen, pincodes en tancodes af.

De twee hoofdverdachten zouden een ambtenaar bij het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) hebben omgekocht. Deze zorgde ervoor dat indicaties werden opgehoogd en verlengd, waardoor de cliënten van het zorgbureau maximaal zorggeld ontvingen.

De verdachten hadden op den duur de controle over meer dan 50 rekeningen van cliënten. Deze cliënten werden veelal tevreden gehouden door ze zo nu en dan een uitstapje aan te bieden, naar een doktersafpraak te brengen of door het verrichten van tolkwerkzaamheden. Ook gingen de hoofdverdachten ieder jaar samen met cliënten die mee wilden, op vakantie naar Turkije.

Bestuurders zorgbureau aangehouden

De recherche Zorgfraude van de Inspectie SZW heeft de bestuurders van twee zorgbureaus in de regio Zaanstad en regio Tilburg aangehouden. Dat gebeurde in een onderzoek naar fraude met persoonsgebonden budget (PGB) voor circa 4 miljoen euro. De gelden waren bestemd voor zorg aan gehandicapte jongeren, maar werden vermoedelijk voor andere doeleinden gebruikt. Misdaad mag niet lonen. Daarom is er beslag gelegd op woningen, auto's en bankrekeningen.

De twee mannen worden verdacht van oplichting en valsheid in geschrifte. De twee zorgbureaus van de verdachten bieden huisvesting en begeleiding aan licht en verstandelijk gehandicapte jongeren en aan jongeren met een ernstige psychische stoornis. Deze jongeren zouden hun DigiD, bankpasjes en bijbehorende pincodes hebben afgestaan. Het vermoeden bestaat dat de bestuurders sinds 2012 voor tientallen jongeren meer zorg declareerden dan in werkelijkheid werd gegeven. Ook zouden PGB-gelden gebruikt worden voor zaken die niet zorggerelateerd zijn, zoals boodschappen en de huur van panden waarin cliënten konden worden gehuisvest.

Naast de twee bestuurders zijn nog twee (andere) leidinggevenden gehoord in deze zaak. Daarnaast worden nog eens vijf rechtspersonen verdacht. Het onderzoek is eind 2016 gestart naar aanleiding van een melding van de gemeente Zaanstad.

3. Uitgangspunten en optiek voor het inspectiehandelen

3.1 Uitgangspunten

3.1.1 Meerjarencyclus

De Inspectie werkt met een Meerjarenplan 2015-2018. Daarin staan, op basis van risico- en omgevingsanalyses, op hoofdlijnen de koers en uitgangspunten van de Inspectie. Tijdens de looptijd van het Meerjarenplan past de Inspectie de programmering aan op basis van aanvullende risico- en omgevingsanalyses.

Het jaarplan bevat de ontwikkelingen en activiteiten op hoofdlijnen. In de op het jaarplan gebaseerde programmaplannen van de Inspectie zijn deze activiteiten verder uitgewerkt.

In 2018 zal een nieuw Meerjarenplan worden opgesteld op basis van een risico- en omgevingsanalyse. Hierin zullen de koers en de uitgangspunten 2019-2022 worden bepaald.

3.1.2 Risicogestuurde en alerte reactie op ernstige gebeurtenissen

De Inspectie heeft twee invalshoeken voor haar werkzaamheden. Ten eerste werkt de Inspectie risico-gestuurd. Daardoor kan zij haar mensen en middelen selectief en gericht inzetten op de grootste risico's en meest kwetsbare groepen, hetgeen haar effectbereik vergroot. De tweede insteek van de Inspectie wordt gevormd door onderzoek- en inspectie-inzet op ernstige ongevallen in haar werkveld, meldingen van misstanden en overige meldingen, klachten en verzoeken. Bij beide inspectiebenaderingen is steeds sprake van een afgewogen mix van interventies, wat leidt tot efficiënt en effectief toezicht.

3.1.3 Samenwerken

De Inspectie werkt nationaal en internationaal samen met andere organisaties, diensten en bedrijven. Dat gebeurt bij concrete zaken, maar ook bij de opzet en uitvoering van haar programmatische activiteiten.

Belangrijke samenwerking is onder meer georganiseerd met:

- Brancheorganisaties bij de implementatie van maatregelen en inzet van deze organisaties voor verbetering van arbeidsomstandigheden en op naleving van arbeidsvoorwaarden;
- Het Openbaar Ministerie (Functioneel Parket) bij de opsporing en bestrijding van misstanden en fraude op de arbeidsmarkt, georganiseerde uitkeringsfraude, bij grove misstanden bij arbeidsomstandigheden (BRZO, asbest, arbeidsongevallen), zorgfraude en bestrijding van arbeidsuitbuiting;
- De interventieteams die actief zijn in het toezicht op misbruik en oneigenlijk gebruik in de sociale zekerheid, het ontduiken van belastingen en het tegengaan van overtredingen van de arbeidswetgeving. Hierin werkt de Inspectie SZW samen met de Belastingdienst, de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), de Politie, de gemeenten, de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en het Openbaar Ministerie.

- De Vreemdelingenpolitie bij mensensmokkel, identiteitsonderzoek en legaliteit van verblijf;
- De IND in het kader van de bestrijding van migratiecriminaliteit;
- Fair Work en Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen bij de bestrijding van arbeidsuitbuiting;
- De Inspectieraad, de koepel van de rijksinspectiediensten, bij de coördinatie van toezicht, opleidingen en kennisdeling op het vlak van toezicht houden. Ook bij nieuwe concrete aanpakken zoals meer operationele gezamenlijke inspectieacties - de zogenoemde 'Doe-coalities' - beoordeelt de Inspectie of aangesloten kan worden op specifieke thema's;
- Rijksinspectiediensten die toezien op bedrijven en vaak betrokken zijn bij de acties van en namens de Inspectie SZW (denk aan de Inspectie Leefomgeving en Transport, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit en het Staatstoezicht op de Mijnen);
- Politie, Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsdiensten bij onder meer het opsporen van schijnconstructies;
- De Belastingdienst als partner en bron van informatie bij opsporing van fraude en misbruik;
- Het BRZO+-overleg met het bevoegd gezag voor de Omgevingswetgeving, de Omgevingsdiensten en de veiligheidsregio's, wat belangrijk is voor de handhaving van het Besluit risico's zware ongevallen;
- Landelijke organisaties van werkgevers en werknemers, gemeenten (VNG), Divosa, het UWV en de SVB op het terrein van de sociale zekerheid;
- Het samenwerkend rijkstoezicht 'Samenwerkend toezicht Jeugd/Toezicht Sociaal Domein' (STJ/TSD) bij integraal toezicht op de domeinen jeugd, maatschappelijke ondersteuning, participatie en inkomensondersteuning, en de raakvlakken daartussen;
- Relevante kennisorganisaties op het terrein van arbeidsomstandigheden, arbeidsverhoudingen en sociale zekerheid;
- Zusterinspecties binnen de EU, zoals SLIC (het Senior Labour Inspectors Committee), Empact (het platform van Europol voor samenwerking tegen criminaliteit, zoals arbeidsuitbuiting) en het nieuwe 'European platform against undeclared work'.

3.1.4 Eigen verantwoordelijkheid

Bedrijven en werkenden zijn zelf verantwoordelijk voor gezond, veilig en eerlijk werk. De Inspectie neemt als toezichthouder geen verantwoordelijkheid over. Zij pakt misstanden aan, treedt proportioneel op tegen bedrijven en instellingen die de regels overtreden, en bevordert de naleving. De Inspectie stimuleert maatschappelijke partijen om zelf verantwoordelijkheid te nemen en actief bij te dragen aan een betere naleving van de regels.

Waar de Inspectie onderbouwd vertrouwen heeft in de concrete inzet van partijen om risicovolle situaties te verbeteren, kan zij navenant (proportioneel) reageren, bijvoorbeeld door minder inspecties. De Inspectie doet dit onder meer met inzet van niet-repressieve vormen van toezicht, zoals druk zetten via ketens en op brancheorganisaties (dus via de omgeving van bedrijven die onder toezicht staan) en door de inzet van nalevingcommunicatie.

3.1.5 Transparantie

In lijn met het regeringsbeleid over meer transparantie - zoals verwoord in de Visie Open Overheid en het Actieplan Open Overheid²³ - zet de Inspectie in op meer openheid over haar toezicht en op openbaarheid van inspectieresultaten.

Zij doet dat door open en voorspelbaar te zijn over:

- de uitkomsten van de risico- en omgevingsanalyses;
- de op basis van deze analyses gemaakte keuzes;
- de bevindingen, conclusies en oordelen van de Inspectie;
- de rol en verantwoordelijkheid van de Inspectie enerzijds en van bedrijven en instellingen anderzijds.

²³ Visie Open Overheid, Ministerie BZK, september 2013.

De Inspectie SZW houdt samen met provincies, brandweer en Brzo-omgevingsdiensten toezicht op ongeveer 400 bedrijven die met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen werken. Dit gebeurt in verband met de Europese Seveso-richtlijn, die in Nederland via het Brzo 2015 is geïmplementeerd. Van iedere planmatige inspectie verschijnt een openbare samenvatting (zie www.brzoplus.nl). Verder maakt de Inspectie de namen bekend van bedrijven die zware of ernstige asbestovertredingen hebben begaan (zie www.asbestovertredingen.inspectieszw.nl). Sinds 2016 worden ook de inspectieresultaten van het toezicht op de toepassing van de Wet minimumloon, de Wet arbeid vreemdelingen en de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs openbaar gemaakt (zie www.inspectieresultatenszw.nl).

Een mogelijk volgende fase in de openbaarmaking van de inspectieresultaten is de naleving van de Arbeidsomstandighedenwet en Arbeidstijdenwet. Daarover wordt besloten na afronding van de evaluatie van de Wet aanpak schijnconstructies.

De Inspectie neemt het onderwerp transparantie actief in het dagelijks werk mee. Dit betekent dat steeds wordt stilgestaan bij de vraag in welke programma's en bij welke ontwikkelingen openbaarheid wenselijk en mogelijk is. Een aandachtspunt is het opereren binnen de grenzen van de privacywetgeving, het medisch beroepsgeheim en dat er geen bedrijfsgeheimen worden geschonden.

Transparantie geldt nadrukkelijk ook voor het zichtbaar maken van de inspectie-effecten van haar inzet en producten. De Inspectie zet in elk programma en bij alle overige activiteiten in op een zich steeds verder ontwikkelende (meet)aanpak om de effecten op concrete doelstellingen zichtbaar te maken. Daarover verantwoordt de Inspectie zich in iedere rapportage of andere uiting van haar uitgevoerde activiteiten. Generiek doet zij dit in haar Jaarverslag.

3.2 Interventies

De Inspectie wil op efficiënte wijze maatschappelijke effecten behalen. Ze wil dit doen in nauwe samenwerking met de bedrijven, instanties en brancheorganisaties. Dit betekent dus concrete winst behalen bij het wegwerken van misstanden, het terugdringen van (notoire) overtreders van arbeidsmarkt- en sociale zekerheidswetten. Daartoe heeft zij een palet aan interventies tot haar beschikking. Belangrijke interventies zijn bijvoorbeeld inspecties, herinspecties, waarschuwingen voor preventieve stilleggingen, stilleggingen van bedrijven of bedrijfsonderdelen, boeteopleggingen, nalevingcommunicatie, keten- en opdrachtgeverbeïnvloeding en stelsel- en opsporingsonderzoeken.

Daarbij werkt de Inspectie met vormen van beïnvloeding, zoals (branche)overleg, nalevingcommunicatie, voorlichting en het openbaar maken van inspectiegegevens. Ieder inspectieprogramma benoemt concrete doelstellingen om specifieke risico's aan te pakken en stelt daarvoor een weloverwogen mix van interventies vast. De Inspectie zoekt hierbij samenwerking met andere inspecties en partijen, zoals brancheorganisaties en andere vertegenwoordigende instanties, zodat met de interventies synergie-effecten worden bereikt.

De specifieke keuze voor een mix van interventies is afhankelijk van het antwoord op vragen over de doelgroep waarop de Inspectie zich richt. Waarom vindt in dit geval regelovertreding plaats? Waar gaat het precies mis en waarom gaat het juist goed? Na analyse over onder andere naleefgedrag, motieven, mogelijkheden, winstopties voor de doelgroep, pakkans en kennis van regels kan een goede interventie-mix met optimale kans op effecten worden gekozen.

Daarbij geldt wel het toegepaste principe dat de zwaarste overtreders het hardst worden aangepakt. Naarmate bedrijven of instanties meerdere keren aantoonbaar regels overtreden, worden het handhavingregime en de maatregelen zwaarder.

3.2.1 Handhaving in evenredigheid

De ergste overtreders moeten het hardst worden aangepakt. De Inspectie stuurt op een gecoördineerde aanpak van notoire overtreders. Met toepassing van een 'escalatieladder' komt de Inspectie tot steeds zwaardere inzet bij werkgevers die volharden in hun overtreding. Op de hogere sporten van deze escalatieladder wordt de inspectie ter plaatste omvattender en kunnen er steeds zwaardere sancties worden toegepast om naleving te bereiken. Als werkgevers bij drie opeenvolgende inspecties en herinspecties volharden in hun overtreding, volgt een maatwerkaanpak.

De arbeidswetten kunnen zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk worden gehandhaafd. De nadruk ligt echter op een bestuursrechtelijke aanpak, volgens het vigerende handhavingsbeleid van de Inspectie SZW. Sinds de inwerkingtreding op 1 januari 2013 van de Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving is het strafrecht nog slechts gereserveerd voor een beperkt aantal overtredingen.

De bestuursrechtelijke handhavinginstrumenten zijn grofweg te verdelen in herstelsancties en bestraffende sancties, bijvoorbeeld dwangsommen of bestuurlijke boetes. Bij de vaststelling van de boetehoogte wordt maatwerk geleverd om tot een evenredige boetehoogte te komen. Bij het ontbreken van verwijtbaarheid zal worden afgezien van het opleggen van een boete. Ook waarschuwingen preventieve stilleggingen en beschikkingen tot daadwerkelijke stillegging van werkzaamheden in verband met recidive, vallen onder het bestuursrechtelijk instrumentarium.

De Inspectie wil meer gebruik gaan maken van civiele aansprakelijkheidsprocedures tegen ondernemingen die onwillig zijn om opgelegde boetes te betalen. De Inspectie kan ook conservatoir beslag inzetten. Deze procedures worden in samenwerking met de landsadvocaat opgestart. Ook wil de Inspectie procedures starten om onrechtmatige ontbinding van rechtspersonen weer ongedaan te maken.

3.2.2 Opsporingsonderzoeken

Inspectie SZW heeft een bijzondere opsporingsdienst, de directie Opsporing. Deze voert onder het gezag van het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie (OM) strafrechtelijke onderzoeken uit in het kader van het Meerjarenplan van Inspectie SZW en binnen het Handhavingarrangement tussen Inspectie SZW en het OM.

Het OM en Inspectie SZW willen effect bereiken met de strafzaken die zij behandelen.

Effect kan op vele verschillende manieren bereikt worden, onder meer door een tot dan toe (maatschappelijk, bestuurlijk of politiek) onbekend probleem geagendeerd te krijgen, een branche te bewegen tot zelfregulering. Het kan ook worden bereikt door een gedragsverandering teweeg te brengen bij de individuele overtreder.

In 2018 zal Inspectie SZW minimaal 50 tot 60 processen-verbaal indienen bij het OM op het gebied van Werk & Inkomen, en 12 tot 18 processen-verbaal op het gebied van zorgfraude. Naar verwachting zullen uit al deze processen-verbaal ten minste 150 verdachte natuurlijke en/of rechtspersonen voortvloeien.

De Inspectie koppelt daarnaast de inzet van opsporingscapaciteit aan haar programma's en projecten. Opsporing wordt daar ingezet waar het meeste effect te verwachten is van een strafrechtelijke aanpak, of om fenomenen aan te tonen. Een belangrijk inspectieprogramma is gericht op de bestrijding van arbeidsuitbuiting. Daarnaast wordt opsporing ingezet ter bestrijding van georganiseerde uitkeringsfraude, subsidiefraude, fraude met re-integratiegelden, illegale tewerkstelling/mensensmokkel en grove misstanden op het gebied van arbeidsomstandigheden.

2018 staat verder in het teken van de professionalisering van het opsporing- en intelligenceproces, met name op tactische, digitale en financiële kennis in het opsporingsproces.

3.3 Reflectie en signalering

Vroegtijdige signalering van nog onbekende fenomenen en nieuwe risico's op het inspectiedomein blijft ook in 2018 een kernactiviteit. De inspecteurs in het veld zijn de oren en ogen van SZW; zij zien vaak als eerste nieuwe risico's in de praktijk. Het signaleringsproces beoogt die kennis en ervaring zo goed mogelijk te benutten voor het eigen primaire proces, voor beleidsdirecties van SZW en voor collega-diensten. Het signaleren verloopt binnen de Inspectie op verschillende niveaus:

- Signalering van een overtreding of misstanden waarop de Inspectie of een collega-dienst actie moet ondernemen. Signalen van inspecteurs, externe instanties of particulieren komen binnen bij het Inspectieloket, worden beoordeeld en eventueel doorgezet voor nader onderzoek.
- Signalering van nieuwe fenomenen of belemmeringen bij de handhaving binnen inspectieprogramma's. Deze signalen kunnen in programma's worden opgepakt. Dit kan leiden tot een nieuwe activiteit of ander accent binnen programma's.
- Signalering inspectiebreed, meer op strategisch niveau.

Via inspecteurs, maar ook vanuit programma's kunnen signalen komen die betrekking hebben op verschijnselen die voor meerdere programma's en het beleid van belang zijn. Bijvoorbeeld nieuwe constructies bij onderaanneming van werk, of onderdelen van wet- en regelgeving die een goede uitvoering van de handhavingstaak belemmeren. Dit type signalen wordt verrijkt en ter kennis gebracht aan beleidsdirecties.

In het spoor van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid²⁴ hecht de Inspectie aan de reflectieve functie van toezicht. Zij geeft daar onder meer vorm en inhoud aan door het maken van een 'Staat van' op verschillende deelterreinen van de Inspectie (zie hoofdstuk 1). Het maken van de signalen dient verschillende doelen:

- Agendering: intern en extern aandacht vragen voor actuele en urgente maatschappelijke problemen op het inspectiedomein, waarbij ook knelpunten (in bijvoorbeeld regelgeving) bij de aanpak van problemen aan de orde kunnen zijn.
- Inzicht bieden/kennisdelen: laten zien wat de Inspectie weet over ontwikkelingen op haar domein en wat de Inspectie doet c.q. heeft gedaan bij de aanpak van deze problemen.
- 'Early warning': op basis van eigen informatie vroegtijdig intern en extern waarschuwen voor nieuwe risico's.

²⁴ 'Toezien op publieke belangen. Naar een verruimd perspectief op rijkstoezicht'. Rapport WRR d.d. 9 september 2013. Par. 5.5., pagina 132.

4. Risico's

De Inspectie werkt risicogestuurd. Zij analyseert welke risico's kunnen optreden bij diverse groeperingen en welke gevolgen die kunnen hebben voor gezond, veilig, eerlijk werken en bestaanszekerheid. Deze analyses vormen de basis voor de keuze voor de toezichtprogramma's, voor de aanpak binnen programma's en voor de selectie van te inspecteren bedrijven.

4.1 Koppeling blootstelling risico's, sectoren en aandacht in programma's

Blootstelling aan risico's is niet op voorhand duidelijk. Om de blootstelling aan risico's bij benadering te kunnen vaststellen, maakt de Inspectie gebruik van meerdere (statistische) bronnen waaruit risico's kunnen worden afgeleid.

Voor arbeidsomstandigheden maakt de Inspectie zoveel mogelijk gebruik van gegevens uit de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) en uit Arbo In Bedrijf (AIB). TNO en CBS bevragen voor de NEA jaarlijks ruim 45.000 werknemers over hun arbeidsomstandigheden. AIB is een tweejaarlijkse monitor van de Inspectie zelf. Hierbij doen inspecteurs een representatieve steekproef bij bedrijven, en leggen ze gegevens vast over de arbeidsomstandigheden.

Daarnaast selecteert de Inspectie op basis van data- en kennisprofielen de aandachtsvelden en de te inspecteren bedrijven. In 2018 wordt binnen die modellen gewerkt aan het beter inbouwen van de praktijkkennis van inspecteurs. Door bestandkoppelingen met het UWV, de SVB en de Belastingdienst wordt witte fraude opgespoord en worden indicaties verkregen over waar een verhoogd risico op arbeidsmarktfraude aanwezig is.

De risicoanalyse en de kwantitatieve weging van de risico's geven een rangorde van de risico's op basis van kans, ernst of schadelijkheid van het effect en van de omvang van de risicopopulatie. Voor een verdiepende analyse van de ernst en effecten van risico's maakt de Inspectie gebruik van kennis uit tientallen instituten in binnen- en buitenland, bijvoorbeeld het RIVM, TNO, de WHO, de ILO, de EU-OSHA en SLIC. Ook maakt de Inspectie gebruik van academische epidemiologische studies over bijvoorbeeld carcinogenen, asbest en chemische risico's.

Daarnaast neemt de Inspectie ook de te verwachten toe- of afname in de weging van risico's mee. Ten slotte wordt in kaart gebracht in welke sectoren de risico's en eventuele subrisico's zich met name voordoen. Op basis van deze gegevens is een maat ontwikkeld. Die geeft aan of de blootstelling aan een bepaald risico in een specifieke sector meer of minder vaak dan gemiddeld voorkomt. Waar nodig zijn kwalitatieve scores gebruikt, zoals bij illegale tewerkstelling en onderbetaling, onderwerpen waarover weinig harde gegevens beschikbaar zijn.

De mate waarin de Inspectie een bijdrage kan leveren aan het verder beheersen van een risico wordt mede bepaald door de omgeving waarin de Inspectie opereert. Met een omgevingsanalyse verzamelt de Inspectie informatie over deze omgeving. Op basis van deze analyse in relatie met de risicoanalyse heeft de Inspectie speerpunten geformuleerd voor de aanpak van notoire overtreders, misstanden en risico's voor kwetsbare groepen.

Voor elk risico heeft de Inspectie een relatieve positie ten opzichte van de andere risico's vastgesteld. Vervolgens heeft ze bepaald of ze een rol speelt bij het aanpakken van het risico; het is namelijk ook mogelijk dat die rol al geheel of gedeeltelijk door andere organisaties wordt opgepakt of kan worden opgepakt.

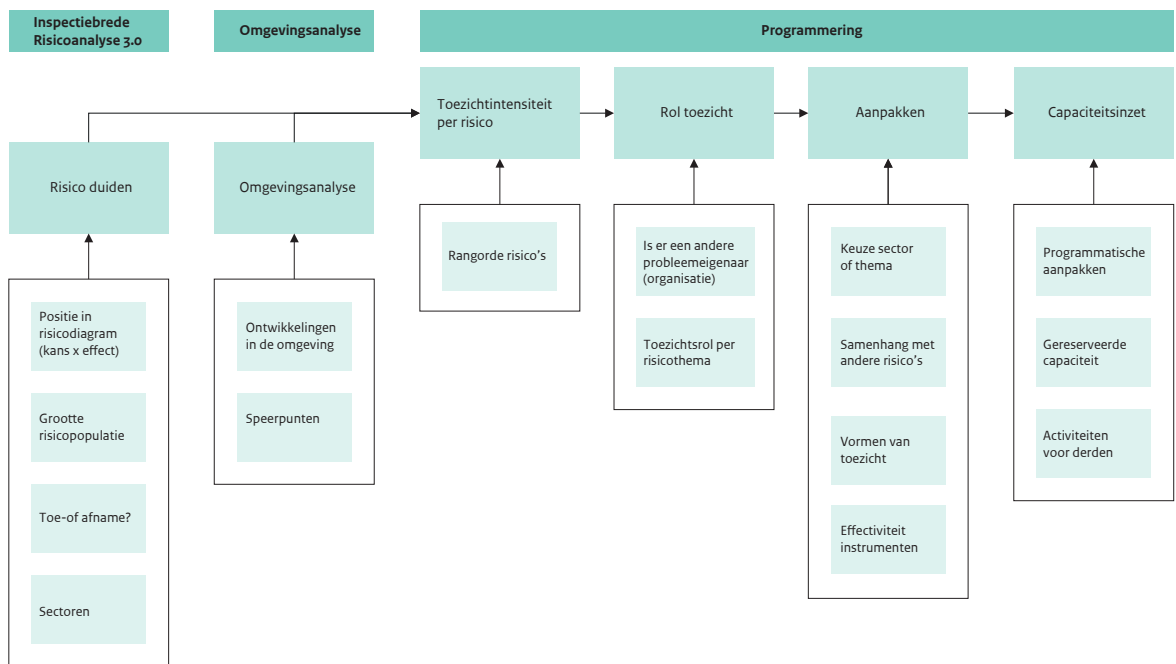
Eén risico in een sector kan vaak in samenhang met andere risico's worden aangepakt. De verschillende vormen van toezicht die de Inspectie kent, spelen een belangrijke rol in deze fase, alsmede de effectiviteit van de instrumenten die de Inspectie bij al deze toezichtsvormen kan inzetten.

De Inspectie beslist over een aanpak voor een sector op basis van de beschikbare kengetallen over risico(positie), kans, ernst en omvang van de populatie. Beslissend is bovendien de al dan niet zichtbare inzet vanuit sectoren zelf op de problematiek. Deze beslissingen stemt zij met maatschappelijke stakeholders af (figuur 1).

In het kader van het proces dat eind 2018 zal leiden tot het nieuwe meerjarenplan 2019-2022 van de Inspectie, worden ook de methodieken voor de risicoanalyse op strategisch niveau en voor de omgevingsanalyse doorontwikkeld.

Dan zullen ook mogelijk nieuwe invalshoeken op toepasbaarheid worden onderzocht en gewogen.

Figuur 1. Van risico's naar keuze voor programma's

5. Bedrijfsvoering

5.1 Organisatie ontwikkeling

De Inspectie wil een moderne en wendbare organisatie zijn waar met een programmatische en projectmatige werkwijze integraal en flexibel wordt gewerkt. De Inspectie organiseert haar werk al geruime tijd in programma's. Deze bereiken maatschappelijke effecten bereiken met de inzet van slimme combinaties van interventies. Programmatisch werken biedt de Inspectie SZW wendbaarheid en flexibiliteit omdat ze daarmee – steeds vanuit een gedegen risicoanalyse – kan inspringen op maatschappelijke ontwikkelingen. Zo kan ze kiezen waarop de capaciteit wordt ingezet en waar samenwerking met externen gezocht moet worden. De Inspectie SZW heeft haar organisatiestructuur aangepast om het programmatisch werken verder te ondersteunen. Met de invoering van de nieuwe structuur is de basis gelegd voor het werken aan een organisatie waarin verandering soepel opgevangen kan worden. En waar tegelijkertijd vakmanschap centraal staat.

In 2018 investeert de Inspectie fors in vakontwikkeling. Voor alle leidinggevendenden is een leiderschapstraject opgesteld, waarbij mens- en resultaatgericht leidinggeven in een veranderende omgeving centraal staat. Daarnaast zet de Inspectie extra in op vakontwikkeling voor alle medewerkers. Naast het werken in programma's kent de Inspectie vakgroepen en afdelingen. Die werken aan de verdere ontwikkeling van vakmanschap en professionaliteit en aan de kwaliteit, eenduidigheid én innovatie van de werkprocessen. Het vakmanschapstraject sluit steeds meer aan op de meerjarenprogrammering van de Inspectie. Het continue gesprek tussen leidinggevende en medewerker over de match tussen mens en werk - nu en in de toekomst - is hierin leidend.

5.2 Human Resource Management

De inspecteurs kunnen in hun werk te maken krijgen met emotionele belasting. Zo praten zij met nabestaanden van dodelijke slachtoffers en spreken zij slachtoffers van uitbuiting of zwaar lichamelijk letsel. Ook bezoeken zij de plaats van ongevallen waar al dan niet stoffelijke overschotten, getraumatiseerde medewerkers of omstanders aanwezig zijn. Om aandacht te geven aan de emotionele weerbaarheid van inspecteurs heeft de Inspectie SZW het Instituut voor Psychotrauma (IVP) in de arm genomen. Inspecteurs die gedurende langere tijd te maken krijgen met potentieel traumatische situaties krijgen naast voorlichting ook een mental check up (MCU) aangeboden. Deze MCU leidt tot een advies op maat waarmee de inspecteur haar of zijn emotionele weerbaarheid op peil kan brengen of vergroten. Daarnaast krijgen leidinggevendenden een opleiding om overbelasting te signaleren en te zorgen voor eventuele nazorg. Deze voorziening komt bovenop het bestaande systeem van collegiale bedrijfsopvang. Elk operationeel team heeft één of meerdere collega's die is/zijn opgeleid om medewerkers die geconfronteerd worden met schokkende gebeurtenissen, op te vangen. Daar waar nodig wordt doorverwezen naar professionele hulp.

5.3 Informatievoorziening: datagedreven toezicht

De Inspectie bereikt haar huidige en toekomstige doelen uitsluitend als zij beschikt over een adequate informatievoorziening. De informatiehuishouding wordt vanuit een solide basis verder ontwikkeld. Bruikbaarheid, continuïteit, veiligheid en privacy hebben hierbij de hoogste prioriteit.

De Inspectie streeft een efficiënte uitvoering van haar werkzaamheden na. Ze richt zich zoveel mogelijk op de grootste risico's. Het koppelen van de eigen data aan die van andere diensten wordt daarbij steeds belangrijker. Dankzij de toenemende digitalisering kan de Inspectie ook steeds meer informatiewaarde halen uit openbare bronnen.

Door het inzetten van nieuwe analysetechnieken (*data science*) ontwikkelt de Inspectie profielen van overtreders en kwetsbare groepen, licht ze bedrijfsprocessen door, en houdt ze zichzelf een spiegel voor om blinde vlekken in de inspectieactiviteiten op te sporen.

De Inspectie is zich bewust van de risico's die dergelijke grootschalige gegevensverwerkingen kunnen vormen voor de persoonlijke levenssfeer. De eerbiediging daarvan en het strikt binnen de wettelijke kaders opereren zijn voor de Inspectie dan ook de hoeksteen van datagedreven toezicht.

5.4 Formatie en budget

Het regeerakkoord heeft heldere politieke keuzes gemaakt: "Er wordt 50 miljoen euro per jaar vrijgemaakt voor de handhavingketen van de Inspectie SZW, conform het Inspectie Control Framework" (ICF)²⁵.

Dit bedrag wordt - geleidelijk oplopend naar 2022 - vrijgemaakt voor versterking van de handhavingketen. Beginnend met 13 miljoen euro in 2018, 25 miljoen euro in 2019, 31 miljoen euro in 2020, 38 miljoen euro in 2021 en 50 miljoen euro structureel vanaf 2022.

De investering in de handhavingketen betekent een uitdagende uitbreiding. Die voortvarend wordt opgepakt:

- In de begroting van SZW voor 2018 zijn kengetallen opgenomen voor het ICF. In dit jaarplan wordt diezelfde tabel met kengetallen opgenomen, nu voorzien van de ramingen voor 2018 en verdere jaren.
- Meteen nadat het regeerakkoord openbaar werd, is door het ministerie van SZW een aantal besluiten genomen over de aanwending van de middelen en is gestart met versterking van de voor de uitbreiding meest benodigde vakdisciplines binnen het ministerie.
- Een nota van wijziging op de begroting SZW 2018 is opgesteld (waardoor middelen van de aanvullende post bij Financiën naar de SZW begroting overgaan). De middelen komen zo vanaf begin 2018 beschikbaar.

De middelen uit het regeerakkoord betekent concrete inzet door de Inspectie SZW op de vier doelen die in het ICF staan benoemd:

- 1 Herstellen van de balans tussen ongevalonderzoek en ander reactief werk en risicogerichte actieve programmering.
- 2 Brzo: vergroten van de capaciteit om met Brzo-partners meer gezamenlijk te inspecteren.
- 3 Intelligencegestuurd werken: investeren in meer gezamenlijke data-analyse met andere bedrijveninspecties.
- 4 Arbeidsuitbuiting/oneerlijk werk: vergroten capaciteit om uitbuiting, onderbetaling en andere arbeidsmarktfraude aan te pakken

²⁵ Het Inspectie Control Framework is door SZW opgesteld om politieke keuzes te faciliteren en is in mei 2017 aan de Tweede Kamer aangeboden. TK 2017, 34 550 XVV, nr 74.

Bovengenoemde versterking van de Inspectie staat niet op zich zelf, maar zal plaatsvinden in samenhang met een vijftal zaken:

- 1 Het proces van meerjarenplanning. Het ICF beschrijft de werkwijze van de Inspectie om periodiek een risico-inventarisatie en omgevingsanalyse te maken die leiden tot een vierjarige programmering. In 2018 wordt een nieuw meerjarenplan Inspectie SZW 2019-2022 opgesteld.
- 2 Het ICF identificeert de noodzaak om periodiek (iedere twee jaar) de balans tussen preventief en reactief werk op te maken.
- 3 Het regeerakkoord bevat een passage over de impuls voor data-analyse misbruik sociale uitkeringen. Het ministerie van SZW heeft de concrete uitwerking van de passage ter hand genomen en zal dit in samenhang met het ICF doen.
- 4 Het regeerakkoord geeft aan dat het Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie een vervolg krijgt. Ook dit wordt opgepakt door het ministerie van SZW, in relatie tot het huidige, nu nog tijdelijke, arbeidsdiscriminatieteam bij de Inspectie SZW.
- 5 Wat betreft blootstelling aan gevaarlijke stoffen is in relatie tot het ICF en de lessen van Dupont het mogelijk instellen van een gespecialiseerd team benoemd. Dit wordt meegenomen in het meerjarenplan 2019 - 2022 van de Inspectie SZW.

In dit jaarplan en in de verantwoordingsdocumenten van de Inspectie zal inzicht in de besteding van 50 miljoen euro worden gegeven. Inclusief dat deel van de middelen die door andere schakels in de handavingsketen worden besteed.

Uitvoering regeerakkoord in 2018

Om de opdracht van het regeerakkoord uit te voeren, wordt onderscheid gemaakt tussen de tranche 2018 en de verdere jaren. Dit houdt verband met het feit dat op een aantal terreinen eerst 'het fundament verstevigd moet worden voordat er verdiepingen kunnen worden gebouwd'. De aanwending van de middelen heeft, door 'frontloading' van de versterking aan de juridische en beleidsmatige kant, in 2018 een andere verdeling dan in de daaropvolgende jaren.

Dit betekent concreet het volgende:

Frontloading: versterking fundament; uitgaven in 2018	2018
Juridisch/beleidsmatig	3,4 mln
Beleidsondersteunend budget*	1,0 mln
Financial control/ HRM/ communicatie	1,4 mln
Data analisten/scientists Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI)**	1,0 mln

* Betreft financiering interventies in programma's van beleidsdirecties van ministerie SZW of Inspectie SZW (geen uitgaven voor personeel).

** In de LSI werken partijen als politie, belastingdienst, OM, IND, UWV, SVB, gemeenten etcetera en de Inspectie SZW samen. Extra analyse capaciteit is voor wijkgerichte aanpakken in gemeenten en landelijke interventieteams.

Afgezien van het beleidsondersteunend budget, betreft de uitbreiding vooral versterking van de professionele organisatie. De post 'juridisch/beleidsmatig' betreft vooral versterking van het ministerie van SZW voor het verder uitwerken van het brede SZW handavingsbeleid en het verstevigen van het sluitstuk van handhaving (bezwaar en beroep). De derde en vierde post zijn vooral versterkingen binnen de Inspectie. Deze versterkingen zijn nodig om groei aan te kunnen van de voor de inspectieprogramma's benodigde disciplines binnen de Inspectie (inspecteurs, rechercheurs, analisten, inspectieondersteuning, informatiedeskundigen, ICT, projectleiders, handavingsspecialisten, boeteopleggers etc). Deze uitbreiding bedraagt 6,2 mln euro.

	2018
Inspecteurs, rechercheurs, analisten, inspectieondersteuning, informatiedeskundigen, ICT, projectleiders, handhavingsspecialisten, boeteopleggers etc.	6,2 mln
Totaal (2018)	13 mln

Uitvoering regeerakkoord in 2019 en verder

Nadat de frontloading is voltooid, verschuift in de jaren na 2018 de verhouding in de uitbreiding nog veel sterker naar de voor de Inspectieprogramma's benodigde disciplines (inspecteurs, rechercheurs, analisten, inspectieondersteuning, informatiedeskundigen, projectleiders, ICT, handhavingsspecialisten, boeteopleggers etcetera).

Voorziene structurele opbouw vanaf 2019

Uitgaven in euro's	
Juridisch/beleidsmatig	3,4 mln
Beleidsondersteunend budget	1,0 mln
Financial control/ HRM/ communicatie	1,4 mln
Data analisten/scientists LSI	1,0 mln
Overige disciplines Inspectie SZW (inspecteurs, rechercheurs, analisten, inspectieondersteuning, informatiedeskundigen, ICT, projectleiders, handhavingsspecialisten, boeteopleggers etc.)	43,2 mln
Totaal (structureel vanaf 2022)	50,0 mln

Bovenstaande tabellen geven de globale verdeling weer over de schakels en disciplines in de handhavingketen. Binnen de Inspectie is de verdeling van de middelen conform de doelen benoemd in het ICF:

- Voor het doel eerlijk werk: 75%.
- Voor het doel gezond en veilig werk, algemeen: 10%
- Voor het doel veilig en gezond, Brzo: 5%
- Versterking datagericht werken: 10%.

Deze verhoudingen tussen de doelen kunnen voor de structurele situatie anders uitvallen als gevolg van toekomstige ontwikkelingen die van invloed zijn op de inzet door de Inspectie SZW en voortvloeien uit de periodieke risico-inventarisatie en omgevingsanalyse van de Inspectie SZW en daarmee samenhangend de meerjarenplannen van de Inspectie. Daarnaast dienen nog een aantal zaken verder uitgewerkt te worden in samenhang met het ICF. Dit betreffen de in het regeerakkoord benoemde impulsen op het terrein van data-analyse misbruik sociale uitkeringen en op het terrein van arbeidsmarktdiscriminatie. Ook wordt in relatie tot het ICF en de lessen van Dupont het mogelijk instellen van een gespecialiseerd team bezien.

De te maken keuzes en gevolgen zullen in de jaarplan- en jaarverslagcyclus worden belicht.

Ten opzichte van de staande organisatie van de Inspectie komt de uitbreiding bij volledige besteding van de middelen uit het regeerakkoord ruwweg uit op een procentuele intensivering van de huidige programma's voor:

- Eerlijk werk: + circa 60%
- Gezond en Veilig werk: + circa 10%
- Bedrijven met gevaarlijke stoffen (waaronder Brzo): + circa 30%
- Datagericht werken: + circa 40%

De procentueel verschillende omvang van de uitbreidingen zijn van invloed op de termijn waarbinnen de beoogde doelen worden bereikt. Voor gezond en veilig werken en Brzo is het streven om de capaciteitsuitbreiding binnen 2 jaar af te ronden. Voor eerlijk werk en datagericht werken vindt de uitbreiding plaats tot 2022.

Doorlooptijd van werving, selectie, screening, opleiding etc maakt dat - als vuistregel - de uitgaven voor extra capaciteit in jaar n, in het daaropvolgende jaar n + 1 tot operationele inzet leidt. Voor het behalen van de doelen van het ICF op het vlak van gezond en veilig werken en Brzo betekent de beoogde uitbreiding - in combinatie met de genoemde vuistregel - voor operationele inzet dat gestreefd wordt naar realisatie van de doelen eind 2020. Voor eerlijk werk en datagericht werken wordt gestreefd naar het afronden van de capaciteitsuitbreiding binnen 5 jaar en - gelet op de vuistregel voor operationele inzet - realisatie van de doelen eind 2023. In de volgende paragraaf over kerncijfers wordt dit nader toegelicht.

Zoals aangegeven, wordt de intensivering doorgevoerd conform het ICF, dat daarmee het kader vormt en ook invult welke zaken wel en niet wijzigen. Het ICF beschrijft de werkwijze en afwegingsprocessen bij het ministerie SZW en de Inspectie, zoals het gebruik door de Inspectie van risico-analyse, omgevingsanalyse, meerjarige programmering, bepaling en inzet van een mix aan instrumenten. Het beschrijft ook de inpassing daarvan binnen de totale set aan instrumenten van het ministerie van SZW. Kort gezegd: alles wat reeds als goed is beoordeeld (zie bijvoorbeeld de doorlichting vorig jaar door ABD topconsult) blijft en biedt ankers bij de groei.

Onderstaande tabel vat de budgettaire reeks uit het regeerakkoord samen:

Middelen regeerakkoord (* € 1 mln.)	2018	2019	2020	2021	2022e.v.
Ministerie SZW (totaal)	13	25	31	38	50
Handhavingsketen departement	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
Beleidsondersteunend budget	1	1	1	1	1
Handhavingsketen Inspectie SZW	8,6	20,6	26,6	33,6	45,6

Formatie

Wat betreft de personele sterkte dient onderscheid te worden gemaakt tussen de formatie zoals die blijkt uit het Organisatie en Formatieplan (O en F plan) van de Inspectie (zoals meest recent vastgelegd in juli 2017) en de daadwerkelijke bezetting.

Ten aanzien van de formatie is - in samenspraak met de Ondernemingsraad van de Inspectie SZW - overeengekomen om in 2018 tot een formele aanpassing van het O en F plan te komen, inclusief het advies-traject met de Ondernemingsraad.

Om het opschalen van de handhavingsketen niet te laten wachten op een formele aanpassing, betekent de uitbreiding in 2018 dat de bezetting boven de bestaande formatie uit zal gaan. Dit is als tijdelijke situatie niet bezwaarlijk, daar de financiële dekking voorhanden is. Onderstaand overzicht geeft de formatieve informatie, exclusief de werving naar aanleiding van de middelen uit het regeerakkoord.

De vastgestelde formatie 2018 daalt als gevolg van het laatste stukje van de Taakstelling Rutte II met 2 fte. Door het per 1 januari 2018 beëindigen van de business cases naar gefingeerde dienstverbanden en georganiseerde uitkeringsfraude neemt de tijdelijke formatie 2018 af met 22 fte. In opdracht van het ministerie van VWS doet de Inspectie onderzoek naar fraude in de zorg. Deze is in 2017 geëvalueerd door VWS met alle betrokken partijen. Naar aanleiding daarvan is door de minister van VWS besloten deze werkzaamheden structureel bij de Inspectie SZW te beleggen. De formatie die hiermee gemoeid gaat en die de afgelopen jaren is opgebouwd tot 67,5 fte, wordt daarmee structureel.

Formatie Inspectie SZW – excl. werving nav middelen regeerakkoord	2017	2018	2019	2020	2021
Formatie vast	1.064,1	1.062,1	1.062,1	1.062,1	1.062,1
Tijdelijke formatie	25,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Formatie opsporing tbv VWS	67,5	67,5	67,5	67,5	67,5
Totaal	1.156,6	1.132,6	1.132,6	1.132,6	1.132,6

Formatie Inspectie SZW – incl. werving nav middelen regeerakkoord	2017	2018	2019	2020	2021	2022 e.v.
Formatie vast	1.064,1	1.062,1	1.062,1	1.062,1	1.062,1	1.062,1
Tijdelijke formatie	25,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Formatie opsporing tbv VWS	67,5	67,5	67,5	67,5	67,5	67,5
Totaal	1.156,6	1.132,6	1.132,6	1.132,6	1.132,6	1.132,6
Indicatie werving		66,0	110,0	50,0	60,0	120,0
Indicatie formatie Inspectie SZW totaal	1.156,6	1.198,6	1.308,6	1.358,6	1.418,6	1.538,6

Budget

De uitgaven van de Inspectie bestaan voornamelijk uit personeelskosten. Overige kosten zijn voor huisvesting, ICT, materieel en dienstreizen. De komende jaren ontwikkelen de beschikbare middelen zich (zonder de additionele middelen uit het RA) als volgt:

Budget Inspectie SZW – excl. middelen regeerakkoord (x € 1 mln)	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal*	108,9	102,3	101,3	100,9	100,5
W.v. Ambtelijk Personeel	87,6	85,5	84,4	84,3	84,3

* Exclusief tijdelijke middelen uit onder andere het Handhavingsbudget en de binnen het departement beschikbare middelen voor ICT.

Inclusief de middelen uit het RA wordt de reeks:

Budget Inspectie SZW – incl. middelen regeerakkoord (x € 1 mln)	2017	2018	2019	2020	2021	2022 e.v.
Totaal*	108,9	110,9	121,9	127,5	134,1	146,1
W.v. Ambtelijk Personeel	87,6	92,1	102	107	112,9	124,9

5.5 Kerncijfers Inspectie SZW

De Inspectie SZW heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in risicogestuurd en effectgericht programmatisch werken. Bij het invullen van haar toezichtstaken maakt de Inspectie gebruik van een breed instrumentarium. Naast de reguliere repressieve handhavinginstrumenten inspecteren en opsporen worden ook andere preventieve handhavinginstrumenten ingezet, zoals handhavingcommunicatie, druk zetten op opdrachtgevers, bevordering van samenwerking en branchebeïnvloeding.

De Inspectie stuurt daarbij op het behalen van resultaten en effecten die bijdragen aan gezond, veilig en eerlijk werk en bestaanszekerheid voor iedereen. Bij de inzet van mensen en middelen zijn afwegingen rond maatschappelijk effect ook nu al vaak bepalend. Het inzicht dat hier tot op heden in geboden werd, biedt nog ruimte voor verbetering. Een bovenmatige focus op kengetallen zoals aantallen inspecties biedt onvoldoende inzicht in de bijdrage van de Inspectie aan het gewenste maatschappelijk effect. Dergelijke productie-indicatoren dragen ook als risico in zich dat kwantiteit (output) bij sturing voorgaat op kwaliteit (effect). Een inspectie kan staan voor een bezoek van enkele uren of juist voor een diepgaand onderzoek van dagen of weken, waarbij de Inspectie een constructie ontrafelt. De Inspectie wil deze aanpak de komende jaren verder ontwikkelen. Daarbij gaat het niet om het aantonen van een causaal verband tussen interventies en effect, maar om informatie die de resultaten van de Inspectie weergeeft. En waarvan het plausibel is dat deze resultaten bijdragen aan het realiseren van het beoogde maatschappelijk effect.

De Inspectie hanteert tot nu toe de kerncijfers handhaving zoals weergegeven in onderstaande tabel “4. Kerncijfers handhaving”. Deze kerncijfers betreffen onder andere aantallen inspecties, opsporingsonderzoeken en onderzoeksrapporten. Ook voor het begrotingsjaar 2018 worden deze kerncijfers opgenomen. In de begroting SZW 2018 waren de ramingen voor 2018 niet ingevuld (tabel 1.6 en 1.7 van begroting SZW 2018). Dit hield verband met de - toen nog onbekende - besluitvorming over het ICF. Nu het Regeerakkoord daarover helderheid heeft verschaft, zijn de ramingen voor 2018 bepaald.

Voor haar interne sturing blijven dit voor de Inspectie belangrijke kengetallen. De genoemde kengetallen zijn te beschouwen als middelen in de aanpak om maatschappelijk effect te behalen en niet als een doel op zich. Vanaf het begrotingsjaar 2019 presenteert de Inspectie SZW de ‘Kerncijfers handhaving’ enkel in haar jaarverslagen.

De Inspectie organiseert haar werk in ruim twintig programma’s. Dat doet zij om de bij de Inspectie aanwezige kennis, ervaring, denk- en uitvoeringskracht op een wendbare en flexibele manier risicogericht in te kunnen zetten. Vanwege de gewenste wendbaarheid en flexibiliteit kan het aantal programma’s van de Inspectie en de inhoud ervan van jaar tot jaar variëren. Sinds haar jaarplan 2017 formuleert de Inspectie per programma wat de beoogde maatschappelijke effecten zijn, met welke resultaten de Inspectie wil bijdragen aan de realisatie ervan, en via welke interventies en met welke mensen en middelen zij die resultaten wil realiseren. In haar jaarverslagen rapporteert de Inspectie over de uitvoering van deze programma’s en de realisatie van de in de programma’s beoogde resultaten en effecten. Het benoemen en - met behulp van kengetallen en indicatoren- inzichtelijk maken van maatschappelijk effect is nadrukkelijk een ontwikkelingsproces. Dit heeft zeker nog niet een definitieve of vaststaande vorm gekregen maar zal gaandeweg door betere of additionele inzichten wijzigingen ondergaan.

Het onderdeel “1. Inspectie Control Framework” van onderstaande tabel geeft de resultaten weer van de in het ICF genoemde punten. Ten opzichte van tabel 1.7 in de begroting 2018 van SZW zijn in de onderstaande tabel naar aanleiding van het regeerakkoord twee kolommen toegevoegd. Dit betreft de raming voor 2020 en voor 2023. Om recht te doen aan de ontwikkeling bij de Inspectie van output- naar effectsturing is nieuwe beleidsinformatie in de tabel opgenomen bij het onderdeel “3. Effect”.

De kerncijfers “Capaciteitsinzet” geven weer hoe de beschikbare capaciteit is verdeeld over de domeinen Gezond en Veilig, Brzo, Eerlijk en Werk en Inkomen. De toekomstige capaciteitsverdeling is mede een uitvloeisel van de inzet van de middelen uit het regeerakkoord en de meerjarenprogrammering van de Inspectie SZW.

Hoewel de Inspectie meer interventies inzet dan inspecteren alleen, zal naar verwachting voor de korte en middellange termijn de meeste capaciteit worden ingezet voor inspecties op de terreinen Gezond en Veilig en Eerlijk. Zolang dat het geval is, kan de bijdrage van de Inspectie aan de realisatie van het beoogde maatschappelijk effect op hoofdlijnen worden afgemeten aan de volgende kerncijfers:

- Handhavingpercentage bij eerste inspectie* - De Inspectie zet haar beschikbare capaciteit risicogericht in om een zo groot mogelijk maatschappelijk effect te bereiken. Het is niet mogelijk (en ook niet nodig) om alle bedrijven te controleren op het naleven van de geldende wet- en regelgeving. De Inspectie werkt risicogericht en streeft daarom naar een hoog handhavingpercentage bij eerste inspecties. De mate waarin de Inspectie erin slaagt om bij haar (selecte) inspecties daadwerkelijk regelovertrekkende bedrijven aan te treffen, biedt een indicatie voor de mate waarin werkgevers binnen die groep bezochte bedrijven de wet naleven en hun werknemers gezond, veilig en eerlijk werken.

- Handhavingpercentage bij herinspectie* - Bij het aantreffen van regelovertrekkende bedrijven zal de Inspectie handhavend optreden met de bedoeling om bij de betreffende bedrijven een gedragsverandering te realiseren die maakt dat deze bedrijven in het vervolg de relevante arbeidswetgeving zullen naleven. De Inspectie streeft daarom naar een laag handhavingpercentage bij herinspecties. De terreinen Gezond en Veilig, Brzo en Eerlijk verschillen in aard en ernst van de problematiek en daarmee in aanpak. Hierdoor verschillen de geraamde handhavingpercentages per domein.

Tabel 1 Inspectie Control Framework, capaciteitsinzet, effecten en handhaving

	Realisatie 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2020	Raming 2023
1. Inspectie Control Framework					
Verhouding actief/reactief in Gezond en Veilig (excl. Brzo; %)	42:58	30:70	30:70	50:50	
Verhouding niet/wel deelname Inspectie SZW aan gezamenlijke BRZO-inspecties (%)	41:59	40:60	40:60	90 > < 100	
Niveau informatiegestuurd werken (schaal 0-5) ¹	2	2	2		3
Inspectiedekking Eerlijk werk (%) ²	1	1	1		2
2. Capaciteitsinzet ³					
Gezond en Veilig (excl. Brzo; %)	42	42	45		35
Bedrijven met Gevaarlijke Stoffen (BmGS), incl. Brzo (%)	11	11	8		10
Eerlijk (%)	44	44	44		53
Werk en Inkomen (%)	3	3	3		2
3. Effect					
Handhavingspercentage eerste inspectie Gezond en Veilig (excl. Brzo)	58	> 50	> 50		
Handhavingspercentage herinspectie Gezond en Veilig (excl. Brzo)	9	< 50	< 50		
Handhavingspercentage Brzo	43	40	40		< 40
Handhavingspercentage eerste inspectie Eerlijk	48	> 50	> 50		
Handhavingspercentage herinspectie Eerlijk (%)	43	< 50	< 50		
4. Kerncijfers handhaving Inspectie SZW					
Aantal inspecties en onderzoeken Gezond en Veilig (excl. Brzo)	15.491	13.000	> 10.000		
Handhavingspercentage Gezond en Veilig (excl. Brzo)	51	50	> 50		
Aantal inspecties en onderzoeken Brzo	541	250-300	> 250		
Handhavingspercentage Brzo	43	40	40		< 40
Aantal inspecties Eerlijk	2.890	2.500-3.500	> 1.500		
Handhavingspercentage Eerlijk	48	> 50	> 50		
Aantal programmarapporten Werk en Inkomen	3	7	6		
Aantal overige producten Werk en Inkomen	16	2	4		
Aantal afgeronde opsporingsonderzoeken SZW-domein	62	50-60	50 - 60		
Aantal bij het OM aangemelde verdachten	167	130-170	130 - 170		
Vastgesteld nadeel (x miljoen €)	49	25-35	10 - 20		

¹ Niveau 2 staat voor: Interne informatie wordt gestructureerd verzameld in de eigen organisatie en informatie geeft antwoord op wat het probleem is.

Niveau 3 staat voor: Interne en externe informatie wordt gestructureerd verzameld en geanalyseerd. Informatie heeft een sturende rol.

² Betreft het aandeel van alle bedrijven waar oneerlijk werk een potentieel risico is en waar de Inspectie toezicht heeft gehouden.

³ Betreft alleen de som van de capaciteitsinzet in de toezichtsprogramma's.

Toelichting op de tabel:

- De tabel is gelijk aan tabel 1.6 en 1.7 in de begroting SZW 2018. Met als aanvulling dat in dit jaarplan aan de tabel kolommen zijn toegevoegd voor 2020 en 2023 en dat ramingen voor 2017, 2018, 2020 en 2023 zijn ingevuld.
- De tabel toont dat de verhouding preventief/reactief werk naar verwachting in 2018 niet verbetert. Dit houdt verband met de aanhoudende stijging in 2017 - die naar verwachting in 2018 doorzet - van het aantal te onderzoeken ongevallen. Zoals bovenstaand beschreven zullen de in 2018 in dienst te nemen medewerkers in dat jaar niet tot operationele inzet leiden. De tabel drukt uit dat met de toenemende capaciteit wordt beoogd om in 2020 de verhouding terug te hebben gebracht tot 50/50.
- Op gelijke wijze drukt de tabel uit dat de inspectiedekking Brzo in 2020 de 100 procent zal dienen te benaderen, dat in 2023 de score op informatiegericht werken dient te zijn verhoogd en dat de inspectiedekking op het vlak van eerlijk werk zal zijn verdubbeld.
- Vanwege de per doel verschillende intensiteit van de uitbreiding, zal in de eindsituatie naar verhouding relatief gezien een groter deel van de totale capaciteit op het doel 'eerlijk werk' worden ingezet. Dit is conform het ICF. In plaats van nu ruim 40 procent, zal dat naar meer dan 50 procent van de (ook in totaliteit toegenomen) capaciteitsinzet stijgen. De precieze verdeling is uitvloeisel van programmering, geen doel op zich.
- Wat betreft de kengetallen voor effect geldt dat de opgenomen ramingen voor 2018 uitdrukken dat ernaar gestreefd wordt dat door risicoselectie het handhavingpercentage bij eerste inspectie hoger is dan 50%. Dit geldt zowel voor het terrein Veilig en Gezond als voor Eerlijk. Het met handhaving beoogde gedragseffect komt tot uitdrukking in een handhavingpercentage dat bij tweede inspectie idealiter lager ligt dan bij de eerste. Hiervoor wordt geen generiek doel geformuleerd. De uitkomst van de handhaving bij tweede inspectie geldt als een kengetal om te monitoren of de handhaving effect sorteert.
- Bij Brzo inspecties is er geen zinvol onderscheid tussen eerste en tweede inspectie. De werkwijze is dat het toezicht blijft totdat een onvolkomenheid of overtreding is opgeheven. De handhaving ligt hier rond 40%. De raming voor 2018 is ook 40%. Dit is geen doelvariabele. De tabel brengt tot uitdrukking dat het handhavingpercentage op termijn naar verwachting lager zal zijn. Dit houdt verband met het volgende. De Inspectie werkt risicogericht en komt in de huidige situatie niet jaarlijks bij alle Brzo bedrijven. Als in de toekomst (bijna) ieder Brzo bedrijf wordt bezocht, zullen logischerwijs ook de bedrijven met minder risico op overtredingen worden bezocht. Daardoor zal het gemiddelde percentage handhaving naar verwachting lager zijn. Verder kan van het frequenter inspecteren een preventief effect uitgaan.
- De tabel geeft verder inzicht in aantallen inspecties. Dit zijn geen doelvariabele, maar uitvloeisel van de programmering en aanpak per programma. De aantallen onderzoeken op het terrein van gezond en veilig zijn uitvloeisel van zowel de op preventie gerichte programmering als de, qua tijdsbeslag intensievere, ongevalsonderzoeken.
- De aantallen onderzoeken op het vlak van eerlijk werk zijn uitvloeisel van de allocatie van capaciteit naar de verschillende programma's. De afgelopen jaren is relatief veel capaciteit ingezet op het programma Horeca en detailhandel - met relatief lagere zaaktijden dan de meeste andere programma's op het vlak van eerlijk werk - en omdat in 2018 de capaciteit meer gelijkmatig over de programma's wordt verdeeld, resulteert een lager totaal aantal inspecties. Overeenkomstig het Inspectie Control Framework wordt in het jaarplan 2019 gebruik gemaakt van het kengetal inspectiedekking. Dit betreft, in procenten uitgedrukt, het aantal bedrijven dat door interventies van de Inspectie wordt bereikt ten opzichte van het totaal aantal bedrijven waarop een programma ziet, of daarbinnen op de groep hoogrisicobedrijven. Zoals in het ICF beschreven, geeft dit kengetal een beter inzicht in de aard van de inzet ten opzichte van de toezichtpopulatie in een programma en ten opzichte van het risico.
- Het aantal rapporten op het vlak van werk en inkomen is een resultaat van de inhoudelijke programmering gericht op maximaal effect van het onderzoek en van de rapportage bij partijen in het domein werk en inkomen (waaronder gemeenten).
- De kerncijfers met betrekking tot opsporing zijn uitvloeisel van de afspraken met en de aansturing door het Openbaar Ministerie.

